ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XV (L) ■ Nr. 9 (411) ■ Septembrie 2016 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Carul cu fân - **HIERONYMUS BOSCH**

Momente și schițe din actualitatea literară

■ În numărul trecut al revistei noastre, am publicat un scurt reportaj despre Turnirul de Poezie – Neptun 2016, reportaj de la fața locului semnat de Liviu Capșa. Revenim aici pentru a sublinia că - în afară de câștigarea competiției de echipa Filialelor Sibiu-Pitești - Cununa de Lauri a revenit ex aeqvo poeților **Mircea Bârsilă** și **Leo Butnaru**, semnatari

permanenți în revista *Argeș,* poeți contemporani de limbă română de pe ambele maluri ale Prutului. Poate părea că facem aceasta dintr-un spirit de laudă de sine, dar ni se pare esențial să evidențiem că valoarea celor doi poeți dă inclusiv, printre altele, valoarea revistei noastre. De altfel, juriul format din vocile critice cele mai autorizate în frunte cu Nicolae Manolescu și Alex Ștefănescu (autori de Istorii ale literaturii române) au consfințit încă o dată că Leo Butnaru și Mircea Bârsilă au intrat deja în clubul select, în elita poeziei române.

■ La 10 septembrie, la Muzeul de Istorie Dâmbovița din Târgoviște, a avut loc Simpozionul Național *Școala prozatorilor târgovișteni. Receptarea critică a operei lui Radu Petrescu* în organizarea Societății Scriitorilor Târgovișteni, Consiliului Local Târgoviște și Consiliului Județean Dâmbovița. Au prezentat comunicări științifice despre opera prozatorului Radu Petrescu: Aurel Maria Baros, Petre Gheorghe Bârlea, Margareta Bineață, Mihai Cimpoi, George Coandă, Tudor Cristea, Ana Dobre, Dumitru Augustin Doman, Nicolae Georgescu, Niculae Ionel, Daniela Olguța Iordache, Marin Neagu, Nicolae Oprea, Victor Petrescu, Florentin Popescu, Nicolae Scurtu, Mihai Stan. S-a lansat, cu acest prilej, un volum cuprinzând comunicările celor de mai sus precum și revista *Litere* nr. 7-8/iulie-august 2016.

■ În revista *Tomisul cultural*, nr. 8/iulie-septembrie 2016), Iulian Talianu publică un interviu cu poetul Mircea Bârsilă. La întrebarea „banală" de ce scrie (din orgoliu?), Mircea Bârsilă răspunde grav și profund cu adevărată *ars poetica*: „Poate că dintr-o tulburare. Poate că din dorința de a-mi adânci și înălța existența dincolo de limitele ei canonice. Poate că din uimirea, din copilărie și din adolescență, în fața misterului universal. Sau, probabil, din ispita unei libertăți fără nume. Ar mai fi de luat în calcul și alte argumente. În orice caz, orgoliul este o chestiune căreia nu-i văd rostul în această ecuație. Experiența scrisului, cu toate aspectele ei adiacente, unele bune, altele – mai puțin bune, a fost și rămâne una capitală în viața mea. Lista puținelor lucruri la care nu aș renunța, dacă ar fi să mă nasc din nou, ar începe cu poezia".

Tot ca o artă poetică citim și un pasaj din interviul luat de Hristina Doroftei poetului Aurel Pantea, în *România Literară* nr. 36-37/26 august 2016: „Contează, în relația cu spiritul critic, un anume

scepticism. Foarte important pentru un tânăr poet e să nu facă dintr-o anume manieră de succes, în elaborarea poemelor, o rețetă. Rețeta și rețetarele sunt inamicii insidioși ai vivacității spiritului poetic. Sunt convins că poetul autentic e conștient că fiecare poem nou are forță inaugurală. Eliminarea automatismelor din elaborarea poemelor e lucrul cel mai important".

■ O revistă nou apărută în august 2016: *Cronica satului Desești*, o adevărată revistă de cultură având drept coordonatori pe Gheorghe Pârja și Pr. Ioan Ardelean. La Desești în Maramureș se ține de altfel un festival de poezie Nichita Stănescu, poetul vizitând localitatea de două ori și beneficiind în sat de o sală memorială care-i poartă numele. În afară de texte despre cultura zonei, de etnografie, de memorialistică, revista se deschide cu un poem de Adam Puslojic dedicat autorului *Necuvintelor* și se închide cu unul semnat chiar Nichita Stănescu, *Maramureș*: „Acele uși domnești de lemn mirositor/Se deschideau în fața norilor/Ploua cu vulturi pe pridvoare/De din argintul lunii, mare,/Ce răsare pe lângă ierbi/ Lucind alergăturile de cerbi/Când amândoi stăteau sfiiți/Și daci și perși și și hittiți/Armeni și slavi și foarte greci/Treci timpule o dată, treci..."

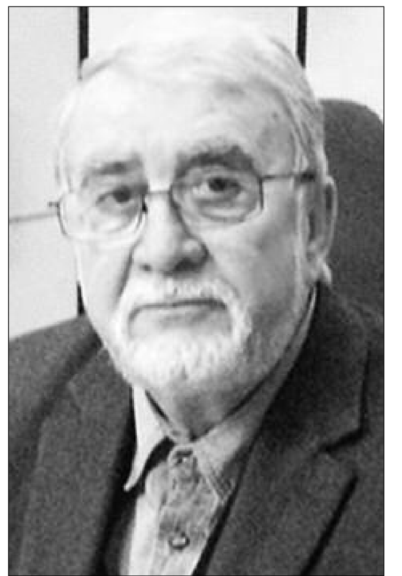
■ Am primit de la poetul Teofil Răchițeanu (din Răchițele, sat din Apuseni) volumul de poeme *Somn de voevod*. Într-un cuvânt înainte, autorul povestește cum oamenii cu bani au refuzat să-i sponsorizeze volumul, ceea ce știm deja, că așa sunt oamenii cu bani. Dar, el e salvat, totuși: „Mi-au venit în ajutor prietenii mei cerbi din Munții Apuseni. În fiecare februarie-martie toți cerbii își leapădă coarnele, urmând să le crească altele, mai bogate. Umblând prin munți, aflu, uneori, coarne lepădate de ei, le adun, caut persoane doritoare să le cumpere, iau pe ele niște sume de bani (la înțelegere), pe care le folosesc la editarea unora dintre cărțile mele de poezie. Două cărți mi-am editat în acest fel". Iată, cerbii sunt prietenii și... editorii poeților. **(DAD)**

...nimic din ceea ce se petrece „pe Argeş în jos" nu-mi poate fi străin sau indiferent. Cu atât mai puţin o publicaţie literară care împlineşte o jumătate de veac, într-un univers, cel revuistic, în care astrele „ard şi se stâng", uneori, mult prea repede şi care m-a împovorat cu responsabilitatea a două premii.

H.B.

Ecouri la Argeş 50

O evidenţă

Drumurile unei veri care m-a „răsfăţat" cu arşiţa ei pe alte meleaguri au făcut să nu pot fi prezent la jubileul unei reviste care mi-a fost aproape chiar şi atunci cînd, şi asta s-a întâmplat cel mai ades, n-am fost prezent în paginile ei. Fiindcă nimic din ceea ce se petrece „pe Argeş în jos" nu-mi poate fi străin sau indiferent. Cu atât mai puţin o publicaţie literară care împlineşte o jumătate de veac, într-un univers, cel revuistic, în care astrele „ard şi se stâng", uneori, mult prea repede şi care m-a împovorat cu responsabilitatea a două premii.

Cu suişuri şi coborâşuri în vreme şi în vremuri, cu sincope, cu străluciri intense sau mai pălite, „Argeş" a constituit mereu o evidenţă a propensiunii literare a unui topos care prenumără printre cei trimişi în lume atâtea nume sonore, repertoriate în inconturnabilul dicţionar al lui Sergiu I. Nicolaescu, unul dintre aceia care i-au vegheat destinul. Revistă din provincie dar niciodată provincială, aşa cum n-au fost nici întemeietorii ei, deschisă tuturor orizonturilor, „Argeş" şi-a construit parcursul cu demnitate şi echilibru. Însă nu pot să nu remarc saltul axiologic şi tipografic făcut sub mâna şi ochiul atent al lui Dumitru Augustin Doman, căruia îi doresc lungă şi rodnică „domnie"!

Cu gândul şi cu inima aproape, vă urez distinşi şi dragi colegi: „La Centenar!"

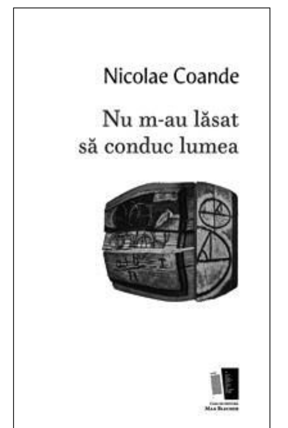
HORIA BĂDESCU

Carte nouă

Nicolae Coande – *Nu m-au lăsat să conduc lumea*

(Casa de Editură *MAX BLECHER*, 2015)

Nicolae Coande este poetul care nu obosește să surprindă, să ne surprindă cu fiecare nouă carte de poeme. Nu face excepție nici cu aceasta, am zice că dimpotrivă. Dimensiunea socială a poeziei sale ia accente noi, vehement negativiste, radicale: „Dacă bagi cuțitul în hartă în orice loc la întâmplare/curge sânge întunecat – atât de încordată e Țara./O haită și nimeni să ne ajute sub gluga iernii./Uneori Dumnezeu tărăgănează." De asemenea, el este un antiliric manifest: „Eu cred că te poți retrage în natură să scrii/cum ai desface o conservă cu poezie în sânge/dar impostura e veche", pentru că „nehotărât între două femei palpez ficatul metaforei/ochii nu pot privi în ochi toată viața/o floare de măr", iar „dacă ar putea țiganii ar fura soarele". Probabil că la antilirismul acesta se referă Al. Cistelecan pe coperta a patra când vede în poet „misticul negativității/.../restul e literatură. Iar el literatură nu vrea să scrie". Chiar titlurile poemelor sunt antilirice prin excelență, prozaice, unele de pamflet: *Tatăl Nostru Biroul Politic, Fochistul negru, Trenuri stricate, Mama mea, locomotiva, Benzinarul, Să bei zi după zi*... Coande este antiliric, dar nu și antilivresc; deși el întoarce pe dos referințele culturale în același spirit al socialului vremurilor noi: „La sfârșitul vremurilor, crede Danilo Kis, vom vorbi în ebraică,/„limba începuturilor și a sfârșitului",/dar nu ne spune cu cine vom vorbi cui ne vom adresa in articulo mortis/în fața cui vom cerși extrema uncțiune la presimțirea căldurii atomice a morții..." Gheorghe Grigurcu, în cronica la carte din *România Literară*, trăgând concluzia că „Nicolae Coande este unul dintre cei mai înzestrați poeți ai noștri ai acestui început de veac", vede

în poet „un mistic al realului la care apelează cu nădejdea nu tocmai secretă că-l va salva de la înecul în apele tot mai scăzute, dar purtătoare de primejdii letale ale minimalismului azi la mare căutare. În consecință, smulge cu forța din trupul acestui real de neocolit bucăți mari, bolovănoase pe care le încarcă fără grabă în roaba d-sale scriptică". Poemul care dă titlul volumului este de departe cel mai savuros și ar merita citat în întregime. N-o facem din motive de spațiu și pentru că a mai fost citit/citat cu diferite prilejuri. La el trimit și dedicația: "Copiilor mei Ducu, Lia și Andrei, care au toți aceeași vârstă pentru mine: cinci ani", dar și motto-ul din Ezra Pound: „Aveam cunoașterea intimă..., și ignoranța unui copil de cinci ani". **(DAD)**

actualitate

Gheorghe Grigurcu

"Interesat, interesat, de trei ori interesat"

■ Avem nevoie de mituri nu pentru a ne sustrage existenţei, ci pentru a-i ceda în cunoştinţă de cauză. Pentru a pipăi articulaţiile sacrificiului nostru, pentru a le acoperi apoi la loc cu veşmîntul enigmei.

■ Colacul de salvare al actorului? Faptul că e mim al unei ficţiuni. O gratuitate la pătrat.

■ Răsfăţul hipnotic al pisicii: drăgălaşa felină doarme 13-16 ore pe zi.

■ „Şi totuşi, starea de alertă în privinţa directorului proaspăt înfiinţatului SRI nu mi-a dispărut. La cîteva zile după vizita pe care o făcusem, un tip sună la uşa apartamentului meu din Intrarea Lucaci şi-mi lasă, «*din partea domnului director»,* o lădiţă cu şase sticle de vin alb. M-am tot învîrtit în jurul lădiţei cîteva zile şi am terminat prin a trage concluzia că n-ar fi fost nici o problemă să se fi introdus ceva prin dopul sticlelor cu o seringă, de pildă. Era mai prudent să nu le deschid. Dar ce să fac cu ele? Dacă n-aveau nimic, ar fi fost păcat să le arunc. Apoi mi-a venit ideea salvatoare: la prima întîlnire a Grupului, le-am dus la sediul GDS din Calea Victoriei. Bineînţeles, n-am deconspirat provenienţa. Au fost primite - şi băute pe loc – cu mare bucurie. În ce mă priveşte, învăţasem din vizita la domnul Măgureanu ceva: paharul din faţa mea a rămas toată seara neatins" (Gabriel Liiceanu). Fără comentarii.

■ Importantul romancier N. B. e atît de stăpînit de demonia vanităţii, încît înlătură pînă şi vălul transparent de discreţie cu care adesea concede a se înfăşura aceasta. O proclamă dur, aidoma unei bătăi cu pumnul în masă. „Îmi impun nu numai personalitatea, ci şi vanitatea, pe picior de egalitate". Ca şi cum, ajuns la o putere supremă, un suveran ar decreta privilegii inclusiv pentru camarila sa.

■ Precum orice poziţie meschină a spiritului, vanitatea riscă a prejudicia viaţa interioară. Presupun că marii creatori n-au cunoscut-o decît cel mult sporadic. Cum s-ar fi putut naşte opera lor dacă ar fi apărut înte fiinţă şi existenţă, între fiinţă şi absolut o atare crustă artificială?

■ Vanitosul e în fond un ins şovăitor, lipsit de încredere în sine, care-şi converteşte dubiile faţă de persoana proprie, ascunse pînă şi faţă de sine însuşi, într-un dispreţ faţă de restul omenirii pe care încearcă a-l sfida formal.

■ De regulă, vanitosul e lipsit de repere. Căci modelele de la care ar dori să se reclame i se potrivesc ca nuca-n perete, de la ticluirea unei ascendenţe nobiliare la fantezia egalizării unor mari creatori. Mediul său moral: o paradoxală gratuitate tendenţioasă.

■ „Există lucruri care aduse la lumină pier sau îşi pierd valoarea, în timp ce, cîtă vreme rămîn ascunse sau sînt trecute cu vederea, ajung la plenitudine" (Ortega y Gasset).

■ Blaga mi-a vorbit despre o dispută pe care a avut-o cu Tudor Vianu pe tema mitului. Cînd Vianu susţinea că miturile au luat naştere doar în vechime şi că au o sorginte colectivă, autorul **Spaţiului mioritic** i-a replicat orgolios că acestea pot fi şi produsul unui singur poet, de oricînd.

■ „«Nu couché» - tabloul de Modigliani, adjudecat cu preţul record de 170,4 milioane de dolari la o licitaţie organizată la New-York – a fost cumpărat de miliardarul chinez Liu Yiqian. Operele lui Modigliani au o valoare bine stabilită pe piaţă. Pînza lui Modigliani, pictată în 1917-1918, şi care reprezintă o femeie brunetă aşezată pe o canapea roşie, a devenit astfel al doilea cel mai scump tablou vîndut vreodată la licitaţie, după «Femei din Alger» de Pablo Picasso, adjudecată în luna mai cu 179,4 milioane de dolari. Ea a intrat în acelaşi timp în clubul restrîns al celor zece opere care au depăşit 100 de milioane de dolari la licitaţie. Preţul depăşeşte cu mult recordul anterior pentru un Modigliani, sculptura «Cap» fiind vîndută în noiembrie 2014 cu 70,7 milioane de dolari" (**Historia,** 2015).

■ Economia Chinei de azi reprezintă o caricatură a marxismului, structura sa de stat reprezintă o caricatură a democraţiei.

■ Putem vorbi de două tipuri de sentimente. Unele sînt aidoma unor drumuri drepte, bătătorite, vegheate de ample orizonturi. Le urmăm inclusiv cu satisfacţia unei nobile datorii onorate. Altele însă apar precum poteci înguste, răsucite, înecate în exuberanţa vegetaţiei, pe care s-ar fi putut să nu le luăm în seamă. Ele ne dăruie candoarea surprizei, întrucît în şerpuirile lor cota necunoscutului rămîne precumpănitoare.

■ De la un nivel al său în sus, inteligenţa speculativă înclină spre cinism, deoarece se simte autarhică. Nu percepe nici o boltă deasupra sa de-o altă factură decît efortul propriu. O inteligenţă coercitivă doar prin sine însăşi.

■ Normalitate. După acest tumult, totul intră în normalitatea unei firi care s-ar putea însă să nu mai fie a ta întrutotul. Ca şi cum te-ai fi întors cu bine dintr-o vizită, dar într-un alt loc decît la tine acasă.

■ „Ultima ispită e cea mai mare trădare: săvîrşeşti o faptă bună pentru un motiv greşit" (T. S. Eliot).

■ O rubrică fixă la o publicaţie, aidoma unui ceas deşteptător care sună cu regularitate la aceeaşi oră matinală la care, nu o dată, ai vrea să mai dormi...

■ Surse ale inspiraţiei tale: muzica şi tăcerea, dar se poate întîmpla ca muzica să se contragă în tăcere, iar tăcerea să devină muzicală.

■ „Pe site-ul dumblaws.com sînt publicate legi ciudate de prin lume. Cea mai stranie pe care am găsit-o e din statul american Kentucky. «Nu ai voie să vopseşti o raţă în albastru şi să o oferi spre vînzare decît dacă vrei să vinzi şase raţe albastre în acelaşi timp»" (**Dilema veche**, 2015).

■ În cazul viciosului, viaţa e ca o femeie oarbă pe care viciul o ajută să meargă aidoma unui baston alb.

■ Se întîmplă ca iubirea faţă de fiinţele cele mai apropiate să n-o mai percepi, aşa cum nu percepi mişcarea globului pămîntesc.

■ „Suflete al meu sfios şi leneş, fă semnul Sfintei cruci de cîte ori simţi nevoia. Va veni o vreme cînd poate vei vrea să-l faci, dar mîinile îţi vor fi îngheţate pentru totdeauna" (C. D. Zeletin).

■ Dacă te simţi părăsit de Dumnezeu, te poţi simţi părăsit de tine însuţi. Dovadă a unei mult tulburătoare similitudini cu El? Ceea ce nu înseamnă „a fi prieten cu Dumnezeu", aşa cum declara redundant un literat al nostru.

■ Pe stradă, un june în blugi şi cu picioarele răşchirate, cu o freză „de cocoş" revenită la modă, vorbind la un celular: „Ştiu limba italiană cît un bob de linte".

■ Nu există doar vedete porno pe sticlă, ci şi autoare porno. O dulce listă a lor, pe tărîm românesc, ne-o oferă cu galanterie Alex Ştefănescu: Ioana Baietica, Claudia Golea, Ioana Bradea, Lorena Lupu, Ana Barton, Alina Nedelea, Petronela Rotar şi, vai, „multe altele". Cea mai dezlănţuită dintre „dezmăţatele" condeie ar fi Cristina Nemirovschi. Neîndoios, vocaţia d-sale de căpetenie e cea porno, nu literatura. „În mod curios, această maree neagră este întreruptă uneori de pasaje poematice. Ele sînt de un patetism şi de o grandilocvenţă care dovedesc cît de nesigură devine Cristina Nemirovschi cînd renunţă la drogul ei preferat: limbajul licenţios. Parcă intră în sevraj".

■ Diferitele trepte pe care le poate prezenta ireverenţa expresiei în pagina literară. În cantitate mai mică, e o sfidare ce ar putea fi amuzantă. În cantitate medie, stinge zîmbetul cititorului, stîrnindu-i meditaţia. În cantitate mare, se oferă ea însăşi drept obiect al persiflării acestuia. Batjocură implacabil sancţionată de batjocură.

■ Să reprezinte voluptuoasa licenţiozitate actuală a mai tinerilor autori (şi parcă mai cu seamă a tinerelor autoare), ce? O reflexă compensaţie a deceniilor de ideologizare şi cenzură? Sau paradoxala preparare a unui viitor al literaturii care, drept firească reacţie, va fi unul sobru, abstras, aristocratic? Un subiacent efort de a ni-l apropia mai repede?

■ A. E.: „Să reflecte pornografia o manifestare a neputinţelor spiritului, analoagă unei tuse, unor regurgitări, unor flatulenţe?".

■ „În vremuri dominate de insecuritate personală, viclenia, violenţa, isteţimea şi îndemînarea influenţează decisiv modul de a defini inteligenţa. În perioadele marcate de o mentalitate intelectualizată – una burgheză, trebuie s-o recunoaştem – activitatea minţii trece pe primul loc" (Robert Musil).

■ Interesat, interesat, de trei ori interesat, tîrîtor nu doar în faţa puternicilor zilei, ci şi a unor minori, apţi măcar de intermedieri, din partea cărora speră să-i „pice" şi lui un „ce" avantajos. Destinul său vermicular.

■ „Minciuna e o armă defensivă împotriva indiscreţiei" (Victor Eftimiu). Fie şi aşa.

■ Una din vorbele memorabile ale lui Murphy: „Cînd o zi începe bine, se termină rău, cînd o zi începe rău, se termină şi mai rău". Ceea ce Rivarol rezuma astfel: „Gîndeşte rău şi nu vei greşi".

■ Trecutul te atrage mai cu seamă atunci cînd îţi revelă o enigmatică noutate. Dacă ai noroc, poţi descoperi într-însul momente mai proaspete decît cele ale prezentului.

■ „Cîinele meu cunoaşte toate sentimentele: linguşirea, ruşinea, supărarea, bucuria, bănuiala, duşmănia, fidelitatea, răbdarea, impacienţa. Cît despre inteligenţă, el pricepe tot ce-i spun şi-şi exprimă cu claritate toate gîndurile. Este ingenios şi plin de perseverenţă. Pipăie scîndurile gardului spre a le încerca rezistenţa, sapă gropi pe dedesubtul lui ca să iasă. Îşi reexaminează mereu metodele şi profită de experienţă. Sînt oamenii cu mult mai reduşi la suflet decît el. Nu înţeleg cum cîinele meu ar putea să fie damnat!? De există un Rai, el e trist dacă nu putem intra cu cîini" (G. Călinescu).

■ Experienţa? Un şir de obiecte aşezate pe un plan orizontal, pe care momentele trăirii îl înclină capricios într-o parte şi-n alta, stricînd armonia obiectelor pe care le poartă, nu o dată făcînd ca ele să se rostogolească în gol.

■ Ambiţie. Îţi propui un ţel pe care se întîmplă să-l atingi, deşi cu întîrziere. E un amestec al satisfacţiei cu decepţia, care te face să-ţi fixezi, dintr-un imbold compensator, un alt ţel pe care aşijderea îl poţi atinge doar uneori, prea adesea cu întîrziere ş.a.m.d. Binele din zicala „mai bine mai tîrziu decît niciodată" e unul îmbibat de toxinele duratei implacabile faţă de datornicii săi. Căci stabilindu-ţi un ţel de-o anume semnificaţie, contractezi un împrumut la banca temporalităţii, pe care, în fapt, nu-l mai poţi returna.

■ Sunetul are o viteză mai mare în mediul unui metal decît în aer. Viteza sunetului în metal este de 5.100 metri pe secundă, 1.480 metri pe secundă prin apă şi doar 330 metri pe secundă prin aer.

■ A. E.: „P. G., condeier deloc străin de tentaţia de a-şi depăşi cu orice preţ formatul fatal, cîtuşi de puţin avantajos. Drept care bate monedă din faptul că ar fi un «om corect». Să admitem, pentru moment, că ar fi aşa. Dar ce ar însemna pentru condiţia de literat «om corect»? Cel mult o jumătate dintr-un om bun şi cel mult un sfert dintr-un creator".

(continuare în p. 11)

Putem vorbi de două tipuri de sentimente. Unele sînt aidoma unor drumuri drepte, bătătorite, vegheate de ample orizonturi. Le urmăm inclusiv cu satisfacţia unei nobile datorii onorate. Altele însă apar precum poteci înguste, răsucite, înecate în exuberanţa vegetaţiei, pe care s-ar fi putut să nu le luăm în seamă. Ele ne dăruie candoarea surprizei, întrucît în şerpuirile lor cota necunoscu-tului rămîne precumpă-nitoare.

aforisme

Nicolae Oprea

Foto: Liviu Ioan Stoiciu

Pe fondul convulsiunilor social-politice imediat postbelice, instaurarea regimului comunist conduce la întreruperea intempestivă a ediţiei critice. Mai mult decât atât, multe dintre ediţiile interbelice sunt indexate într-un Catalog al scrierilor cenzurate. Astăzi ne apare enormă şi absurdă lista titlurilor de ediţii interzise...

Istoricul Integralei Eminescu

Timp de două decenii după dispariţia sa tragică (şi peste şaptezeci de ani de la debutul absolut), Mihai Eminescu nu era cunoscut (şi recunoscut ca mare poet) decât din aşa-numita ediţie Maiorescu (*Poesii de Mihail* (!)*Eminescu*) apărută la sfârşitul anului 1883 după stil vechi şi începutul lui 1884, după stil nou, care cuprindea doar 61 de poezii (dintre care *Mai am un singur dor*, în trei variante). Culegerea publicată la Editura Librăriei Socec et Comp. (datată pe pagina de titlu:1884) încorpora majoritatea poemelor publicate în revistele *Convorbiri literare* şi *Familia*, în versiuni autentificate de poet. Dintre ineditele recuperate de criticul junimist (în versiuni finale autografe) se remarcă poemele de maturitate artistică, *Odă, Glossa, Mai am un singur dor, Luceafărul* şi patru dintre cele cinci *Scrisori* intitulate abuziv *Satire*. Recunoscând că poeziile din ediţie nu au fost revăzute de autor, Titu Maiorescu simte nevoia să menţioneze în succinta prefaţă (datată decembrie 1883): „Publicarea se face în lipsa poetului din Ţară. El a fost totdeauna prea impersonal şi prea nepăsător de soarta lucrărilor sale, pentru a fi putut fi înduplecat să se îngrijească însuşi de o asemenea culegere, cu toată stăruinţa amicilor săi literari." În aranjamentul criticului, „colecţia" de *Poesii*, cum o numeşte, se deschide simbolic cu *Singurătate* şi sfârşeşte cu *Criticilor mei*. Ornată cu vignete pe fiecare pagină, ediţia princeps a fost tipărită într-un tiraj de o mie de exemplare, cum aflăm din corespondenţa lui Maiorescu.

Apropiaţii poetului ştiau, însă, că există un corpus masiv de manuscrise eminesciene. Întrucât dispăruseră fără urmă la moartea poetului, în gazetele vremii apar tot felul de supoziţii. Erijaţi în detectivi amatori, Şt. O. Iosif şi Ilarie Chendi vor afla de la ultima gazdă a poetului că „lada" burduşită cu manuscrise fusese însuşită, la câteva luni după moarte, de trei domni care s-au prezentat „prietenii răposatului." Necunoscuţii vor fi somaţi public să dezvăluie tezaurul eminescian. Cazul va fi elucidat ceva mai târziu, în termeni paşnici. La început de secol modern, în 25 ianuarie 1902, Titu Maiorescu donează Academiei Române pachetul cu 43 de manuscrise olografe însumând 15 mii de pagini. În scrisoarea însoţitoare a donaţiei se recunoaşte valoarea absolută a poetului cu destinul frânt înainte de vreme: „De la Mihail Eminescu posed – dăruite mie de dânsul în diferite ocaziuni – multe manuscripte, parte poezii publicate, parte încercări, fragmente şi variante de poezii nepublicate, parte studii, traduceri şi articole în proză. Toate aceste manuscripte, aşa cum se află: în cărţi cartonate, în caiete cusute şi în foi volante, vi le trimit alăturat şi le dăruiesc la rândul meu Academiei Române pentru a servi celor ce se vor ocupa în viitor cu cercetări mai amănunţite asupra vieţii şi activităţii marelui nostru poet." Manuscrisele se aflau, cum declară contemporanii, într-o mare dezordine care ilustra aievea traiectul vieţii zbuciumate a geniului. În acest fel, se punea capăt falsurilor prezentate drept inedite de plastografi fără scrupule de soiul lui Octav Minar. Şi se atenuează acuzele aduse criticului junimist, privind modificarea textelor eminesciene incluse în ediţia princeps. Astfel, variantele de laborator ale *Luceafărului* descoperite ulterior demonstrează că nu Maiorescu este vinovat de eliminarea a patru strofe şi ajustarea textului, modificările aparţinând poetului. Unul dintre coordonatorii de mai târziu ai Integralei Eminescu, Petru Creţia – într-o postfaţă care însoţeşte reeditarea fidelă a ediţiei princeps în anul de graţie 1989, la centenarul morţii – nu-l iartă pentru schimbarea titlului *Scrisoare* în *Satiră* după paradigma latină (Horaţiu), fără girul poetului şi modificările făcute cu „bune intenţii": „într-un număr de cazuri emendează textul, cu cele mai bune intenţii, dar cu rezultatul că, cele mai adesea, dintr-o insuficientă înţelegere a segmentului respectiv, îl alterează sau chiar, în alte cazuri, îl modifică arbitrar în virtutea unor criterii estetizante, aşa încât, în toate locurile unde textul dat de Maiorescu diferă de cel al *Convorbirilor literare*, textul revistei este mai bun."

Destinul *operei postume* începe efectiv în secolul al XX-lea, când editorii vor avea revelaţia imensităţii şi, implicit, a valorii perene a operei eminesciene. Truda istoricilor literari abia acum începe să dea roade. Proxima ediţie fusese alcătuită cu uşurinţa diletantului, beneficiind de prefaţa căpitanului Matei Eminescu; în anul 1900: *Poesii, Cu o notiţă biografică de Căpitanul Eminescu, fratele poetului*. Din 1902, însă, îşi intră în atribuţiuni editorii şi filologii profesionişti. Chiar dacă, în paralel, continuă să fie reprodusă ediţia princeps însoţită de Nota maioresciană –din care apar patru ediţii până în 1889 şi ajunge la ediţia a unsprezecea în 1913, înlocuindu-se denumirea pretenţioasă de „Prefaţă" cu „Notiţă biografică" de T.M. -, ponderea revine, de această dată, culegerilor de *Opere comple(c)te*. Cât de complete erau se va vedea în timp. Printre iniţiatorii proiectelor de publicare a operei integrale sunt de amintit: A.D. Xenopol, V. G. Morţun, Nerva Hodoş, Ilarie Chendi, Gh. Adamescu, G. Bogdan-Duică, Constantin Botez ş.a. Oricum, profitul cunoaşterii operei în adâncime va fi resimţit ca atare, de unde şi puzderia de poeţi eminescieni apăruţi în literatura epocii; în general, romantici întârziaţi apăsând strident pe coarda sentimentală. Cercetarea manuscriselor produce câteva revelaţii de reală utilitate filologică în stabilirea cronologiei şi a variantelor. În primul rând, se restabileşte forma finală a *Luceafărului*, prin compararea versiunilor, şi se rectifică data naşterii poetului. Mai important este că se stabileşte data debutului absolut la 12/ 24 ianuarie 1866, cu *La mormântul lui Aron Pumnul*, poezie adolescentină găzduită în broşura *Lăcrămioarele învăţăceilor gimnaziaşti din Cernăuţi la mormântul preaiubitului lor profesoriu Arune Pumnul* sub semnătura M. Eminoviciu. Se ştia până atunci că începuturile poetului ţin de *Familia* din Pesta a lui Iosif Vulcan, unde se publică, la peste o lună după oda funebră, poezia *De-aş avea*, sub botezul literar al directorului revistei, cu numele *Mihaiu Eminescu*.

Prima ediţie cu adevărat ştiinţifică „îngrijită după manuscrise", cum se menţionează, îi aparţine eminescologului Ion Scurtu (1877-1922) şi apare în 1908, cu titlul generic *Poezii*. Din culegerea destul de cuprinzătoare, care se deschide sugestiv cu *La mormântul lui Aron Pumnul* şi se închide cu *Doină*, nu lipsesc: *Luceafărul, Odă (în metru antic), Glossa, Mortua est, Floare albastră, Sara pe deal* şi cele cinci *scrisori*. La repetarea ediţiei, în 1910, uşor modificată, Ion Scurtu propune înlocuirea titlului inexpresiv al antologiei de *Poezii* cu *Lumină de lună*. În chip inexplicabil, însă, titlul nu a fost preluat de editorii ulteriori, deşi Eminescu însuşi – cum reiese dintr-o însemnare găsită în manuscrise – pregătise pentru tipar un volum cu acest titlu generic. Cu atât mai mult cu cât întreg peisajul universului eminescian este scăldat de „lumina lină" selenară, dincolo de sensul religios. Căci lirica lui se amplifică în măsura în care razele de lună întreţin clar-obscurul, generând „visări misterioase" şi „poetice şoptiri". Iar poemul *Dacă treci râul Selenei* poate fi interpretat, în acest sens, ca o revelatoare artă poetică. După I. Scurtu, dispărut pretimpuriu, ediţiile de poezie, proză şi publicistică eminesciană, cuprinzând antume sau postume, beneficiază de nume ilustre ale culturii româneşti: Nicolae Iorga (în *ediţie critică îngrijită*), G. Ibrăileanu (cu suspiciuni neîntemeiate asupra postumelor), Mihail Dragomirescu (care împarte poezia eminesciană, după estetica sa radicală, în „Capodopere", „Opere de talent" şi „Opere de virtuozitate"), E.Lovinescu (adăugând şi romanele sale despre poetul genial), G. Călinescu („ediţie întocmită şi comentată de..."), cu meritul de a fi scris o monografie fundamentală despre *Viaţa* şi *Opera lui Mihai Eminescu*, Lucian Blaga chiar (cu o *Introducere* din 1923) ş.m.a.

Dar restituirea operei integrale este iniţiată de neobositul critic şi istoric literar Perpessicius (1891-1971), la 50 de ani după trecerea în lumea umbrelor a poetului-prozatorului-publicistului-folcloristului-dramaturgului-traducătorului cu numele Mihai Eminescu, în 1939, când publică primul volum din ediţia critică – sub genericul ***Opere*** -, *Poezii tipărite în timpul vieţii*. Volumul inaugural, în mod ciudat, nu este editat sub egida Academiei Române, posesoarea tezaurului eminescian, deşi Perpessicius menţionează în „Prefaţă" că *cercetările au fost autorizate* de forul academic: „...editorul are a mulţumi înainte de toate conducerii Academiei Române şi conducerii Bibliotecii, a căror largă înţelegere i-au autorizat cercetările şi le-au dat putinţa să se împlinească în cele mai perfecte condiţiuni." Editat de *Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II"*, aşadar, volumul I apare exact în luna şi anul semicentenarului morţii scriitorului, într-un tiraj de 3250 de exemplare. Surprins de „vastitatea materialului", primul îngrijitor al ediţiei critice depăşeşte planificarea iniţială, adăugând încă două volume pentru opera antumă, publicate cu dificultate în timpul războiului: *Poezii tipărite în timpul vieţii* cu subtitlul *Note şi variante: de la „Povestea codrului" la „Luceafărul"* (1943) şi *Poezii tipărite în timpul vieţii* cu subtitlul *Note şi variante: de la „Doina" la „Kamadeva"* (1944).

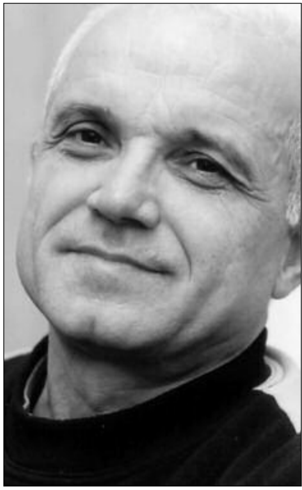
Pe fondul convulsiunilor social-politice imediat postbelice, instaurarea regimului comunist conduce la întreruperea intempestivă a ediţiei critice. Mai mult decât atât, multe dintre ediţiile interbelice sunt indexate într-un Catalog al scrierilor cenzurate. Astăzi ne apare enormă şi absurdă lista titlurilor de ediţii interzise: *Opere complete, I. Literatura populară*; *Opera politică*; *Poezii postume*; *Poveşti şi nuvele*; *Scrieri politice*; *Poeme populare*; *Poezii*; ediţii îngrijite, la vremea lor, de Ion Pillat, Perpessicius, Gh. Adamescu, G. Murnu, D. Murăraşu, A.D. Xenopol, Ion Creţu ş.a. Ca şi cum poezia lui Eminescu putea fi redusă la *Împărat şi proletar*, poem reprodus în toate ediţiile acceptate de cenzură. Abia după aproape un deceniu, diriguitorii culturii comuniste sunt nevoiţi să admită valoarea *poetului naţional*, fără restricţii de texte considerate „subversive". Sub îngrijirea aceluiaşi Perpessicius – care-şi pierde treptat vederea descifrând caligrafia eminesciană - se reia firul integralei, în 1952, cu publicarea celui de-al patrulea volum: *Poezii postume* (completat cu: *Introducere, Tabloul ediţiei* şi *Anexe*), la Editura Academiei R.P.R. Deşi Perpessicius este acuzat (în oficiosul partidului, „Scânteia") că nu s-a despărţit de „concepţiile greşite" din trecut fiindcă n-a luat atitudinea critică, în prefaţă şi introducere, faţă de „criticul reacţionar Titu Maiorescu", cercetarea lui istovitoare asupra manuscriselor continuă, până la orbire. Mai apar, cu mari sincope, în deceniile următoare marcate de proletcultism, sub aceeaşi îngrijire de acurateţe filologică, alte două volume din ediţia critică: *Poezii postume* (cu *Anexe, Note şi variante, Exerciţii şi moloz, Addenda şi Corrigenda, Apocrife, Mărturii, Indice*), în 1958; şi *Literatura populară* (cuprinzând *Poeme originale de inspiraţie folclorică, Lirica populară, Balade, Dramatice, Basme în proză, Proverbe. Asemănări. Cimilituri, Cântece de lume. Irmoase*), în 1963). În *Prefaţa la volumul V*, editorul sexagenar simte nevoia *să repete* semnificativ: „obiectivul prim şi propriu al ediţiei noastre, ca şi meritul ei, către care pururi râvneşte, rămâne unul şi acelaşi: să reconstituie etapele creaţiei eminesciene cu toată vasta şi implicata ei fiziologie. Desigur, n-am neglijat nici informaţia bibliografică , nici investigaţia de istorie literară, mai largă sau mai de amănunt, nici dezbaterea şi uneori polemica, toate însă în accesoriu faţă de ţelul suprem ce ne-am impus, acela anume de a reproduce cu fidelitate *fiinţa autentică a manuscriselor*." (s.n.)

La şase ani după moartea *întemeietorului* ediţiei integrale (în toate volumele următoare se va specifica „Ediţie critică întemeiată de P.") apare la Editura Academiei R.S.R. volumul al VII-lea, *Proza literară* (1977), îngrijit de un grup de cercetători de la Muzeul Literaturii Române coordonat de Petru Creţia, dar cu studiul introductiv păstrat de la acelaşi *mare editor* (cum l-au numit urmaşii) Perpessicius. Coordonatorul Petru Creţia (1927-1997), un eminescolog cu ţinută elevată, pasionat şi erudit, era recomandat de pregătirea temeinică în limbile clasice (fost universitar în domeniu) şi experienţa de cercetător la Institutul de Filozofie (trudind la traducerea integrală a lui Platon, împreună cu C. Noica). Înzestrat cu „vocaţie de descifrator" (uzând de propria expresie), el va fi şi autorul studiului introductiv al volumului al VIII-lea care apare, din pricini obscure, peste mai bine de un deceniu: *Teatru original şi tradus. Traducerile de proză literară. Dicţionarul de rime* (1988). Într-o bizară dezordine editorială, dictată, după toate indiciile, de cenzura comunistă, apar ritmic în ultimul deceniu comunist volumele: IX – *Publicistică 1870-1877* (1980); XIV – *Traduceri filozofice, istorice şi ştiinţifice* (1983); XI – *Publicistică 1980, Timpul* (1984); XII – *Publicistică 1881* şi XIII – *Publicistică, 1882-1883, 1888-1889* (1985); VIII (1988); X – *Publicistică 1877-1880* şi XVI - *Corespondenţă. Documentar* (1989). Amânarea unor volume se explică prin problematica spinoasă din articolele lui Eminescu din „Timpul", de la chestiunea evreiască până la problema Basarabiei. După volumul al IX-lea, Petru Creţia este înlocuit la coordonarea ediţiei cu un preferat al regimului, Al. Oprea (1931-1983), directorul Muzeului Literaturii, care va scrie şi studiile introductive. Iar după moartea acestuia, îşi asumă rolul de coordonator un alt istoriograf agreat de regimul defunct, colaborator al şcolii politice „Ştefan Gheorghiu", Dimitrie Vatamaniuc (n. 1920), care a încheiat pactul cu diavolul din 1971, devenind informator al Securităţii (conform comunicatului CNSAS); fără să-şi trădeze pasiunea de eminescolog de reală probitate filologică.

Cele 16 volume ale *Integralei Eminescu* se încheie după revoluţie cu volumul restant, al XV-lea, *Fragmentarium. Addenda ediţiei,* publicat în 1993, sub îngrijirea a doi coordonatori, Petru Creţia (pentru *Addenda*) şi D. Vatamaniuc (pentru *Fragmentarium*, titlu preluat din manuscrisele eminesciene), care semnează împreună scurtele *Lămuriri* asupra ediţiei. Pasajul de încheiere al prefeţei atrage atenţia asupra nevoii de perfecţionare a editării integrale şi critice pornind de la cele 16 volume de temelie: „Cu acest volum XV, penultimul în ordinea serială, dar cel din urmă în cea cronologică, editarea integrală şi critică a scrierilor lui M. Eminescu ajunge la capătul →

cronici

Liviu Ioan Stoiciu

La Casa Scriitorilor de la Neptun și anul ăsta

De la o vreme, în fiecare an ne propunem (eu și Doina Popa) să mergem în Grecia la mare și în fiecare an ajungem la... Casa Scriitorilor de la Neptun. Şi mă mir de fiecare dată că la Neptun, la Casa Scriitorilor, încă mai vin... scriitori „nostalgici" în *vacanţă la mare*, deşi cazarea şi masa (e jenant, sunt porţii minuscule; taman când mâncarea s-a ieftinit în România) nu sunt deloc strălucite, an de an delăsarea ia proporţii (prosoape schimbate când dă Dumnezeu, aşternut neschimbat întreaga serie cât stai, săpun şi plicuri de şampon o singură dată, sub orice critică — şi mă mir, Casa asta a Scriitorilor, predată de USR unui mandatar, nu are statut de hotel? Că la preţ depăşeşte standarde hoteliere de pe Litoral. Ce hatâr ni se face că venim aici? În condiţiile în care Casa Scriitorilor nu are aer condiţionat. Şi dacă nu ni se dă nimic pe gratis, de ce nu există un respect pe măsură pentru cel cazat aici? Nu mai pun la socoteală lipsa internetului în cameră, de parcă ar fi mare filozofie să pună pe fiecare palier un router pentru wireless; plus plasele de ţânţari rupte la geamuri, mobilierul, şi aşa modest, cojit; sau saltele, care ar fi trebuit reînnoite demult şi televizoare de pe vremuri, chioare. Lasă că apa caldă, când vii de la plajă, e o raritate, cică din cauza... solicitării; e o centrală depăşită).

Anul acesta am venit numai pentru şapte nopţi la Casa Scriitorilor (avem evenimente nu tocmai fericite în familie care ne ţin în gardă, cu cheltuieli la limită), 1 — 7 august 2016. Sosirea dinspre Bucureşti a fost obositoare la maximum, am mers (mai mult am stat) pe autostradă bară la bară de la Cernavodă la Agigea, au fost multe accidente, caramboluri şi intrarea la giratoriul de la Agigea şi apoi traversarea podului de la Agigea pe o singură bandă erau mai degrabă blocate, am făcut şase ore (în loc de trei ore)... Altfel, am avut noroc de vreme bună în aceste şapte zile (într-o după-amiază a plouat; numai bine să mă apuc să scriu un text pentru o revistă literară la care am rubrică). Ca de obicei, vin într-un loc la mare care mie îmi place, la Neptun, marea e imediat lângă Casa Scriitorilor, poţi pleca şi te întoarce de pe plajă dezgolit, în slipi (eu îmi puneam pantaloni scurţi), poţi admira marea din balcon. E linişte şi pace (dacă eviţi politicos... scriitorii, eu îi salut şi atât la Neptun, rar mai schimb o vorbă cu ei; stau deoparte de fiecare dată când vin aici, n-am chef de confruntări, indispoziţii, supărări; vin în vacanţă să mă simt bine cu mine însumi în primul rând). Ne-a primit acelaşi zâmbitor „mandatar Vasile" (tocmai a împlinit 60 de ani şi mi-a spus că vrea să mai stea 20 de ani „în funcţie"; nu înţeleg de ce nu angajează un administrator, care să pună la punct Vila Scriitorilor) şi aceleaşi doamne amabile la recepţie, păstrate în timp sau care se ocupă cu curăţenia pe paliere (am avut probleme la restaurant cu o fetişcană nouă adusă pe post de chelner, care mi-a trântit pe masă farfuria de ciuperci pe care am refuzat-o, calm, atrăgând atenţia asupra alergiei mele la ciuperci; nu, că altceva nu e în meniu şi n-are decât să mănânce soţia ciupercile aduse mie; mă mir că nu m-a obligat să le mănânc). Am plătit numai masa de seară, pentru mine şi soţie (trezindu-mă târziu, de regulă, după ora 10 acasă, culcat după ora 2; mai mult „ciugulesc" la prânz), am cumpărat în fiecare seară apă minerală de la restaurant. În rest, am adus de acasă pepeni cu mine, fructe, „hrană rece", dulciuri, pentru a mânca în intervale, dacă e cazul, apă minerală şi coca-cola, bucurându-mă că e frigider în cameră. N-am îmbrăcat şi încălţat în aceste şapte zile frumoase decât câteva veşminte din bagajul mare, greu (pregătit şi pentru vreme rece şi ploi). În fiecare zi am înotat pe cât am putut (fiind valuri mari cu nisip; marea avea zilnic altă configuraţie, cel mai adesea fiind periculoasă) alături de Doina, la limita geamandurii, la mijlocul golfului dintre Vila Preşedintelui ţării şi Casa Scriitorilor, dimineaţa mergeam patru ore la plajă, după-amiază câte două ore, la prânz dormeam, după masaj (am venit la Neptun cu o durere puternică în spate dreapta-jos şi Doina a crezut că e de vină un muşchi neaşezat bine; durerea n-a încetat nici azi, cine ştie ce mă aşteaptă). Seara, după cină, ne plimbam pe faleză până la Amfiteatrul din Olimp (aflat într-o stare jalnică), întârziind pe stânci, pe promontoriu, cu ochii în gol sau pe valurile mării (şi cu urechile pe huietul ei). Sau am mers în staţiunea Neptun, până la bâlci (la capătul de sud, spre Venus; deplângând şi de această dată biserica, în şantier de când o ştiu) sau, în altă direcţie, spre Steaguri, spre cele două lacuri dulci — peste tot, delăsare (e o stare generală la Neptun), lipsă de becuri aprinse (mergi orbecăind pe alei, spre lacuri; aşa cum mergi şi pe faleză sau de la Amfiteatru încolo, unde ţi-e frică să nu calci în cine ştie ce), mizerie, în centru miros de trotuare niciodată spălate, murdărite de mâncare şi îngheţate scăpate pe jos... O listă a scriitorilor prezenţi în această serie: Gabriela Adameşteanu, Mihai Zamfir, D.R. Popescu, Alex Ştefănescu, Toma George Maiorescu, Robert Şerban, Fevronia şi Elisaveta Novac (Fevronia cu familia ei vine din Franţa), Cristian Livescu, Nicolae Grigore Mărăşanu, Valentin Hossu Longin, N. Rusu (prozator din Basarabia), Bogdan Hrib, Vasile Poenaru, Mihai Antonescu, Lucia Verona, Sorin Lavric... Am schimbat o vorbă pe plajă cu Cristian Livescu (nu mai face nici un fel de politică) şi cu poetul Robert Şerban (acum am aflat că e fiul unui scriitor). Am ţinut un jurnal expeditiv al acestor zile petrecute la mare, la Neptun, îl ţin la... secret. Pe plaja din dreptul Vilei Scriitorilor a apărut direct pe nisip, la adăpostul stabilopozilor, un hotel de trei stele, „Meduza" — băieţii descurcăreţi sunt în stare să ocupe cu totul plajele. Era consternant pentru mine şi Doina (care facem plajă numai pe nisip, pe un prosop dublu) că un şezlong de plastic sau de lemn închiriat costa între 25 şi 35 de lei pentru cele câteva ore cât stăteai la plajă, iar o umbrelă 15-20 lei. Adică plăteai cât cazarea, pe zi, dacă adunai închirierile şezlongului şi umbrelei (la prânz, după ora 14, rari fiind cei ce rezistau la soare, când nisipul era fierbinte; insolaţia şi pielea arsă făcând ravagii; la revenire, după-amiază, plăteai iar). Eu vin la mare să stau pe plajă, să-mi şterg memoria — anul ăsta n-am reuşit, din motive de „nelinişti existenţiale".

24 august 2016. BV

Poemul de colecţie

Marian Drăghici

eu, Martha şi Marcel

cineva să-mi arate
în fiecare zi, iată fraza
cu care trebuie să începi astăzi
pentru a ajunge departe.

o frază puternică, luminoasă
în stare a mântui (justifica)
oricâte obscurităţi ar conţine
în urmă textul.

ceva în genul acesta:
m-am ridicat în sfârşit,
am dat colţul
şi deodată îmi apăru în faţă
verticală,
marea.

„ai bătut la toate uşile
care nu dau nicăieri
şi de singura prin care poţi intra
şi pe care ai căutat-o în zadar
o sută de ani întruna
te loveşti fără să ştii
şi ea se deschide"
(*Le Temps Retrouvé*, tom I)

Martha: oh, dar desigur!
şi eu aveam să pierd
devreme ce ora înainta.

aşadar m-am ridicat decis,
am dat colţul străzii
numai din câţiva paşi
şi deodată îmi apăru în faţă
marea.

înţelegeţi?

nu o parte din mare,
nu un golfuleţ oarecare
cu vreo splendidă plajă,
ci marea stând în picioare
verticală şi ameninţătoare.

eram, existam
eu şi marea măsurându-ne din priviri
(Marcel: mă interesează deosebit de mult
cum îmbătrânesc chipurile)
într-o singurătate din ce în ce
mai stranie şi apăsătoare,
aşa că am intrat în ea îmbrăcat,
am parcurs-o până a doua zi către seară
când ajunsesem pe malul dimpotrivă
unde iată stau şi aştept
(hallali hallali:
arie de corn de vânătoare
de obicei vesteşte că cerbul este încolţit)
aşezat pe o bancă la trei-patru paşi
de colţul unei străzi al cărei nume
îmi scapă hallali hallali.

Martha: în timp ce el
mă reţinea privindu-mă
cu ochii lui mari şi trişti.

Marcel: *maintenant que vous savez le chemin*
j'espère que vous reviendrez
(numai să nu-mi luaţi în seamă chipul
căci par mort).

---

ei, la peste o jumătate secol de la publicarea, de către întemeietorul ei Perpessicius, a primului volum (1939). Considerăm însă că această ediţie, trecută prin atâtea vicisitudini istorice, este numai o primă, importantă, etapă în direcţia ediţiei definitive." Dincolo de modestia afişată, Petru Creţia însuşi dovedeşte la mijlocul anilor '80 că mai există texte pierdute, „uitate într-un scrin" sau texte criptice, greu descifrabile, atunci când publică în „România literară" o versiune inedită a dramei istorice *Alexandru Lăpuşneanu*. De-atunci cercetările continuă, din convingerea că creativitatea eminesciană a fost nelimitată. Oricum, fundamentul a fost aşezat prin Integrala Eminescu, încheiată la câţiva ani după centenarul morţii, chiar dacă tirajele au fost infime, iar spre sfârşit chiar obscure: vol. II – 3900 ex.; vol.III – 3626; vol.IV – 4000; vol. V – 4300; vol. VI – 6600; vol. VII – 7500. Din 1977, cenzura a interzis afişarea tirajelor în caseta editorială, pe fondul scăderii lor vertiginoase. După mărturia lui D. Vatamaniuc, singurul care mai trăieşte dintre coordonatori, volumul problematic, al X-lea, a ieşit pe piaţa cărţii în doar 120 de exemplare. Chiar dacă Centrul Naţional de Studii „Mihai Eminescu" de la Ipoteşti nu prea funcţionează în ultimul timp, nutrim convingerea că *„Omul deplin al culturii româneşti"* (cu expresia lui Noica) va focaliza interesul cercetătorilor din noile generaţii meniţi să refacă şi să completeze ediţia critică, editând-o măcar într-un tiraj egal cu numărul scriitorilor din România.

Gheorghe Vidican

LACRIMA FEMEII

unde se scurg lacrimile femeii care poartă răsăritul ca pe o torţă
ochii militarului în permisie sunt umezi
leagă trupul fetei morgana cu incertitudinile stinghere ale libertăţii
să fie beţia fricii tradusă în fapte
liniştea deşurubează amintirile pe abdomenul sexului tău
pune semnul de egalitate între candoare şi dezmăţ
ora la care plouă încarcă ipostazele stropului de rouă cu zgomotul maşinii de tocat
mă exclud din dorinţele ferestrei deschise încăperea e plină de curcubee
reformulezi axioma despre libertatea plăcerilor
neglijeul unei adolescente pune stăpânire pe libertatea militarului
îşi face cu mâna lui răul desăvârşirii păcatului
în ciobul sticlei de bere un curcubeu înnebuneşte gura libertăţii
te îneci cu sărutul ei
felinarul îţi plăteşte nota de plată
neglijeul adolescentei îţi potoleşte setea
curajul tău se loveşte de umbra cameristei grijulie cu prietenii libertăţilor pasagere
se închide uşa cu discreţie în trupul adolescentei plină de eclipse financiare
un adam tânăr militarul defrişează trupul plin de întâmplări a clipei
işi unge o felie de pâine cu viclenia sărutului tău
pentru gustul ei sunetul talerilor sunt paşii victoriei asupra libertăţii tale vremelnice
cand se termină lumina felinarului respiraţia ta adună zgomotele neperceptibile ale maşinii de tocat
zvâcnirile trecutului ca o escapadă a zânei cea bună prin ţinuturile tale tenebroase dă rotunjime clipei ce desparte noaptea de somn
ochii tăi susţin aburii de alcool treji în lacrima femeii s-a sleit dorinţele libertăţii de a fi vânător
pisica îşi devoră paşii unde se frâng inimile torţionarilor de iluzii
se dezbracă pleoapa de pajama în răsăritul soarelui
ascultă cum se ascunde noaptea în clănţănitul dinţilor adolescentei obosite de lumina felinarului
încalţă strada cu mirosul cafelei
un pisoi jegos varsă găleata cu apă peste umbra şoarecelui
libertatea înfloreşte în praful de puşcă
bucătăreasa îsi feliază sânii pentru bufetul suedez
mesenii au mâinile pline de zvonuri
asemeni lacrimei femeii întinsă pe sfoara din grădină
acolo adolescenţa domnişoarei de pension e interesată de proza lui kafka
îi bea tinereţea soldatului cu pipeta
ascultă cum îi scârţiie oasele în mâinile ei ca o sărbătoare
cu tălpile în spinarea fumului de ţigară îşi face sărutul franjuri
spre bucuria copiilor treziţi de poftele ei sinucigaşe
în pântecele ei soldatul lasă corvoada muncii sale nocturne
să facă fruct cu scâncet
soldatul îşi leagă libertatea cu ţeava puştii
îl aşteaptă mascaradele talibanilor în afganistan
lacrima femeii leagă ochii adolescentei cu an alt bărbat eliberat pe cauţiune din temniţa nopţii
în pasul celuilalt bărbat o uşă scârţâie ca o piatră de moară
agaţă de gâtul adolescentei un surogat al libertăţii

DISLOCĂRI

dislocând roua de pe talpa bunicii iarba scurge în demnitatea şarpelui răsăritul soarelui
despre îndrăzneala bunicului de-a trage de limbă dimineaţa prin mirosul pălincii chicotesc vecinii
în oblacul răsturnat în apa criştiorului
in zadia bunicii saveta rămăşiţele îngheţate ale lacrimei imită broboada de sudoare a cosaşului
la capătul răbdării imaginare umbra cireşului aduce elogii ploii de vară ce-i spală truda
inocenţi copiii agaţă de urechi răsăritul soarelui
roşeaţa cireşelor validează trecerea copilăriei prin mirosul de fân cosit
se loveşte de coapsele tale dangătul clopotului ca să rodească pântecul tău poeme ucigaşe de vise câţi tineri bolborosesc despre moarte la ivirea ta ca o nimfă a zorilor
despletind pădurea în raze de soare
o veşnicie a sorţii într-un tărâm furat de lacrima mamei
o întrebare smintită dă în bâlbe în ochii trecătorilor uimiţi de incendiul din cireş
lătratul câinelui devine ridicol prin paşii pisicii plecată la vânătoare de şoareci
spaima de iubire a zburdalnicei fetişcane a morarului
dă târcoale mirosului de fân cosit din ochii domnişorului de pension
având rădăcini în singurătatea locului a venit să-şi ostoiască neputinţa confesiunilor în avangarda bunicii prin spărtura lacrimei fetişcana oftează văzând mândreţea de flăcău trăgând după el tinereţea
o însămânţare în sfârcuri a dorinţei de sărut duc paşii flămânzi la râu o răzvrătire a copilăriei în trup
stăpân al putredei şoapte plină de viclenie invocă istoria strămoşilor săi veniţi tocmai din apuseni
dă buzna în tinereţea fetei morarului aţâţând focul dorinţelor neştiute ale trupului
câte zvârcoliri ţin fânul cosit rămas tăcere pe jumătate de inimă un drum deschis
pe jumătate de inimă teama de vuietul amiezii tras prin urechile satului
se răsucesc trupurile în lumina soarelui ca o atingere a liniştii cu degetul
câta zbatere în această mărturisire a trupurilor
pe luciul apei întâiul elogiu al dorinţei de-a întinde mâna în liniştea celuilalt
îi copleşesc amanetarea buzelor de un sărut stingher
fata morarului fuge în ruşinea amiezii
bunicul alungă împlinirea dorinţelor cu zgomotul coasei
cuminţenia are luciditatea ei duce la subsuoară o bibliotecă de vise
norocul şi-a făcut biserică în trifoiul cu patru foi
atârnă de lacrima fetei morarului fascinând amiaza cu frumuseţea ei
se topeşte liniştea în paşii ei ca într-o oglindă a surâsului
demnitatea ia forma fricii de a fi trădată de ecoul paşilor
dicolo de arşiţa amiezii o alergare surdă a clipei cu două amintiri
domnişorul de pension poartă pe buze eşarfa primului sărut adulmecând însămânţarea
orele amiezii cad în bobul de grâu ca si amintirea sărutului în luciul criştiorului
îl ademeneşte mirosul de plăcintă cu mărar de la casa bunicii
foamea îi dă târcoale prozaicului lui început
o partidă de şah plină de dislocări
recită din ion pillat ca dintr-un exil al plăcerii
bunica îi acoperă entuziasmul cu umbra ei
dislocând lacrima mamei cu misterul facerii

cuminţenia
are
luciditatea ei
duce la
subsuoară
o bibliotecă
de vise

norocul
şi-a făcut
biserică în
trifoiul cu
patru foi

atârnă
de lacrima
fetei
morarului
fascinând
amiaza
cu frumuseţea
ei

Magda Grigore

În numele poemului (omul de lângă mine)

Omul de lângă mine se conturează încet
se recompune din imagini fărâmate,
din fotografii vechi, din peisaje fugare, din vitralii.
Se adună, se leagă, prinde viaţă de la sine.
Omul de lângă mine se naşte din nimic
şi din toate lucrurile care mi-au rămas în minte,
din toate cărţile pe care le-am citit şi le-am iubit,
din toate peisajele pe care le-am contemplat,
din toate visele care au rămas în urmă
sau care au mers înaintea mea.
Pe omul de lângă mine îl privesc în fiecare zi,
cu ochii minţii, cu ochii inimii, cu ochii ochilor;
sub tâmple îi aud paşii şi umbletul inimii.

Omul de lângă mine
vine discret din trecut, din amintirea mea,
din cercul copilăriei, din arcul tinereţii,
vine din strigătul vârstelor spre mine, până în prezent –

prezentul însă fuge încet într-o lume multiplă,
se ascunde în vitralii, în peisaje, în fotografii vechi;
prezentul seamănă mereu cu o dimineaţă
umplută cu aer proaspăt –
în depărtare se mişcă peisaje fugare, fotografii,
sub ceaţa timpului sclipesc vitralii,
se mişcă un prezent legat între trecut şi mâine.

La marginea acestui târâm de poveste stau zilnic
cu ochiul inimii, telescopic,
aşteptând să vină omul de lângă mine,
aşteptând să vină şi să privim,
fără să ne vorbim,
răsăritul.

poesis

Ovidiu Genaru

Pe creastă

Copiii tutuindu-se cu putrefacția pubelelor scormonind
mărunțaiele voastre
încă fumegânde resturi de sfârșit de mileniu
Pe creasta ce desparte
occidentul acru de orientul lipicios
sub cupola muștelor.

Facem apelul: suntem destui dar suntem
cu mult sub posibilitățile
de a fi.
Ceva mai încolo sub forma unei obiele cazone
stă ghemuit în frig un vis.
La capătul ocheanului grădina cu delicii
Jur împrejur cu dragoste sârmă ghimpată
În mijloc castelul cu orori.

Am ieșit din peșteră și bâjbâi. Doamne ce mă fac
căci nu sunt învățat cu binele?

Cod de bare

Am găsit într-o poșetă pierdută ultima batistă
plânsă a umanității
nici măcar împăturită nu era.
Ar trebui să știi
că mai toate fericirile digeră un flaut înăbușit
și că poemul care fumegă e cel mai proaspăt.
Și că e bine să alegi frumusețea care doare.
Că îmblânzirea durerilor nu-i de dorit.
Că imperiile sunt la imperfect.
Mă gândesc că omul se va nărui glorios în viitor.
Atunci va fi un simplu cod de bare.

Bile rostogolite pe parchet

Pe seară vor fi din nou uși trântite și voci înăbușite
la toate etajele
Vor fi lumini parfumate la casa muierilor
Vor fi destine cu foile greșit numerotate
Vor fi morți ghiftuiți la morgă
Vor fi vinovați pe banca inocenților
Vor fi chibrituri kgb

Și nu se mai poate face nimic
și nu se mai poate spăla nimic
nici chiar mâinile tale Baraba
vor fi îngeri născuți cu malformații
va fi foc de artificii la judecata din urmă
vor fi agonii adulări muzici reproșuri
vor fi bile rostogolite pe parchet la etaj
vor fi gândaci de bucătărie din Asia

Ca să instaurăm în splendoarea ei intactă
deșertăciunea care ne face fericiți.

Numai amândoi

Presimt iluminarea unui centru jilav
în arborele palpitând
de pofte și de aure secrete. Sânul e mai dârz.
La gleznele tale îmi depun sărutul și vom urca apoi
împreună acolo unde știi tu.
Din aproape în aproape.

Fără grabă. Torturând.

Noi vrem un termen

Va coborî pentru salvarea blajinilor va coborî
să mai reteze din sfidătoarele turnuri.
Trufașul aur va trebui arămit cu smerenie.
Cei lacomi vor călări o mârțoagă prin salina dispreţului.

Vor bea târâș îmbuibații.
De trâmbițe
nimeni nu va rămâne nesfâșiat.
Simt adierea spaimelor care-l precede.
Alte semne prevestitoare fi-vor greu de citit.
Canalele se vor suda cu fir de argint
cruciș vor apărea sulițe la intrări și ieșiri
însă nu și pentru cei neprăbușiți.
Numărătoarea
deja s-a făcut. Căința și-a deschis abatoarele.
Tu îndurare vei fi strigată pe nume și nu vei răspunde.
Tu milă vei fi implorată.
Vine cel zadarnic așteptat preaamânatul
din cartea de sus a oștirilor.
De două milenii își lustruiește acolo armurile.
Cel zugrăvit pieziș în bisericuța noastră de cartier.

Coboară odată lovește și pleacă.
Ne duci cu vorba.
Noi vrem imperativ un termen.

1990

S-a dus circul a venit circul să ne vadă
cu saltimbancii cu dulciurile și mizeriile renașterii
Încă ne mai târâm printre bureți și urzici
Vai vouă fie pământul și ars
într-un acordeon de bodegă dragostea abia mai răsuflă spartă.
Prin mucegaiul nebuniei încă mahmuri
roadem semințe de dovleac cu braga în gură
și temerari simulăm mântuirea

Cu avânt pârjolim papanașul în smântâni bogomilice

Asia ne bate în geam cu copite
bau-bau icoane sfinți matrioșka pocăință.

Trufașul aur va trebui arămit cu smerenie.

Cei lacomi vor călări o mârțoagă prin salina dispreţului.

Ion Cristofor

CÂNTEC TÂRZIU

Singură, prin pădurea de fagi
Doamna moarte caută fragi.

Mai jos, lângă două izvoare,
Se piaptănă două fecioare.

Apele, bătrânele, trec pe sub pod
Ca o mulțime tâmpă, ca un norod.

Vulturul plutește peste piscuri, pe sus
Vârstă de aur, dragostea cu vara s-a dus.

Sub verde răzor, în adâncuri visează oasele
După care suspină frumoasele.

Astfel se termină orice cântec târziu
Nu mai știi de ești mort, de ești viu.

CASA DE PIATRĂ

Într-o casă de piatră
Se putea zări mâna unei femei bătrîne
Ieșind pe fereastră
Ca să scarmene norii

Și trupurile noastre tot mai subțiri
S-au umplut brusc de lumină.
Un cor de copii
De la Școala de orbi
Intonau imnuri într-o firidă a zidului

În umbră o femeie tânără amăgea
Senzualitatea unui bătrîn
Pe străduța în pantă

E ca și cum ți-ai întâlni
Iubita moartă de câteva decenii
Dînd lecții de înțelepciune
Bătrânului fluviu.

O FRUNZĂ ROȘIE

O frunză roșie
Cade-n memoria noastră
Ca o împușcătură în diminețile cu brumă.

O frunză cade
O rafală răsună în părăsirea
Străvechiului fort.

Pe unde bântuie
Amintirea femeii fatale
Și fluturele cap-de-mort.

Pentru ea am dansat
Cu mesteceni și fagi.
Cu pietre în gură
Dorm sub pământ toți cei dragi.

Isus sărută leproșii
Lazăr așteaptă un semn.
O magdalenă nebună
Se jeluiește-n arbori, se-nfioară în lemn.

Pe o vale adâncă buciumă jale
Tristețea suflă în ultimul port
Pe unde bântuie ochii femeii fatale
Și fluturele cap-de-mort.

SEARĂ DE VARĂ

Roșu ca o blană de vulpe proaspăt ucisă
Se târa soarele
Pe dealul cu salcâmi.
Și trupurile noastre se umpleau treptat cu lumină
Ca niște saci cu lâna de oaie
Sub mâinile unor bătrâne femei

Seara câțiva lilieci țes
O plasă de sârmă ruginită
Pe deasupra noastră.

În tabachera de argint a bunicului
Uitată pe masa de piatră din curte
Foșnesc sufletele uscate
Ale unui pluton de soldați
Din primul război mondial.

CALENDAR

Sfântă treime a graurilor
O babilonie se răstoarnă în viețile noastre.

Câteva frunze roșii
Ne caută inima
La marginea mării.

PASĂREA GALBENĂ

Trist ca șeful de gară
Căruia nevasta i-a fugit
Cu un mecanic de locomotivă

Sau fericit ca un măcelar
În decembrie când porcii visează
Iar sfântul Ignatie se lasă sfâșiat de lei
Din dragoste pentru Hristos

Am atâtea să-i spun păsării galbene
(Nu mai mare decât pumnul unui copil)
Ce încearcă să ne învețe
Cântece de inimă albastră
Legănându-se copilărește pe o creangă uscată.

poesis

Nicolae Ţăranu

Umbra Cerului Ostenit

Aduși pe tăcute de Said, acângii intră în ograda muierii ziua în amiaza mare, când prin vecini sunt doar bătrânii, nepunticioșii și copiii... Cinci dintre ei se duc întins la odăi, alţi trei rămân pe bătătură, unul stă lângă cai, ceilalţi doi aleargă după păsări stârnind orătăniile, înjunghie iada, cotrobăie prin curnic și vâră prăzile în trăistii mari pe care le așează pe cai.

Mai mereu, Sandu a lui Obrâșanu, Leșinatu sau Scândură, cum îl poreclesc almalâienii, ciopleşte vremea cu lucruri mărunte, înalt şi slab, deşi mănâncă ca un apucat, are ochi lucitori, neastâmpăraţi, vieţuieşte într-o căsuţă veche, cu prispă şi lipeală scorojită, fără gard şi acareturi împrejur, doar c-un rând de aguzi bătrâni, năpădiţi de omizi, în faţa la Uliţa Mare.

Dincolo de derea, pe partea cealaltă a văii, într-o casă arătoasă, ridicată nu demult, cu micul cerdac plin de ghivece cu flori aprinse la culoare, şi viişoară în spate, spre Ştefan Curelaru, pomet în faţă, pânăn-n malul derelei, stă Leana a lui Terghelegiu, muiere singură, pizmuită de cumetre şi căutată de handrălăii satului.

De-a vreme bună, când soarele dă în amurgeală, în ograda muierii intră doi turci, bogătanul, pe cal mare, negru, bărbat subţire, mândru, cu privirea afurisită, purtând turban din mătase de culoarea tutunului necopt, cămaşă înflorată, cu mâneci largi, şalvari de culoarea caisei, cizme scurte, moi, în brâul verzui, înfăşurat peste mijloc de câteva ori, ţine iatagan şi pistol cu măciuca din os, argatul, soios îmbrăcat, şalvari peticiti, moleşit de zăduf, călăreşte un măgar suriu care abia calcă, împovărat cu două tăgârţe burduşite; sunt străini de Almalâu, şi vin cam la trei , patru zile.

Leana îi întâmpină gătită, voioasă, îmbăiată şi primenită cu rufe curate şi tulpan cu marginea dantelată mărunt, cu o muşcată ca para focului la urechea stângă.

- Saiid!! Said, dragule... Intră sufleţelule! se gudură muierea ochioasă pe lângă turcalăul bogat, care-i zâmbeste scurt, îngustându-şi privirea, şi-n timp ce îl urmează mieroasă în odăi, se plesneşte des cu palmele peste bucile mari în necazul ofticoaselor care o pândesc prin gardurile tufoase de sălcioară.

Dupa ce cară desagii în tinda casei, argatul se trage cu animalele la umbră în păierie, îşi scoate pungociul cu tutun tocat, îndeasă răbdător luleaua şi-o aprinde tacticos cu amnarul, apoi se aşează cu picioarele încrucişate, scărpinându-se cu năduf pe la subţiori şi pe la buric, rar, trage fumuri lungi, ţinând alături puşca veche lungă.

La scurtă vreme, Leana, îi aduce un ulcioraş cu vin şi o legătură cu merinde, apoi, ducându-şi o mână la nas, se îndepărtează cât mai repede; slugoiul duhneşte a seu de oaie şi a nespălat.

Nerăbdător şi sătul de atâta aşteptat, Leşinatu coboară din vie şi intră în odăi prin spatele casei pe uşa scundă care dă în grădina, pe sub aplecătoarea mică.

Despuiat, ibovnicul geme şi se zbate între pulpele cărnoase ale muierii răsturnată goală pe rogojina acoperită c-un macat subţire.

Tiptil şi neauzit, Sandu îşi scoate pistolul din brâu şi cu toată nădejdea, izbeşte în moalele ţestei rase, Said, icneşte înfundat şi înţepeneşte între picioarele neastâmpărate ale muierii.

Văzându-l, după clipa de uluială şi nedumerire, Sandu o căuta şi el când punga suna greu şi o drăgostea încrâncenat, ca de altfel mulţi almalâieni dornici de muiere străină. Leana îi surâde parşivă, îl împinge deoparte pe mahomedanul leşinat şi desfăcându-şi crăpătura vânătă şi umedă, geme şi se vaită încetişor.

Nepoftitul se preface că nu vede, răscoleşte prin hainele munsafirului, îi adună armele şi punga şi apucă către uşa, când să iasă îşi aminteşte de ceva, scoate din punga turcului o mână de mărunţiş şi o pune pe măsuţa joasă cu bunătăţi lângă sobă...

- Doar atât mă?! Mi-ai stricat treaba , uscatule! Hoo...!

- Ho ţie, fă! Spart-o! îi răspunde Sandu, râzând şi iese în grabă, nemaiprivind înapoi.

Argatul sforăie cu luleaua în poală; pricepe îndată ce s-a petrecut, ascultând neputincios tropotul tot mai stins al calului stăpânului său, care se îndepărtează călărit de un străin; începe să plângă încet, gândindu-se cu frică la ceea ce-l aşteaptă, în timp ce deasupra satului s-a întins ca o spuzeală, pojarul asfinţitului întunecat pe margini de umbra cerului ostenit...

Aduşi pe tăcute de Said, acângii intră în ograda muierii ziua în amiaza mare, când prin vecini sunt doar bătrânii, nepunticioşii şi copiii...

Cinci dintre ei se duc întins la odăi, alţi trei rămân pe bătătură, unul stă lângă cai, ceilalţi doi aleargă după păsări stârnind orătăniile, înjunghie iada, cotrobăie prin curnic şi vâră prăzile în trăistii mari pe care le aşează pe cai.

Prin hărmălaia iscată, din casă răzbat gemete şi ţipete dureroase şi sfâşietoare de muiere.

Copii au dispărut de pe uliţă, câţiva mai neastâmpăraţi se furişează prin dosurile gardurilor cu inimile ticăind, încercând să înţeleagă ce se petrece în ograda cu pricina, unii mai îndrăzneţi au urcat în aguzii care despart curţile şi iscodesc din frunzare.

Prin apropiere răzbat strigăte mânioase şi huiduieli, lângă turci, care pun mâinile pe arme şi suduie ameninţători, se sparg bolovani şi cad pietre.

Din casă au ieşit şi ceilalţi cinci, cu zor mare, vorbind aprins , încalecă şi ies grăbiţi din ogradă.

O sfârlează de copil, cu poala cămăşii plină de spărturi de piatră şi de pământ, azvârle în aceştia, dar acângii nu-l iau în seamă.

Fiindcă a rămas cu poala goală, trece podul peste derea şi le taie calea, apoi ţâşneşte în faţa lor, îşi saltă cămeşoiu şi îşi beleşte puţa, strigând plin de năduf , cu voce subţire:

- Ia d-aici! Ia d-aici! Hoo! Câinii! Câi... Auuuu! Ţipă pe neaşteptate, izbit scurt din trapul calului de Said, cu vârful iataganului la închietura gâtului, îmbăiat de sânge, nesăbuitul se zbate în praf văitându-se; cu capetele acoperite de turbane mari ca nişte dovleci, acângii îşi văd de cale şi se pierd într-un norişor alburiu, înnecăcios.

Apărute ca din pământ, muierile mahalalei şi droaia de copii se reped la băieţandrul căzut, blestemând şi văicărindu-se, două îl duc de subţiori într-o curte apropiată.

Celelalte, au năvălit în casa vădanei, ţoale aruncate alandala, perne sfâşiate ai căror fulgi acoperă moviliţe de scârnă omenească, un miros greu, dospit, muierile au amuţit ca trăsnite şi îşi fac cruci înfiorate, una se repede afară borând în pumni, copii care se holbau printre picioarele lor, sunt împinşi repede către uşă, vecinele plâng înăbuşit, cutremurându-se aruncând vorbe grele, pe când se închină...

- Praful şi pulberea să se aleagă de ei!
- Să le sece sământa! Să se usuce!
- Câinii....
- Nu i-ar mai răbda pământul!
- Oleo-leo! Oleo-leo...!
- Bunule, Bunule! Cum ne laşi pe seama câinilor, a păgânilor! Cum ne laşi ai nimănui!
- Off, sărmana! Iart-o Doamne!

Cea mai bătrână dintre ele, uitată de Dumnezeu pe lumea aceasta, îşi şterge ochii secătuiţi şi vorbeşte cum n-a făcut-o vreodată în viaţa sa:

- Doamne! Doamne! Nu i-ar mai răbda pământul! Of Bunule, of! Praful şi pulberea să se aleagă de ei şi de toţi ăia care nu ştiu ori nu vor să ştie, că orice fir de iarbă, o furnică, un animal sau om, are rostul lui dat de Dumnezeu! Praful şi pulberea de ăia care iau suflete şi nu pricep că toţi suntem găinaţuri spărcuite de vreme şi odată şi odată, tot crăpăm, dar nu aşa fă, nu aşa Doamne!Celelalte au ascultat-o înmărmurite şi încrâncenate de durere...

- Fă căscatelor, ce staţi? Aprindeţi o lumânare!

Uscăciunea de băbăciune, se închină cocoşată şi îngenunchează în pata mare vişinie lângă picioarele desfăcute ale nefericitei, chinuindu-se să dezlege cureluşa înnodată duşmăneşte pe gâtul învineţit.

Lăţită-n mijlocul odăii, Leana zace cu albul mărit al ochilor aţintit în tavan, crestată adânc pe pulpe şi pe braţe, cu ţâţele înflorite de tăiş în cruce şi gura plină de-o spumă sângerie.

Cu grijă, suspinând, bătrâna adună în burta despicată maţele calde din mâzga de sânge şi scârnă şi zice cu obidă, cu o voce străină de ea, pe când tăcerea s-a aşternut înveninată peste sufletele arse de durere şi neputinţă:

- Iart-o, Bunule! Iart-o, Doamne... Off, că prea o mânca pipota şi pe ea!

Șerban Tomșa

Bibiloi și frica de Facebook

Crescut de bunici, lăsat la voia întâmplării de părinţi (cred că nici nu-şi cunoştea tatăl), băiatul se afla într-o veşnică agitaţie. Fura, ducea tot felul de lucruri, aducea, se bătea, bea, era cu miliţia mereu pe urmele lui şi umbla după femei de la vârsta de paisprezece ani. Îmi aduc aminte o scenă halucinantă. Într-o noapte, Bibiloi se ţinea după o femeie măritată (destul de în vârstă, cu copii), ducând în mână o găleată plină cu vin. Ei îi plăcea să bea, iar el îi cerea, cu glas rugător, ceva la schimb. Au dispărut în noapte şi cred că au căzut repede la învoială. Puştiul era dotat precum Terente.

Era vulgar şi expresiv în limbaj. Trec cu vederea lăudăroşenia sa şi minciunile pe care mi le înşira. Se întâmpla ca pe stradă să treacă un cunoscut care să întrebe de mine.

- Măi, Gigi e pe acasă? întreba adolescentul, cu o afectare care-l deranja teribil pe Bibiloi.

- Vorbeşte frumos, că te-ating peste bot! se răstea el.

- Bine, dar ce ţi-am făcut? se speria amicul meu.

- Păi aşa se vorbeşte? *Măi, Gigi e pe acasă?* Vorbeşte şi tu ca un om normal: *Bă, şmecheru-ăla dă Gigi o fi, bă, p-acasă?*

Într-o zi, Bibiloi s-a decis să se ducă la un concert de muzică populară. Şi-a luat la el şi merinde, să nu facă foamea prin oraş : ouă fierte, brânză şi un coltuc de pâine.

S-a întors de acolo foarte nemulţumit.

- Păi, eu mă duc să-i văz pă Dolănescu şi pă Maria Ciobanu cum cântă şi să pupă pă scenă şi ăia încearcă să mă păcălească?

- Cum naiba să te păcălească?

- Păi, la început *a trimes* pă unu' cu ochelari şi c-o vioară la care a-nceput să scârţâie. Auzi la ei, muzică *semfonică*!

- Păi, trebuie să trăiască şi ăia, mă!

- Ce să trăiască, bă, că dacă ieream mai aproape dă scenă, îl omoram! Cu pâinea nu l-am *nemerit*, da' l-am prins cu un ou p-o ureche şi cu ălălalt pă ceafă, că o şi luase la fugă. Îmi pare rău că nu i-am spart ochelarii! Şi am rămas şi nemâncat!

Nu l-am văzut de patruzeci de ani.

Recent am stat de vorbă cu nişte oameni serioşi care mi-au explicat că n-au cont pe *Facebook*. Pe lângă faptul că fiecare proprietar de cont e urmărit (chiar şi cei cu conturi false sunt monitorizaţi), din jungla miilor de necunoscuţi te pasc pericole nebănuite. Oare pe acolo, prin bezna democraţiei, o fi pândind şi un Bibiloi îmbătrânit şi înrăit de viaţă?

proză

Din poezia lumii

Guillaume APOLLINAIRE (1880 – 1918)

În prezentarea şi traducerea lui **Leo BUTNARU**

Pseudonimul lui Wilhelm Albert Vladimir Apollinaris de Kostrowitzky, mama căruia a fost o nobilă poloneză. Paternitate incertă. A fost unul din protagoniştii avangardei artistice de la începutul secolului trecut, precursor al suprarealismului. Debutul literar şi-l face în 1897, publicând câteva poeme semnate Guillaume Macabre. În 1899, vine la Paris, unde se va stabili definitiv în 1903. Exercită mai multe meserii, de la funcţionar bancar la profesor particular. Printre prietenii săi, cu care colaborează, au fost Pablo Picasso, Jean Cocteau, Alfred Jarry, Max Jacob şi mulţi alţii. Prima carte de poeme, *Le Bestiaire ou Cortège d'Orphée*, îi apare în 1911. Iar volumul care îi aduce celebritatea a fost *Alcools*, editat în 1913 (poeme alese din perioada 1898 – 1912). În 1914 este înrolat, luptă în Primul Război Mondial, în 1916 fiind grav rănit la cap şi fiind supus unei trepanaţii. E şi anul în care îi apare volumul *Le poète assassiné*. În anul următor, pune în scenă piesa *Les mamelles de Tirésias,* pe care o defineşte, vizionar, dramă suprarealistă. La începutul anului 1918 suferă o congestie pulmonară. În aprilie, îi apar *Calligrammes*, apoi volumul *Poèmes de paix et de guerre, poèmes conversations, idéogrammes lyriques*, însoţite de câteva scrisori pe care le-a scris pe când era pe front. Moare în noiembrie, în urma unei gripe spaniole.

1909

Doamna avea o rochie
Din pânză turcească mov
Iar tunica îi era brodată-n fir de aur
Compusă din două panouri
Şi-i stătea bine pe umeri

Ochii îi dansau precum doi îngeri
Ea râdea hohotea
Ea cu faţa de culorile drapelului francez
Ochii albaştri dinţii albi şi buzele de-un roş intens
Ea cu faţa de culorile drapelului francez

Ea avea un decolteu amplu-oval
Şi coafură à la Récamier
Cu braţe dezgolite şi frumoase

Neauzind când bătu miezul nopţii
Doamna cu rochie din pânză turcească mov
Şi cu tunică brodată-n fir de aur
Decoltată amplu-oval
Îşi plimba buclele
Prinse în panglică aurie
Târându-şi micii pantofi cu catarame

Şi era atât de frumoasă
Că tu n-ai fi-ndrăznit nici s-o iubeşti

Eu iubeam femei cumplite din imense cartiere
Unde-n fiece zi veneau pe lume câteva fiinţe noi
Fierul era sângele lor iar drept creier aveau flacără
Iubeam iubeam poporul inteligentelor maşini
Luxul şi frumuseţea căruia nu-i sunt decât spumă
Această femeie era atât de frumoasă
Încât mă înspăimânta

Alcooluri, 1913

Cântecul dragostei

Iată din ce este făcut cântecul simfonic al dragostei
Există cântecul dragostei de altădată
Sunetul sărutărilor demente ale amanţilor iluştri
Strigătele de dragoste ale muritoarelor violate de zei
Virilitatea eroilor fabuloşi ridicată ca ţevile tunurilor antiaeriene
Urletul preţios al lui Iason
Cântecul lebedei pe moarte
Imnul victorios pe care-ntâia rază de soare l-a făcut să-l slăvească pe nemişcatul Memnon
Există ţipătul sabinelor când sunt răpite
Există şi ţipetele de dragoste al felinelor în jungle
Rumoarea surdă a sevelor ce urcă în vegetaţia tropicală
Detunetul artileriilor ce umplu teribila dragoste a popoarelor
Valurile mării din care se naşte viaţa şi frumuseţea
Există cântecul marii iubiri a lumii

Calligrammes, 1913-1916

Umbra

Iată-vă din nou aproape de mine
Amintiri despre camarazii morţi în război
Măslină a timpului
Amintiri care nu fac mai mult asemeni
La o sută de blănuri ce nu fac mai mult decât o haină
Ca aceste mii de răni care nu fac decât cât un articol de ziar
Aparenţă om palpabilă şi sumbră care-a luat
Forma schimbătoare-a umbrei mele
Un indian de veghe pentru eternitate
Umbre ce vă târâţi aproape de mine
Însă voi nu mă mai auziţi
Nu mai cunoaşteţi poemele divine pe care le cânt
În timp ce eu vă mai aud vă mai văd
Destine
Umbre multiple pe care vă ocroteşte soarele
Voi care mă iubiţi de-ajuns pentru a nu mă părăsi nicicând
Şi care dansaţi în soare fără a ridica praful
Umbră cerneală a soarelui
Scriitură a luminii mele
Cheson al regretelor
Zeu care se umileşte

1916

Legături

Frânghii împletite din strigăte.

Bătăi de clopote prin Europa-ntreagă
Secole spânzurate

Căi ferate ce leagă naţiunile
Noi n-am mai rămas decât doi sau trei oameni
Liberi de orice legături
Să ne luăm de mâini

Ploaie violentă piaptănă fuioarele de fum
Funii
Funii împletite
Cabluri submarine
Turnuri Babel preschimbate-n poduri
Păianjeni-Pontifi
Toţi îndrăgostiţii uniţi printr-o singură legătură

Alte legături ceva mai slabe
Albe raze de lumină
Corzi şi Concordie

Eu scriu doar pentru a vă exalta
O simţăminte scumpe simţăminte
Inamice amintirilor
Inamice dorinţelor

Inamice regretelor
Inamice lacrimilor
Inamice a tot ce-mi este încă drag

Oceanul de pământ

Lui G. de Chirico

Eu am construit o casă în mijlocul Oceanului
Geamuri îi sunt râurile care-mi curg din ochi
Caracatiţele viermuiesc pretutindeni pe unde se-nalţă zidurile
Ascultaţi cum bate tripla lor inimă şi cum clonţul lor loveşte-n geamuri
Casă umedă
Casă în flăcări
Anotimp rapid
Anotimp care cântă
Avioanele depun ouă
Atenţie vom ancora
Atenţie la cerneala împroşcată
Ar fi bine dacă-aţi veni din cer
Caprifoiul cerului se-nalţă
Caracatiţele pământene palpită
Şi noi suntem atât de mulţi pentru a ne fi nouă înşine gropari
Palide caracatiţe ale valurilor cretoase o caracatiţe cu pliscul pal
În jurul casei e oceanul pe care-l ştii
Şi care niciodată nu se odihneşte

Renană autumnală

Lui Toussaint Luca

Copiii celor morţi se duc să se joace
În cimitire
Martin Gertrude Hans şi Henri
Astăzi niciun cocoş nu cântă
Cucurigu

Femeile bătrâne
Merg bocind
Şi bunii măgăruşi
Rag iha iha prinzând a paşte florile
Coroanelor funerare

E ziua morţilor şi pentru toate sufletele lor
Copiii şi femeile bătrâne
Aprind lumânări şi mici făclii
La fiece mormânt catolic
Vălurile bătrânelor
Norii cerului
Aduc a bărbi de capre

Aerul tremură de flăcări şi rugăciuni

Cimitirul e grădină frumoasă
Plină de sălcii surii de rozmarin
Ei vin adeseori la prietenii pe care i-au înmormântat
Ah! ce bine vă simţiţi în frumosul cimitir
Voi sărăntocilor morţi de bere
Voi orbilor precum destinul
Şi voi copilaşilor care-aţi murit în rugăciune

Ah! ce bine vă simţiţi în frumosul cimitir
Voi primarilor şi voi vâslaşilor
Şi voi consilieri ai regenţei
De-asemenea şi voi ţigani fără documente
Viaţa vă putrezeşte-n burtă
Crucea vă apasă-ntre picioare
Vântul de Rin huhuie cu bufniţele toate
Stingând lumânările pe care copiii le reaprind mereu
Şi frunzele fără de viaţă
Vin să acopere morţii

Uneori copiii morţi vorbesc cu mamele lor
Şi uneori femeile moarte doresc să revină

Oh! nu aş vrea ca tu să ieşi
Toamna e plină de braţe ciuntite
Nu nu astea sunt frunze moarte
Astea sunt braţele scumpilor noştri defuncţi
Sunt braţele ciuntite

Astăzi noi am plâns atât de mult
Cu morţii aceştia cu copiii lor şi cu bătrânele femei
Sub cerul fără soare
În cimitirul plin de flăcări

Apoi prin vânt ne-am întors acasă

La picioare ni se rostogoleau castane
Ce păreau păcatele cuiva
Semănând cu inima rănită a Fecioarei
De care ne-ndoim că ar fi avut pielea
De culoarea castanelor în toamnă

Voi care mă iubiţi de-ajuns pentru a nu mă părăsi nicicând

Şi care dansaţi în soare fără a ridica praful

Umbră cerneală a soarelui

Scriitură a luminii mele

Cheson al regretelor

Zeu care se umileşte

traduceri

Petru Pistol

Paternitatea expresiei *Cogito, ergo sum* este certă: Descartes, *Discours de la méthode*, 4,3,5; *Principia philosophiae*, 1,7; 10. Filosoful a avut surpriza să primească replica lectorului contemporan lui, cum altfel decât erudit: ideea se găseşte, într-o formulare pronunţat asemănătoare, în opera Fericitului Augustin, *Soliloquia*, 2,1. Răspunsul lui Descartes, demn şi onest: nu cunoscuse acest fragment din opera episcopului de Hippona.

Diortosiri

Moto-ul: *''că nu este nici o gramă / Dîn a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă'' (Levantul)*

Paternitatea incertă a cuvintelor mari

Cuvintele rare, vorbele (sintagme, enunţuri) notorii fac subiectul chestionării paternităţii. Expresiile diurne sunt în afara oricărei mize; reticente în promisiuni, sărace, de angajament simili-nul, ele nu au moştenitori interesaţi să le revendice paternitatea. Au existat dintotdeauna, pentru totdeauna, într-un devotament surd. Sunt dobitoacele de povară care duc discursul până la intrarea în scenă a suratelor de glorie. Atunci trec discret în postscenium. Vor fi date uitării. Vorbele alese, deşi purtate în sân prin înţelesuri nedesluşite încă, le vor uita şi ele. Valorizarea vine cu un indice de ingratitudine instilat unui sistem de concatenaţie.

Cuvintele mari însă vor fi selectate, consemnate în contingenţele proprii: autor, spaţiu (carte, discurs), timp, context ideatic, herb (ascendenţă / descendenţă), reţele de semnificaţii etc. Fiind cuvinte, expresii bogate, normal că li se face curte. Devenind notoriu, cuvântul bogat îşi pierde din personalitate; pe de altă parte, notorietatea, din supliment al adevărului, din verosimilitate, devine autoritate de substituţie a adevărului. Din acest tripotaj între câştig şi pagubă, cuvântul ajunge să nu-şi mai recunoască adevăratul tată, trecând de la unul la altul în răsfăţ paternal. Este momentul de derută de care profită numele mari.

În astfel de situaţii, când oamenii cu semnătură se calcă pe călcâie revendicându-şi primatul într-un agon de preeminenţă, e bine să fie consultat şi literatul, pentru că literatura aruncă totul în armonia dintâi.

Iată-l pe Augustin Doman, aspirând din pipă vaporii dreptăţii şi descărcându-i în gamela împricinaţilor: „Diferenţa între influenţele în literatură şi plagiatul literar: în primul caz, un scriitor ia ce e al lui dintr-un alt autor; în cel de-al doilea, ia ce nu-i aparţine" (*Sâmbătă, duminică şi alte singurătăţi*, Tipo Moldova, Iaşi, 2015, p.574). Asta pentru că Augustin Doman avusese oareşicare bătaie de cap cu *moartea noastră cea de toate zilele* şi se hotărâse, intrând într-o tradiţie de casă mare, să taie pisica de coadă: „De ce ne-om complica noi atât, când Miron Costin a tăiat nodul gordian de câteva sute de ani: «Născându-ne, murim»" (*op.cit.,* p.543).

Se pare că, după Alexandru cel Mare, urmaşii au prins gustul tăierii nodului din Gordium şi, în serie, după ştiinţa noastră (dar câţi alţii nu vor fi fost fără ştiinţa noastră), s-au încercat: Augustin Doman (exact aşa, căci, peste „câteva sute de ani", altele decât cele ale lui Miron Costin, aceeaşi întrebare va încreţi frunţile: „De ce ne-om complica noi atât când Augustin Doman...?"), Miron Costin, Séneca (neobositul la vorbe în cruce), Manilius (acesta, în tratatul *Astronomica*, zice: *Nascentes morimur, finisque ab origine pendet*, „Născându-ne, murim, moartea atârnă de naştere").

Într-o altă carte (de fapt, nu despre vreo carte vorbim, ci despre o tendinţă extra – livrescă, la care cartea participă ca martor) găsim un alt topos al exproprierii: „A locui în lume în chip poetic" (Ion Predescu, *Stil, scriitură, sentiment livresc*; Scrisul Românesc, Craiova, 2014, p.27). Aici, aserţiunea îi aparţine lui Martin Heidegger, în timp ce, în *Expresivitatea limbii române*, D. Caracostea îl recomandă drept autor pe Hölderlin (apoftegma este citată în limba germană: *Dichterisch wohnet der Mensch auf dieser Erde*). De la sine înţeles, nu vom ieşi *cu zeii la mezat* (Lucian din Samossata), nefiind vorba de un plagiat, ci de ascultarea aceleiaşi voci căreia îi suntem îndatoraţi. Considerăm că, în timp şi în spaţiu, D. Caracostea a fost mai apropiat şi filosofului şi poetului..

În aceeaşi carte (*Stil*...) citim: *„Gândesc, deci exist* (să notăm că Descartes nu a scris nicăieri *Cogito, ergo sum*" (p.30). Nu ştim, nu ne spune Ion Predescu de unde a preluat motivul absenţei (*nu* a scris *nicăieri*). Dacă nu ar fi în posesia măcar a unui singur document doveditor în acest sens, ar zice precum Karl Jaspers: „Fraza pronunţată după revocarea teoriei rotaţiei pământului şi anume: «şi totuşi se-nvârteşte », *chiar dacă nu a fost în mod real spusă* (subliniere P.P.), face sens; Galileo Galilei ştia că revocarea nu va schimba cu nimic adevărul" (*Despre Universitate*).

Paternitatea expresiei *Cogito, ergo sum* este certă: Descartes, *Discours de la méthode*, 4,3,5; *Principia philosophiae*, 1,7; 10. Filosoful a avut surpriza să primească replica lectorului contemporan lui, cum altfel decât erudit: ideea se găseşte, într-o formulare pronunţat asemănătoare, în opera Fericitului Augustin, *Soliloquia*, 2,1. Răspunsul lui Descartes, demn şi onest: nu cunoscuse acest fragment din opera episcopului de Hippona.

Urmare logică:

Nu trebuie să hotărnicim în funcţie de *terminus ante / post quem.* Să nu ciuntim nicicum integritatea virtuţii aşteptării. Aşteptarea ca beneficiu de speranţă. Speranţa că, înainte de Fericitul Augustin, va fi existat un altul, va fi purtat şi el un nume de care va fi fost legat, în idiom latinesc ori nu, acelaşi argument ontologic: *cogito, ergo sum.* Aşa că trebuie să admitem ideea circulaţiei libere a produselor spiritului. De ce nu l-am crede pe Descartes că n-a ştiut de existenţa *cogito*-ului în varianta augustiniană? Aceiaşi alţi copii nasc trupurile umane, dincolo de orice bănuială a exproprierii nedrepte a predecesorilor, aceleaşi alte idei degajă mintea omenească de când cugetă *toto animo*, dincolo de orice ştiinţă a încălcării dreptului de autor.

(Pentru confirmare, *extra loca citata*, Renzo Tosi, *Dictionnaire des sentences latines et grecques,* traduit de l'italien par Rebecca Lenoir, Grenoble, 2010.)

litere

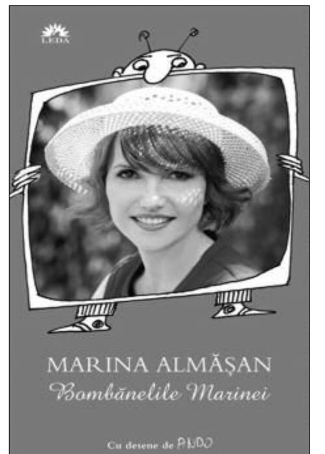
N. Georgescu

Literatura media

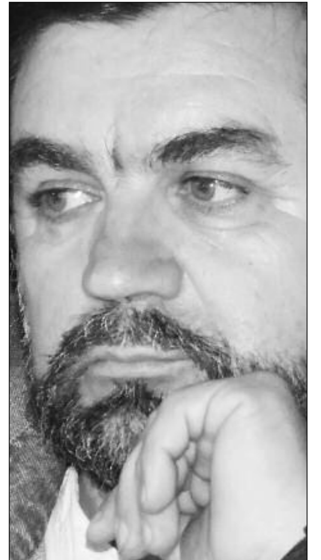
Lumea, ca un televizor

Sub acest titlu – inspirat oarecum, dar greu şi de pronunţat: „Bombănelile Marinei", autoarea, cunoscută realizatoare de televiziune (pe vremuri se zicea „teleast", dar vorba aceasta pare desuetă acum, când profesiunile s-au diversificat atât de mult şi fiecare ţine la personalitatea/personalizarea ei), urcă în literatura scrisă cu o carte de confesiuni. Marina Almăşan: *Bombănelile Marinei*, Ed. Leda, 2013 căreia le-aş spune din capul locului „neconfesive", şi iată de ce. A bombăni înseamnă, grosso modo, a vorbi interior, mai mult pentru sine dar atât de apăsat încât vorba se aude pe ici pe acolo ţesând o opoziţie continuă la ce se spune în jur, dând impresia unei eristici fiinţiale: nu-ţi place nimic, nu eşti de acord cu nimeni dar nu te exprimi ferm în nicio împrejurare. Or, autoarea ca personaj este de acord cam cu tot ce se petrece în jurul ei şi, ca psihologie, pare mai degrabă că bombăne împotriva ei înseşi, este, adică, puţin nemulţumită că-i place prea mult lumea...Pastilele Marinei Almăjan sunt mici dantelării de vorbe, cizelate intens la nivelul retoricii – fraza lungă, în căutare de echilibru neapărat, nu arborescentă dar îmbrăţişând unduiri gestuale largi, dă impresia unui balet pe gheaţă rezolvat în mod voit la limită, ca printr-o virtuoasă aplecare la fineţurile gramaticii (parcă şi scăpările sunt căutate) – ce te invită, ca cititor, să aluneci cu ochii pe text încântat fiind de curajul desenului, dar şi de strategiile „desenatorului": acesta promite la tot pasul că-şi ţine sufletul în palmă, dar nu dezvăluie, de fapt, mai nimic din intimitatea pe care i-o caută, ca un paparazzo virtual, cititorul. Este o sinceritate care apără, şi „complicitatea" dintre personaj şi autor (cartea este scrisă la persoana I singular) dă tensiunea narativ-compoziţională, în sensul că eşti tentat să mergi mereu mai departe în speranţa aflării unei fisuri, şi constaţi de fiecare dată că autoarea ştie să-ţi scape elegant, ca într-un joc de-a „îmblânzirea scorpiei". Iată o mostră: „...Ieri am intrat într-un birou vecin din TVR, unde se iscase o adevărată polemică pe seama a doi colegi de la alte posturi: Radu Banciu şi Mircea Badea. Evident, se constituiseră două tabere, extrem de sonore: una îl idolatriza pe primul, desfiinţându-l pe al doilea. Cealaltă – viceversa. Ca şi-n bancul cu rabinul, m-am băgat şi eu în seamă, luându-le amândurora apărarea, chiar dacă unul din/*tre*/ ei mi-e profund antipatic." Citiţi, desigur, mai departe cu scopul de afla cine-i este profund antipatic – dar personajul Marina intră repede în joc şi organizează continuarea cam aşa: „Ştiu, poate mai bine decât alţii, ce înseamnă o emisiune „live": 20 de ani m-am adresat publicului mei doar în direct. Ştiu ce înseamnă să formulezi o idee cu cap şi coadă, să aşezi cu grijă cuvintele în frază (...) Vă propun un test. Aşezaţi-vă în faţa oglinzii, cu o veioză proiectată în ochi, şi încercaţi să vorbiţi, după ceas, fix o oră. Deştept, interesant, corect, fără poticneli...Uite, vă las pe voi să alegeţi tema! Cu cei care rămân în picioare după acest experiment, sunt gata să trec la etapa a doua a pledoariei mele." – şi se încheie pastila, fără a afla în favoarea cui dintre cei doi a pledat Marina. Nici nu mai interesează asta, după introducerea în tehnica profesiei, după cascada de adjective în care v-a scăldat, etc.

Autoarea vorbeşte pentru publicul larg, publicul ei de televiziune în general, şi cartea poate fi, în acest sens, şi un bun manual de jurnalism după ce este, în primă instanţă, o descriere a vieţii din spatele oglinzii şi veiozei. Pe cititor, ca denumire generică a altui public, mult mai restrâns şi foarte, foarte mult mai pretenţios, îl atrage, cred, ca joc graţios de imagini, ca formulă narativă discret tensionată între autor şi autor-personaj, ca mozaic de „idei cu cap şi coadă", cum scrie mai sus, adică, după cum înţeleg, rotunde, aduse la rotund cu artă şi meşteşug.

Dumitru Augustin Doman

Un scriitor redescoperit

Ion Pena este un scriitor interbelic uitat, ca mulți alții, și așa ar fi rămas dacă un nepot – Marin Scarlat - nu ar fi scotocit după scrierile acestuia și nu le-ar fi pus în circuit în volumul *Scrieri* (Editura *PRINTECH*, 2011), într-o ediție îngrijită de Ion Scarlat și Liliana Scarlat. Mai mult, nepotul dinspre mamă al scriitorului este și un bun, chiar dacă improvizat, agent literar, manifestând o insistentă preocupare pentru scoaterea la lumină a unchiului său hărăzit cu un destin dramatic. Ion Pena este teleormănean de origine, din localitatea Belitori, astăzi Troianul, unde s-a născut în 1911 ca fiu de țărani. A urmat o școală comercială la Roșiorii de Vede și una de comerț superior la Turnu Măgurele, devenind perceptor prin mai multe localități din țară, în special la Domnești – Argeș, unde desfășoară o neobosită activitate de culturalizare a sătenilor la bibliotecă. De aici a fost mobilizat și a murit la numai 33 de ani, vârsta lui Christos, pe front, în cel de-Al Doilea Război Mondial, lăsând o operă răspândită prin ziare și gazete literare, operă fatalmente neterminată.

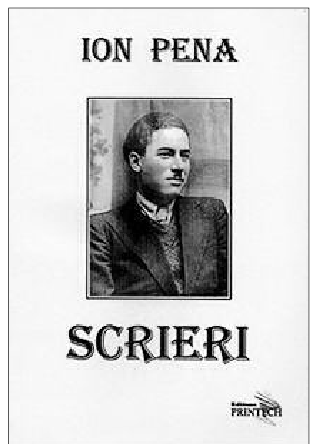
Ion Pena este citat de G. Călinescu în *Istoria...* sa cu *Furcile caudine*, epigrame, Roșiori de Vede, 1939. Este adevărat că a fost un bun epigramist, duelându-se de la egal la egal cu mari spirite ale vremii: Ion Pillat, Păstorel Teodoreanu, Nicolae Iorga, N. Crevedia, Ion Minulescu etc. De altfel, volumul îl regăsim în această ediție, completat cu alte epigrame răspândite prin ziare și reviste. Să cităm la acest capitol doar un catren dedicat lui Nicolae Iorga: „Că-i uriaș eu nu contest/Cum unii fac – orbiți de ură/Ci, dimpotrivă, întăresc:/E formidabil...la statură”.

Dar, volumul acesta de *Scrieri* cuprinde și activitatea de poet a lui Ion Pena, poeziile fiind strânse de editori din gazetele vremii sau din manuscrisele inedite. Fără îndoială că Ion Pena a fost un poet mai mult decât promițător dacă la 17 ani putea să scrie asemenea versuri: „Pe piscuri goale, fără viață,/Unde nici vulturi nu s-avântă/Eu mi-am târât povara sfântă/A trupului flămând de viață.//Cu patimă m-am strâns pe stâncă/Strângând spasmodic piatra tare.../Și-i drept că gura-mi, nu arare,/Cerșea un sprijin de la stâncă.//Prăpastii mi-au surâs sarcastic,/Guri de-abia înfiorătoare,/Dar prins de culme cu ardoare,/Am râs și eu – la fel – sarcastic...” (*Alpinism*). Un poem avântat, dar și profund, scris de un adolescent, parcă anunțându-l pe viitorul poet Labiș. Dacă ar fi trăit, poate că Ion Pena ar fi fost un bun poet expresionist. Ne face să credem acest lucru niște versuri precum cele din poemul *Peisaj*: „Tristețea umblă pe stradă/În haine de mare paradă./Ne umple ochii, ne mângâie mâna/Tristețea e moale, ușoară ca lâna.//În vechiul parc, în vechiul parc/E numai Aureliu Marc./Un Marc – statuie de granit/Și palidul poet țăcnit”. Poemele acestea, plus altele din manuscrise pierdute în zilele noastre (v. *O ultimă informație* a editorului, din finalul ediției) strânse într-un volum bine structurat, la acea vreme, ar fi constituit un debut remarcabil, demn de emulație în peisajul atât de bogat al poeziei noastre interbelice.

În sfârșit, în cartea de care ne ocupăm, se află și o a treia secțiune, cu ipostaza de prozator a lui Ion Pena. *Moneda fantazienilor* este o interesantă nuvelă de anticipație, subintitulată *povestire utopică*, ea fiind mai curând o distopie, ca-n *1984* al lui Orwell. Este scrisă în 1937-1938, dar impresionează prin anticiparea de multe ori de-o mare acuratețe a evenimentelor social-financiare de până în anul 2000 din „țara înfloritoare” Fantazia, în care recunoaștem mereu România. Găsim reforma agrară, Consiliul salvării naționale (!), inflația, reforma monetară, întovărășirea și colectivizarea în 1960: „...comasarea întregului pământ cumpărat de stat. Comasarea cumpărăturilor făcute după această perioadă se va face de preferință în jurul primei comasări. Comasarea inițială se va face pentru fiecare comună în parte sau pentru mai multe comune la un loc, unde va fi cazul...” (Trebuie să reamintim că scriitorul a murit în 1944!). Organizarea rurală din anii 60-70 este în „coop”-uri, descrise exact precum CAP-urile, care în 1985 reprezintă cam 65 la sută din domeniul agricol. Doar industria este anticipată ca începând după 1990, când – după cum se știe – la noi a început distrugerea ei. Este limpede de ce manuscrisul acestei scrieri nu putea apărea în anii comunismului, fiind ținut la fondul special, fără accesul cititorilor, ba chiar nici al specialiștilor. Autorul suferise și cenzura legionară în timpul vieții.

E de apreciat efortul celor doi nepoți ai scriitorului – Ion Scarlat și Marin Scarlat – de scoatere la lumină a uitatului pe nedrept Ion Pena, făcând dintr-un scriitor uitat un scriitor redescoperit.

Spectacolul literaturii

Un alt sceptic de serviciu

Ioan F. Pop este un foarte interesant poet și mai ales eseist de la Oradea, din păcate nu tocmai citit și mai ales nu comentat pe cât ar merita. Să fi greșit el deceniul, poate secolul? El are rubrici în reviste transilvane, fiind un gânditor nu doar de conjunctură, ci unul permanent, ca Cioran, cu care are mai multe în comun, în primul rând un scepticism funciar și bine cultivat, până la sentințele culminante gen: „Moartea s-a *născut* perfectă. Nu s-a inventat încă moartea înțeleaptă. Totuși, noi scoatem maximul morții din minimul existării.” Cam acesta e tonul fragmentelor din volumul *Marginalii la o absență* (*Galaxia Gutenberg*, Târgu Lăpuș, 2014).

Eseurile despre prostie sunt antologice. Puțini autori contemporani scriu cu atâta aplicație și înțelepciune despre fenomen: „Fiecare are dreptul la toată prostia epocii sale. În general, idioții îi stimulează pe idioți, deștepții, pe deștepți. Practicată serios, prostia poate deveni o *profesie*. Într-o lume de proști, inteligența este o ofensă. Într-o lume de inteligenți, prostia e un deliciu. Pe un om inteligent îl convingi relativ ușor că e *prost*. Pe un prost – niciodată./.../Prostul nu e prost când e prost, ci când se crede deștept. De fapt, prostul e un om care se crede *deștept* tot timpul. Deșteptul știe să fie *prost* doar când trebuie. Prostul este *deștept* doar când nu trebuie...” Deși a fost și cadru universitar – sau poate tocmai de aceea, fiind în cunoștință de cauză – Ioan F. Pop are o înțelegere deplină asupra filosofiei și a filosofării, deosebind caracterul intim, profund al acesteia de cel instituționalizat: „...în universități se învață despre ceea ce au gândit cei care nu au ajuns să predea în universități. Când filosofia devine predică, idei șablonizate, dihotomii facile, vorbire din vârful conceptelor, poate perora savant de la catedră. Filosofia se naște discret, din minți marginale și moare cu fast în universități”.

Ioan F. Pop este un spirit lucid al zilelor noastre, specie mai rară decât zimbrii. El constată trist că „prea mulți știu înainte de a înțelege” și că „prostul cu bani este deșteptul zilelor noastre”, după cum „semidoctul academic dă *ștaif* momentului”. Sau: „La noi, chiar și excelența trebuie să aibă girul câtorva mediocri. Orice carte publicată devine un involuntar act de *agresiune* împotriva contemporanilor care scriu. Căci nimeni nu dorește valori concurențiale prin preajmă, ci doar empatia nonvalorilor descurcărețe”. Și, ca orice spirit lucid, superior, eseistul știe a face uz de paradox: „Unii filosofi cred că lumea este doar afacerea lor. În realitate, lumea este afacerea celor care nu înțeleg nimic din ea...” De asemenea, Ioan F. Pop este un autentic moralist, o condiție *sine qua non*, cred eu, pentru orice filosof, gânditor, în general, eseist: „Nu există fapte bune și fapte rele, există doar judecăți subiective asupra faptelor. Nevoia tot mai acută de morală denotă degringolada speciei om. Începută cu o imoralitate, lumea nu va putea sfârși decât cu o alta”.

La pagina 212 a cărții, găsim o autoprezentare sinceră în spirit, verosimil fidelă a lui Ioan F. Pop a la Cioran cel din *Caiete*: „Reveriile nemărginite, alături de frica de munca fizică, m-au făcut gânditor, metafizician de ocazie. Mă întreb tot mai des dacă ceea ce scriu chiar mă reprezintă. Dacă nu vorbesc în mine doar niște fantome. Profesia mea e aceea de *căzător* pe gânduri. Mă hrănesc poetic din nonsensul meu și al lumii. Mă nasc cu fiecare eu defunct. Mor cu atâtea vieți la îndemână...Câteodată ajung la stadiul în care vreau să-mi cer imperativ dreptul să nu mai fac nimic. Vreau doar să lenevesc, să dorm, să vegetez... De la o vreme, m-am cam lăsat de trăit. Doar exist”. E un alint. Ioan F. Pop trăiește intens în meditație, pendulând lucid, rațional, între particular și general, neconfundând o clipă planurile.

Marginalii la o absență reprezintă o carte fără început și fără sfârșit, a cărei (re)citire trebuie făcută în momente diferite din orice loc. De aceea, după această lectură și după această prezentare fatalmente sumară, cartea nici nu va fi îngropată în raftul-sarcofag a bibliotecii.

“Interesat, interesat, de trei ori interesat”

(urmare din p. 3)

■ „Un tînăr cercetător chinez, poreclit «Fratele Nut», a inventat mașina care transformă aerul poluat în cărămizi bune la construcții. Bine, are nevoie de cîteva săptămîni bune de smog pînă produce o singură cărămidă... Scopul lui e să demonstreze cît praf și toxine ne ajung în plămîni. Recent, autoritățile au avertizat că nivelul de poluare din Beijing a depășit cu mult limitele normale. Printre particulele toxice de smog se află și fire de praf și nisip. Nut a adaptat un aspirator, în interiorul căruia udă și apoi «coace» în formă de cărămizi aerul aspirat de pe străzi în zilele cu trafic” (**Click**, 2015).

■ A. E.: „Mă socotești un cinic. Dar îți mărturisesc că îmi vine greu să susțin un comerț conversațional cu un ins pe care-l percep drept ipocrit. Nu sînt răzbunător. Dar aș dori ca un asemenea tip să fie la fel de stînjenit cînd stă de vorbă cu mine”.

■ „Să fiu cineva care face spirite? O, nu!... nu-i de mine! Nu vă așteptați de la mine la așa ceva! Nu sînt apt să amuz făcînd spirite... Dar ce ai să te faci dacă Gluma te pîndește din toate părțile, dacă te pomenești împresurat de Glumă?” (Witold Gombrowicz).

■ Din spusele unui tînăr teolog din Amarul Tîrg, corpolent, cu o fizionomie deja apoplectică, cu o voce guturală: „Adevărul e partea lui Dumnezeu, speculația e partea Satanei”.

■ Idei care nu ajung la capătul formulei lor, similare unor alergători care abandonează cursa.

■ Impasul unei idei care nu se răsfrînge în altele.

GHEORGHE GRIGURCU

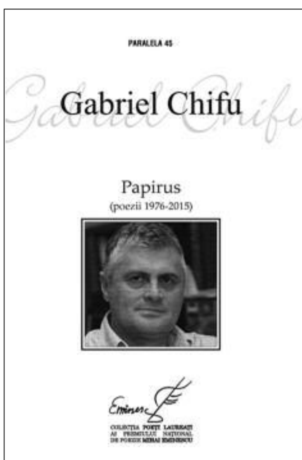
cronici

Paul Aretzu

Scrisul, ca baston de văzător

Este o carte care închide în sine convulsii, furie reflexivă, preocupări existenţiale reiterate, suferinţă metafizică, nelinişti şi proiecţii, transpuse pe un fond oniric sau pe unul alegoric. Opera poetică a lui Gabriel Chifu apare ca preocuparea neobosită a unui fascinat care exploatează, din ce în ce mai rafinat, un filon preţios.

Oricare ar fi atitudinile autorilor faţă de canoanele literare (constituite la un moment dat), poezia (ca şi celelalte specii) rămâne constant o construcţie. Chiar şi când destructurează, construieşte. Există poezie edificată pe ruine, pe demolarea unor forme ajunse la apogeu, precum şi poezie bazată pe redimensionarea, pe reactualizarea unor vechi edificii. Poezia lui **Gabriel Chifu** se situează între aceste două comportări, aflându-se la confluenţa a două generaţii poetice, cu programe diferite, creaţie de punte şi de sinteză, pentru că ea evoluează firesc, urmând mersul literar şi asimilându-l.

Antologia, numită cu intenţie **Papirus – poezii 1976-2015** (Editura Paralela 45, Piteşti, 2016, prefaţă de Dan Cristea, postfaţă de Răzvan Voncu), sugerează, chiar prin titlul ei, câteva trăsături importante ale scrisului autorului: consideraţia pentru ceea ce ţine de livresc (arhetipalitate, culturalitate, sapieţialitate), atenţia mare acordată caligrafiei, credinţa în autoritatea, responsabilitatea şi persistenţa actului scriptural. Un amestec neaşteptat de planuri, aşezarea discursului în simboluri, construcţia sigură, dar şi ingenioasă, geometria labirintică a poemelor amintesc de modalităţi ale realismului magic (de tehnici întâlnite şi în prozele lui Borges). Imaginea concludentă a unui poet nu e dată de integralitatea operei, ci de o selecţie reprezentativă pentru întregul parcurs.

De la început, Gabriel Chifu a fost interesat de aspectul evanescent (dar şi simbolic) al realului: în *dimineaţă de mai*, o femeie este acoperită până la dispariţie de lumină, doi iubiţi morţi pe o pajişte sunt străpunşi de creşterea bruscă a firelor de iarbă, la fel, în *acolo păsările nu zboară*, o societate abrutizată este acoperită în întregime de iarbă, constituentele unui om îl părăsesc, risipindu-se (în *fuga*). Dar reversibilităţile, filogeniile poetice, întrupările şi dezagregările ţin de aceeaşi preferinţă pentru metamorfoze miraculoase: într-un poem, lumina acumulată în bobul de grâu irumpe, la zdrobirea acestuia, ca un uragan (*bob de grâu*), în *fără titlu*, „fiecare cuvânt/ de îndată ce-l pierd din vedere/ devine obiect/ care grăbit începe să putrezească/ devine vietate/ care grăbită începe să sufere". Nesfârşitele transformări nu fac altceva decât să reunească şi să anihileze contrariile, să alterneze etern *alfa* şi *omega*, începutul şi sfârşitul, care coincid în imaginarul râu în formă de cerc, Gama (cel în apele căruia nu te poţi scălda nici măcar odată, cum afirma Leibnitz). În poezia de început, retorica apelează adesea la alegorie, ţintindu-se teme existenţiale, despre aspectul iluzoriu al vieţii, despre timp, despre relativitate, despre lumina mistică (concentrată în bobul de grâu, în imaginea supranaturală a dropiei, în bobul de strugure). Realismul magic se bazează pe o dilatare a semnelor, pe transferuri metaforice, pe revelaţie, pe analogii. Se recunoaşte, de asemenea, o viziune de tip oriental a lumii.

Cu volumul *O interpretare a purgatoriului* (1982), poezia fabulosului genuin este tatonată de aspecte ale concretului imediat: forfota portului dunărean, trenul personal de Calafat, înţesat de o lume pestriţă, îmbuibat cu melancolie. Totuşi, extazul în faţa lumii (luminii), exultanţa juvenilă persistă, poetul numindu-se „vânător de minuni în cotidian" (*zorii*). Momentul este unul de repliere lirică, în căutarea unor formule noi. Metafora depăşeşte stadiul anterior al fabulosului, spiritualizându-se. Ca încununare a luminii evocate adesea, apare simbolul zilei a opta (după Sfântul Maxim Mărturisitorul, este ziua eshatologică, a ieşirii din timp a sufletului), dar şi al cecităţii, al celor închişi în imaginarul întunericului.

Volumul *Povestea ţării latine din Est* (1994) iese din zona idealităţii şi recuperează dimensiunile istorică şi metafizică. Succesiunea generaţiilor tată-fiu îl determină pe scriitor să mediteze la *monstrul* devorator, timpul; biografia sa, înscrisă într-un context politic odios, l-a făcut să ignore „cadavrul transparent şi înmiresmat", Dumnezeu, care creştea necontenit în râpa de la marginea oraşului (*scurtă biografie – copilăria*). Poeziile din această etapă sunt compacte şi narative, dar fenomenele fanteziste formează breşe în real: în centrul oraşului, o poartă se deschide în văzduh, oglinda din holul casei restituie ceea ce a reflectat timp de o sută de ani. Textele sunt limpezi şi cursive ca nişte silogisme.

Alternând stările, poetul are senzaţia vidului, a exilului într-o realitate rebarbativă: „te visai în ceruri şi eşti aici:/ seară de februarie, cămăruţă rece, provincială./ strop cu strop/ din corpul tău se scurge lumina./ [...]/ eşti stins, eşti o firimitură de pustiu, eşti/ centrul singurătăţii.// eşti soarele invers, care îngheaţă." (*soarele invers, care îngheaţă*). Erotica este, mai ales, tandreţe, gândire a sentimentului, o formă de sublim. Întâlnirile iubiţilor sunt gestuale, declarative, poetice. Interesantă este viziunea dihotomică, palimpsestică a realităţii (exprimată textualist), în care se confruntă profunzimea cu superficia, lumina neagră cu lumina solară, discreţia cu bufoneria: „acest poem este scris peste altul,/ pe care l-am şters. Inima celui dintâi/ încă mai bate, respiraţia lui încă vie/ se amestecă şuierător în respiraţia noului poem./ acest poem vesel s-a înălţat triumfal/ peste tăcerea primului poem, făcut din suspine:/ ca şi cum temeliile unei biserici/ până la acoperiş ar deveni cafe-bar./ acest poem râde în hohote, moare de râs/ ca să acopere asurzitorul bocet mut/ al poemului de sub el – şi nu reuşeşte./ gura se deschide, se mişcă pentru a rosti/ da şi se aude nu. prin soarele auriu/ din poemul aflat la vedere/ nestăvilit se revarsă întreagă lumina neagră/ a poemului dintâi, îngropat." (*întreagă lumina neagră a poemului dintâi*). Jocul contrariilor are loc între sentimentul vacuităţii şi cel al invadării cu lumină. Poezia din acest stadiu este mai lentă, construind vedenia lirică, developând progresiv ideea (care tratează teme existenţiale grave, a destinului, a iluziilor, a luptei dintre lumină şi întuneric, a premoniţiei, a singurătăţii şi alienării...). Tonul poetului este constant auster, elegiac. Ca un duş rece, se iese brusc din realitatea alegoriei şi se coboară în realitatea unei istorii severe, aceea a lumii balcanice a lui Caragiale, aceea nefericită a *ţării latine din Est*.

În volumul *la marginea lui Dumnezeu* (1998), fantasticul multiplică realităţile. Anatomia poetului capătă dimensiuni enorme, suferind transformări ale regnului, integrându-se în ambient, oglinda este locuită de o lume paralelă, universul textualizat poate fi citit, logica este inversată, frizând absurdul. În această debandadă se revelează transcendentul: „un vas de cristal cu pereţii vii/ şi subţiri ca o respiraţie/ cade din slăvi/ şi se face ţăndări. cum să-l repar? –/ eu ştiu că este Dumnezeu." (*din slăvi cade un vas de cristal*). Perturbări ale realului au loc permanent, lumea ştiută fiind înlocuită de imaginarul poetului, după model oniric sau simbolic. Obiectele se lexicalizează, devin cuvinte. Scriitorul participă la scenarii existenţiale diverse: se află într-o infinită cădere în neant, este împins pe un fir subţire suspendat sau pe lama unei securi, înaintează pe un drum pustiu care îşi pierde propria memorie şi dispare, este mursecat de monstrul existenţei, călătoreşte cu o corabie care nu se află pe nicio apă. Realitatea este, încet-încet, substituită cu irealitatea lui Gabriel Chifu. Sau poetul flanează printr-o suprarealitate. Sau într-o lume dematerializată, transformată în cuvinte. Este vizat chiar paradisul prenatal.

După configurările onirice, după cascadele de metamorfoze existente în volumele precedente, *Bastonul de orb* (2003) exprimă debusolarea, căutarea identităţii de sine, doliul din cuvinte, dar şi structurarea lumii ca text (poezie), în care sălăşluieşte Dumnezeu: „pe pământul verbal răsare apune sufletul ca soare" (*cuvântcorpcosmos*). Natura dublă a omului, imanentă şi transcendentă, această gemelitate teantridică îi conferă măreţie şi tragism: „în celula mea igrasioasă întunecată strâmtă/ în care abia încăpeam eu/ a intrat şi el./ n-aveam loc unul de altul. nu ne puteam mişca./ dormeam în picioare lipiţi./ respiraţiile se amestecau. bătăile inimilor./ sângele gândurile treceau dintr-unul în altul/ după regula vaselor comunicante/ spaima mea se vărsa în seninătatea lui./ oboseala mea în beatitudinea lui./ ce monstru alcătuiam noi doi fiinţă hibridă jumătate/ ghiaţă jumătate foc. era/ atât de diferit de mine. funcţiona cu totul altfel./ nu-l suportam deloc. mă enerva./ mi se părea că îmi consumă aerul./ dar n-aveam încotro. fusesem cusuţi laolaltă./ în aceeaşi celulă a corpului meu./ eu şi el. el cel venit de sus. Dumnezeu." (*a intrat şi el în celula mea*). Poetul face distincţie între lumea factuală (a cărei realitate este aproape indiscernabilă, consumându-se în sine) şi lumea verbală, mistificată, ficţională. De asemenea, concepte abstracte capătă organicitate. Procesul vaselor comunicante se extinde dualist, prin ieşirea din sine (chenoză), dincolo de marginile corporale. Poezia din acest volum este densă şi profundă, creaţie de apogeu. În încercarea de-a se descoperi pe sine, poetul rămâne într-un stadiu al paradoxalităţii. Omul apare polimorf, alcătuit din dualităţi, enigmatic, conectat la „ţări abstracte ţări agonice ţări piramidale/ ţări invizibile" (*discuţii literare*). Omul este o carte care se scrie (şi se citeşte) singură.

Alegoriile (pseudonaraţiunile) au schepsis, preocupându-se de inefabilitatea existenţei, de identităţile multiple pe care le asumă fiecare individ; la fel, de numeroasele feluri de moarte, de agoniile ei, de trecerea ireversibilă a timpului şi de aspectul iluzoriu al vieţii, de dualismul trup-suflet. În parte dintre aceste texte sunt incluse situaţii biografice. Scriitorul nu este patetic, nici nu accentuează latura sumbră, ci consemnează o dare de seamă despre propriile trăiri. Impresionează, mai ales, ingeniozitatea (fără limite), precum şi performanţa stilistică. Poetul schimbă rapid perspective, referinţe, foloseşte o logică ranversată, construieşte discursul cu precizie, spre un final concluziv (cu tonalitate amară): despre bătrâneţe, despre moarte, despre zădărnicie, dar şi despre vocaţia iluminării, despre reversibilitate. Scrisul este concentrat, aforistic, temperat ludic.

Antologia are, în ansamblul ei, un aspect palimpsestic, volumele noi aşezându-se peste cele vechi, în straturi, fără a le anihila. Autorul *povesteşte*, de la un capăt la altul, istoria ascunsă a vieţii sale. Este o carte care închide în sine convulsii, furie reflexivă, preocupări existenţiale reiterate, suferinţă metafizică, nelinişti şi proiecţii, transpuse pe un fond oniric sau pe unul alegoric. Opera poetică a lui Gabriel Chifu apare ca preocuparea neobosită a unui fascinat care exploatează, din ce în ce mai rafinat, un filon preţios.

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Un parcurs filosofic împlinit

În ultimul capitol al cărţii sale de autobiografie filosofică *Drumul meu spre filosofie* (Ed. Humanitas, Bucureşti, 2016), intitulat *Cum mă văd eu?*, Mircea Flonta propune o tipologie a celor care activează în câmpul filosofiei: ar exista minţi imaginative, sistematic-constructive şi reactive. Din prima categorie fac parte filosofi ca Platon, Sf. Augustin, Pascal, Nietzsche, Heidegger. A doua categorie îi include pe Aristotel, Toma d'Aquino, Descartes, Spinoza, Leibniz, Kant, Hegel. Minţile reactive ar fi reprezentate de cei care gândesc prin raportare la cele două categorii anterioare şi se împart la rândul lor în trei ramuri: cercetătorii, scriitorii de filosofie şi profesorii. Ei se disting prin predominanţa uneia dintre funcţiile mintale. Astfel, cercetătorii sunt mai mult sistematici şi mai puţin imaginativi, pe când în cazul scriitorilor de filosofie raporturile stau invers, ei luând creaţiile marilor filosofi mai mult ca pretext pentru producţiile personale. Cercetătorii sunt aşadar mai reactivi decât scriitorii filosofici. În schimb profesorii de filosofie sunt, sau ar trebui să fie, cam în egală măsură sistematici şi reactivi, menirea lor fiind aceea de a obţine din frecventarea operelor filosofice sinteze şi clarificări necesare iniţierii şi orientării minţilor tinere în domeniul extrem de vast al filosofiei. Mircea Flonta îşi recunoaşte vocaţia de profesor, care ţine nu doar de faptul că i-a plăcut toată viaţa să explice altora înţelesurile pe care le-a dobândit, ci şi, mărturiseşte el, fiindcă a lucrat tot timpul sub tutela unui mentor. Pentru a putea preda a fost el însuşi un perpetuu învăţăcel, mai întâi la şcoala lui Kant, apoi a lui Piaget, Kuhn, Popper şi spre final Wittgenstein. Menirea şi-a găsit-o în a media între gândirea acestora şi studenţii doritori să înţeleagă şi să se orienteze în domeniul complex al filosofiei. Drumul nu a fost însă deloc drept, ci lung şi sinuos, plin de capcane, mai ales în perioada formării.

Încă din anii petrecuţi în mai multe licee din Ardeal, elevul Mircea Flonta se hotărăşte, fascinat de discuţiile cu caracter general despre existenţă din romanele lui Tolstoi, Dostoievki sau Thomas Mann, să studieze filosofia, ignorând transformarea suferită de aceasta după 1948. Admis cu peripeţii la Facultatea de Filosofie din Bucureşti găseşte aici un climat ideologic marcat de cel mai crunt stalinism. Va considera anii de studenţie şi mulţi după absolvirea facultăţii, unde rămâne ca asistent, în total vreo 20, ca fiind ani pierduţi. În toată această perioadă nu găseşte aproape nimic, cu excepţia cursurilor lui Athanasie Joja şi Imre Toth, care să-i satisfacă setea reală de filosofie. Au existat, totuşi, în viaţa lui Mircea Flonta câteva şanse ce i-au ghidat parcursul filosofic, precum amintita rămânere în mediul universitar, apoi, în 1972 o bursă Humbolt la Universitatea din München, unde a studiat cu profesorul Wolfgang Stegmüler timp de 16 luni, familiarizându-se cu filosofia analitică şi, după 1989, instaurarea climatului de libertate care l-a găsit pregătit pentru contacte cu lumea academică din afara ţării. Însăşi preocuparea sa pentru domeniul epistemologiei a constituit o şansă chiar în perioada comunistă, întrucât era mai puţin supus constrângerilor ideologice decât materialismul dialectic şi istoric pe care de asemenea trebuia să-l predea. Cartea conţine multe pagini confesive despre dificultăţile de a menţine standardele intelectuale normale, făcând cât mai puţine concesii ideologiei marxist-leniniste. Drumul spre filosofie, deşi în primul rând unul interior, era, într-un mediu supus unor puternice presiuni ideologice, ameninţat mereu de pericole exterioare, ştiute şi adesea neştiute.

În absenţa maeştrilor, Mircea Flonta încearcă diverse căi de a se orienta în filosofie citind la început opere filosofice în ordine cronologică – metodă infructuoasă, deci nerecomandabilă –, apoi aprofundând epistemologia genetică a lui Jean Piaget. Revelaţia unui drum propriu i-o oferă însă contactul cu filosofia analitică în Germania, de care se simte imediat atras pentru claritatea conceptelor, transparenţa deplină a discursului sau rigoarea argumentării. Are atunci „sentimentul reconfortant al unei înaintări treptate, dar continue nu numai în informare, ci şi în câştigarea unei înţelegeri proprii asupra temei în discuţie". Trăieşte entuziasmul, dar şi intransigenţa unui convertit şi-l miră că nu toţi îi împărtăşesc convingerile. Va fi ani în şir apologetul filosofiei analitice la Facultatea de Filosofie din Bucureşti, formând discipoli, dintre care câţiva vor deveni profesori aici. Şi totuşi, nu aceasta este „ultima staţie", ci filosofia târzie a lui Wittgenstein, din a cărei înţelegere dobândeşte o viziune pluralistă, mai tolerantă, faţă de alte moduri de practica filosofia. Conform filosofului de origine austriacă, dar care a predat muţi ani în Anglia, nu există semnificaţii universale ale conceptelor filosofice, acestea primindu-şi înţelesurile în funcţie de utilizarea în diverse contexte de viaţă, istorice şi culturale. Totodată, concluzionează Mircea Flonta, nu există nici standarde atemporale de evaluare a unor opere ţinând de tradiţii filosofice diferite, în termeni de superior sau inferior, evaluarea fiind posibilă doar în cadrul unui gen. Platon nu i-ar fi, de exemplu, superior lui Bertrand Russel, nici Aristotel lui Karl Popper. Această concluzie nu pare uşor de acceptat pentru un adept al filosofiei clasice, ca şi aceea că nici ştiinţele nu pot fi considerate una mai matură sau mai evoluată decât alta. De altfel, cercetătorii din ştiinţe diferite, ca şi filosofii din tradiţii diferite, nu comunică aproape deloc între ei, despărţindu-i presupoziţii de natură filosofică în general inconştiente şi de aceea foarte rar explicitate. Menirea filosofului ar fi tocmai de a le scoate la lumină, facilitând astfel crearea unui cadru coerent de dezbateri, deşi, recunoaşte autorul, savanţii foarte rar iau în seamă ceea ce spun filosofii. Însă unii dintre marii savanţi în perioadele de criză ale domeniului în care activează ajung să-şi pună ei înşişi probleme de natură filosofică. Se constituie astfel o ramură a epistemologiei numită de autor „filosofia cercetătorului", pe care a abordat-o în anumite cărţi şi eseuri.

În bilanţul de final, Mircea Flonta nu poate evita reflecţia asupra rostului filosofiei în lumea contemporană. Acesta nu poate fi altul decât deprinderea şi exersarea gândirii raţionale critice, adică libere. El personal îşi află libertatea, deci drumul propriu, în critica presupoziţiilor diverselor filosofii sau ştiinţe, dar şi ale unor domenii precum morala, politica sau religia. Consecvent tezei necomunicării între tradiţii sau domenii diferite, autorul susţine ideea că ştiinţa şi religia nu se pot confirma sau infirma reciproc, deoarece se situează pe planuri diferite. Este o variantă de agnosticism întemeiat epistemologic, contrazisă de alţi autori, unii dintre ei savanţi de renume, precum Heisenberg, care susţin că rezultatele ştiinţelor actuale ne îndreptăţesc credinţa într-un Creator al Universului.

Cândva am încercat într-un articol· Articolul se intitulează *O critică a „criticii presupoziţiilor". Pledoarie pentru „philosophia perennis"* şi a fost publicat în volumul *Îndreptar filosofic de uz personal*, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2006.

Să aduc câteva contraargumente „criticii presupoziţiilor" şi în special tezei necomunicabilităţii dintre diverse tradiţii, după părerea mea mai degrabă stiluri filosofice. Mai ales acesta este, după părerea mea, unul dintre motivele pentru care, la final, după ce admiri claritatea, onestitatea şi consecvenţa cu sine a autorului, în ciuda piedicilor şi rupturilor de care a avut parte, ai un sentiment de insatisfacţie. Nu este locul să reiau aici acele argumente, dar cred că necomunicabilitatea priveşte mai degrabă filosofia analitică – deşi există chiar în cadrul ei excepţii –, apărută relativ recent, în anii '20-'30 ai secolului trecut şi dezvoltată pregnant în spaţiul anglo-saxon. Celelalte tradiţii filosofice: metafizica, ontologia, hermeneutica, fenomenologia se dezvoltă, cred, în dialog sau măcar într-o neignorare reciprocă totală. Un alt motiv de nemulţumire ar fi lipsa dimensiunii spirituale în această concepţie cam prea tehnică despre filosofie ca exerciţiu critic şi argumentativ al gândirii, dimensiune pe care filosofia ca iubire de înţelepciune a pus-o întotdeauna în joc. Nu voi încerca aici o definiţie a termenului spiritual, ci voi spune doar că o componentă a sa ar fi astăzi redescoperirea şi justificarea omului într-o lume din ce în ce mai puţin umană prin manipulările facilitate de dezvoltarea fără precedent a tehnicii. Or, despre dimensiunea spiritualului din om, epistemologia nu poate da seama, îmi pare, decât din exterior. E o limită care, compensată de tăcerea plină de înţelesuri spre care îndrumă analiza limitelor limbajului a lui Wittgenstein – o formă de înţelepciune în fond –, nu limitează (Noica), ci deschide, împlinind astfel parcursul filosofic al profesorului Mircea Flonta.

Mircea Flonta îşi recunoaşte vocaţia de profesor, care ţine nu doar de faptul că i-a plăcut toată viaţa să explice altora înţelesurile pe care le-a dobândit, ci şi, mărturiseşte el, fiindcă a lucrat tot timpul sub tutela unui mentor. Pentru a putea preda a fost el însuşi un perpetuu învăţăcel, mai întâi la şcoala lui Kant, apoi a lui Piaget, Kuhn, Popper şi spre final Wittgenstein.

Valentin Predescu

Cruce de stejar

Motto: Mi-am ucis toată pădurea

Nimic mai veşnic decât crucea
Christosului jertfit de Dumnezeu;
e semnul fiecărui şi e cea
mai justă operă din viaţa mea.

Cât viu mai sunt sunt eu şi numai eu
neam de strigoi în arealul meu
de neam pieriţi printre pieriţi
cu moartea mea printre cei sfinţi
în lemnul crucii, cald, odihnitor
uitând să mă trezesc după ce mor.

Să fiu tot veşnic precum crucea
de lemn; şi-n trup să-mi stea
stejarul doborât alaltăieri.

Nimic mai veşnic dacă pieri.

Adela Efrim

eşti

o mulţime finită de figuri geometrice
cu vârfuri ce mă străpung ca nişte junghiuri urlând prin vene
colţuri pe care le tot dau ocol pe glezne neatinse
unghiuri din care privesc obtuz dorinţi înăbuşite
tangente ce trec ca o dragoste pe lângă noaptea plină
bisectoare crăpând sufletul greu ca un lemn bun de foc
diagonale ce taie săruturi cusute vâscos cu sânge
puncte ce se intersectează împietrind oceane
linii frânte ce se clatină în dimineţi îndrăzneţe
îmbrăţişări paralele ce ne privesc dintr-o amintire lamentabilă
o mulţime vidă
în spaţiul meu

caleştile

tropa trop duc oraşul la plimbare
e noapte, aparent linişte doar
chefliii schimbă cârciumile
pe un sărut
prins în fugă de la florăreasa din tutungerie
nimeni nu spune însă
care e ora potrivită
de culcare

când marea nu a plecat încă

răsăritul se asfinţeşte la ponton
tăcerile vociferează într-un pub
dimineţile înnoptează sub duhoare de mahoarcă
tu uiţi iubirea lângă tomberoanele pline
eu clădesc furtuni pe mare
artistul îşi ia pânza să învelească
pescăruşii

Marin Ioniţă

HĂNĂNĂU- BĂNĂNĂU, FILE DINTR-UN JURNAL DEMENŢIAL

DOAMNE, UNDE SUNT ?

Ameţit. Istovit. Sunt aruncat într-o adâncime adâncă. Ca sub o lespede de mormânt. Nu mai ştiu cine sunt. Ea s-a dus...Nu pleca...Nu pleca...Nu pleca, iubita mea...Nu mă lăsa...Nu mă aude...Nu-mi răspunde...Unde eşti, unde eşti, unde eşti ...

Strig ca un nebun. Într-o peşteră fără ecou. Intră bezna în mine. Mă dizolv în ea. Nu-mi mai simt dimensiunile. Nici limitele spaţiului în care mă aflu. N-am trup. N-am prezent. Poate am murit demult. Mă adun în mine...Mâinile...Picioarele...Trupul...Iată-mă !...Capul nu-l văd. Îl pipăi. E la locul lui. Sunt întreg. Ochii...Pot să iau viaţa de la început...

Doamne, unde sunt ? Mă aflu într-o boxă...De câţiva paşi...Probabil într-un salon cât un hangar...Celula separată de restul lumii prin folii negre de polietilenă...Suspendată pe vergele de metal...Mai departe, desigur, alte celule...Întunecate...Nu străbat până la timpanele urechilor mele decât vorbe rostite doar pe jumătate... Frânturi de propoziţii desperecheate, fără înţelesuri...Înjurături, jurăminte, rugăciuni, blesteme, vaiete, gemete, scâncete, ultima răsuflare ca o uşurare... Hei...Cine sunteţi voi ? Tăcere...Nu au timp de mine...Poate-au murit demult...Devoraţi...Consumaţi...Ce-a mai rămas se numără în zile, ore, minute, secunde...Pe care nu vor să le risipească...

Nu mă ţin picioarele...Bâjbâi după un punct de sprijin...Să mă ţin...Dar nu e decât gol în jurul meu...Dau din mâini ca o pasăre rănită în aripi...Doamne, unde sunt ? Dar mai sunt ? Lume...Lume...Lume, mă auzi ? De ce nu-mi răspunzi ? Simt un junghi sub coaste, ca un cuţit înfipt până în prăsele...Lume...Nu mai e nici un om pe pământ ? Lume, ai murit ? Te-a măturat Apocalipsa de pe coaja planetei ? Cataclisme, uragane, vulcani, cutremure ? Au crescut oceanele peste munţi ? Corabia lui Noe s-a împotmolit ? Lume, ai pierit ? Sau te-ai lepădat de mine ? Mai sunt dincolo de lume ? În pustiul fără margini ? Unde cocoşi nu cântă, câini nu latră, popă nu toacă, fată mare cosiţă nu împleteşte, nisipul nu rodeşte...

Lumea în lume, îşi vede de treaba ei ! Se naşte, petrece, se iubeşte, se înmulţeşte, face copii...Viitor de aur are generaţia viitoare...

Zăresc şi desluşesc unde mă aflu...Boxa neagră...Folii de polietilenă...Nu mă pot rezema de ele...

Patru paturi. Ceva sub cearşafuri. Nu ştiu ce se află sub ele. Poate nişte cadavre care aşteaptă să fie duse la autopsie. Dacă n-o fi chiar asta morga oficială sau una clandestină...Ce au de gând cu mine ?...Parcă un secol a trecut de când mi-au făcut vânt aici...Lume, lume...Strig ca un apucat...Urlu ca o fiară vârâtă în cuşcă... Gemete... Scrâşnete...Suspine...Mormăieli...Mârâieli...

Absurdul...Peste tot...Se ţine de mine...Merge înainte...Vine din urmă...Mi se vâră sub tălpi...Mă pişcă de călcâie...Mă aleargă...Mă fugăreşte...Mă încremeneşte...Mă înţepeneşte...Dă cu mine de pământ...Absurd...Absurd...Absurd...

Undeva mai există lume... Dar ce-i pasă ei de mine? Lumea ca lumea ! Credulă, confuză, năucă, impură, coruptă, deviată, minţită, sceptică...Derutată, bolnavă, virilă, aţâţată, pasivă, sfinţită, pocăită, cumetrii, nunţi, parastase, veşnica pomenire...Lume, lume...Mi-e dor de tine!...

*

Călare pe vânt. N-are frâu, n-are zăbală, n-are dârlogi. N-are şa pe care să stau. Scăriţe în care să-mi atârn picioarele, coaste în care să-mi înfig pintenii, coamă pe care s-o împletesc cu flori sau cu beteală, arnică şi borangic, moţ în care să agăţ un ciucure roşu ca focul. Nici stea în frunte, nici cornul armăsarului care-l purta în bătălii câştigate de Alexandru Macedon. N-are greabăn, n-are crupă, n-are copite, n-are chişiţe. Nu e cal de mare, nici şarpe, nici crocodil din mâl, nici balaur din basme băsmuite. Nici cal năzdrăvan. Nu nechează. Nu rânjeşte după iepe. Nu e calul Zmeului Paraleu, nici al lui Făt Frumos. Nici gloabă, nici mârţoagă. Nici cal, nici măgar. N-are aripi. Dar mă duce şi mă aduce, mă saltă, mă coboară, mă poartă peste ţări şi mări, pe unde se bat munţii în capete. Cu izvoare de apă moartă şi de apă vie. Mă coboară în lumea subpământeană, mă urcă până dincolo de nori şi de stele. Nu paşte iarbă, nu mănâncă jăratec. Nu bea apă, nu culege boabe de rouă, nici picături de ceaţă. Nici nectar din cupa florilor.

Se adapă din mine...

*

Clanţ ! Becul ! Infirmiera ! A mai trecut o noapte...

- Ce fac puişorii mei ?

Descarcă ţucalele într-o găleată. Miros de urină stătută. Bătrâna este azi bine dispusă. Altă dată este ursuză. Ne bombăne. Ne blesteamă. Ba chiar ne înghioldeşte cu pumnii când ne potriveşte aşternuturile de pe paturi. Parcă noi am fi de vină că nu ne ţin sfincterele. A îmbătrânit deşertând urinare şi ploşti.

- Cum aţi dormit, puişorilor ?

Cine să-i răspundă ? Napoleon e cu gândul la evadare. Cinicul tace, făcut ghem sub pat. Vecinul doarme somn după somn.

- Dar aţi făcut, nu glumă, zice infirmiera, privind în găleată.

- Altceva ce să facem ? Nu ştim decât să urinăm şi să defecăm !

- Şi eu să le car, nenorociţilor !

De ce să se supere ? Asta e meseria ei. A îmbătrânit cărând mizerii. Dacă n-am fi noi, n-ar mai avea ce să care. Dar n-ar fi nici ea. Nimeni nu ar ţine-o să stea de pomană. Şi de ar pleca, ar veni alta. E greu azi să găseşti un loc de muncă. Şi dacă îl primeşti, să-l pupi !...

-Bă, să nu faceţi în pat, că vi-l torn în cap !

Nu ştiu dacă există pe aici o toaletă. Cică ar fi una, dar nu suntem lăsaţi să ne ducem. Acolo a fost găsit unul spânzurat cu lănţişorul de tras apa. Altul, înecat cu capul, vă daţi seama, vârât unde ! Şi n-a lipsit cel care să-şi taie venele cu-un ciob de sticlă. Te pui cu nebunii ?

- Puişorii mamii, pui !

Puii...

Undeva mai există lume... Dar ce-i pasă ei de mine? Lumea ca lumea! Credulă, confuză, năucă, impură, coruptă, deviată, minţită, sceptică... Derutată, bolnavă, virilă, aţâţată, pasivă, sfinţită, pocăită, cumetrii, nunţi, parastase, veşnica pomenire... Lume, lume... Mi-e dor de tine!...

REGULAMENT

Festivalul-Concurs Naţional de Literatură „Moştenirea Văcăreştilor” Ediţia a XLVIII-a, Târgovişte, 4 - 5 noiembrie 2016

În organizarea Centrului Judeţean de Cultură Dâmboviţa, a Societăţii Scriitorilor Târgovişteni, a Bibliotecii Judeţene „I.H.Rădulescu”, a Complexului Naţional Muzeal „Curtea Domnească”, cu sprijinul Uniunii Scriitorilor din România, se desfăşoară Concursul Naţional de Literatură „Moştenirea Văcăreştilor”, cu patru secţiuni de creaţie (poezie, proză scurtă, eseu şi teatru scurt), ajuns anul acesta la ediţia a XLVIII-a. Concursul se adresează creatorilor din toată ţara, care nu au împlinit 40 de ani, indiferent dacă sunt membri ai uniunilor de creaţie ori au volume de autor.

Concursul urmăreşte să descopere, să sprijine şi să promoveze o literatură de certă valoare umanist-estetică, deschisă tuturor abordărilor, căutărilor şi inovaţiilor din interiorul oricăror experienţe ale canonului specific romanesc ori universal. Concurenţii – care pot participa la una sau mai multe secţiuni - se vor prezenta la concurs cu un grupaj de maxim 10 titluri pentru secţiunea de poezie, 3 proze, însumând maximum 8 pagini la secţiunea proză scurtă, 1-2 piese de teatru scurt (inclusiv piese pentru copii), pentru secţiunea teatru scurt. Se pot aborda teme la alegere. La secţiunea eseu (două lucrări de circa 4 – 5 pagini), tema este ***„Literatura română premodernă la Târgovişte”.***

Lucrările vor fi editate în word, cu caracter *Times New Roman*, corp 12, la un rând şi jumătate. Acestea vor avea un motto, ce se va regăsi într-un plic închis, conţinând un CV detaliat (numele concurentului, data naşterii, activitatea literară, adresa şi, obligatoriu, numărul de telefon), şi vor fi trimise prin poştă (imprimate pe hârtie şi pe un CD), până la data de 25 octombrie 2016, pe adresa: Centrul Judeţean de Cultură Dâmboviţa, str. A. I. Cuza nr.15, cod poştal 130007, Târgovişte. În cazul în care, lucrările vor fi trimise prin poşta electronică (e-mail – strategiiculturale@yahoo.com), acestea vor fi însoţite de un motto, precum şi de un CV (datele personale solicitate mai sus), organizatorii asigurând confidenţialitatea acestora până ce juriul va delibera şi va stabili premianţii ediţiei.

Concurenţii care au obţinut un premiu la una dintre secţiuni, în ediţiile anterioare, se vor putea înscrie în concurs doar la o altă secţiune.

Concurenţii care nu vor trimite toate datele de identificare (în special data naşterii) vor fi eliminaţi din concurs.

Nu vor participa la concurs lucrările care vor fi trimise după 25 octombrie 2016, data poştei.

N.B.

Premianţii vor fi invitaţi de către organizatori în zilele 4 şi 5 noiembrie 2016, la Târgovişte, la manifestările organizate în cadrul Festivalului-Concurs Naţional de Literatură „Moştenirea Văcăreştilor” – ediţia a XLVIII-a, 2016.

Premiile, în număr de 18, în valoare de circa 5000 lei, vor fi acordate concurenţilor, în vechea Cetate de Scaun, cu ocazia festivităţii de încheiere a concursului. De asemenea, lucrările premiate vor fi publicate într-un volum editat de Centrul Judeţean de Cultură Dâmboviţa, în colaborare cu Editura „Bibliotheca”.

Relaţii suplimentare:

Centrul Judeţean de Cultură Dâmboviţa – telefon-0245/611184; e-mail – strategiiculturale@yahoo.com sau pe pagina (unde vor fi publicate şi rezultatele finale).

proză

Dumitru Augustin Doman

Grecia în șapte zile de vacanță

Scrie undeva eseistul Ioan F. Pop că „turismul e o imbecilitate sezonieră, cea mai gregară modalitate de a scăpa de tine însuți, simplă dromomanie – peregrinationes profanas". Și totuși, autorii acestor patru pagini au plecat în Grecia cu intenția nu de a scăpa de ei înșiși, cât mai ales pentru a se regăsi în însorita fostă Eladă. Ba, în entuziasmul lor reținut, au gândit cumva pe dos, că Dumnezeu a creat lumea într-o zi, apoi s-a odihnit șapte zile. Astea șapte zile de odihnă am vrut noi să le trăim la Olympic Beach, în nordul Greciei. Culmea este că ne-am luat, printre alții, ghid cultural pe Jules Renard care și el e belicos cu noi, turiștii: „Turistul. Într-un sfert de oră de conversație mă scârbește de jumătate din lume." Fiind noi niște turiști limitați, vom scârbi cititorii, într-un sfert de oră fiecare, doar de o stațiune greacă.

Plaja, o amestecătură de greci, români, bulgari, sârbi (mai ales sârbi cu Logan, cei săraci, cu Duster - ăia mai pricopsiți), polonezi. Toată plebea cea vestită a Răsăritului Europei. Cu câtă importantă meticulozitate se prăjesc ei la soarele Greciei. Numai Mihai îl trage de limbă pe ospătarul Nicu B. din Cluj și-și ia notițe ca la școala reporterilor frenetici.

Plecăm la 22,00 dinspre Baia de Aramă spre Turnu Severin, Porțile de Fier, Serbia, Macedonia, Grecia. Acesta era itinerariul. Pe întuneric, observ totuși că, după îmbarcarea severinenilor, ne întoarcem. Adormim și ne trezește vameșul la...Calafat. Ce scriitor e din Calafat? mă întreb eu adormit încă. Ignorantule, îmi răspund. Gabriel Chifu e din Calafat: „Mă apropii pășind pe un pod de nisip/și surprinzător podul nu se destramă sub pașii mei". Nici podul de la Calafat nu se destramă sub autocarul nostru.* Popas în noapte la o benzinărie din Bulgaria. O vânzătoare buzată și negruță îmi dă rest la o hârtie de zece euro monede de o și două leva, semănând foarte bine cu cele de un și doi euro (intenționat!?), acest lucru descoperindu-l a doua zi la un minimarket din stațiune, paritatea fiind un euro egal 1,80 leva, deci eu părând un mic escroc. Dar, vânzătorul a înțeles situația și a râs, iar eu am lăsat monedele în camera pe toată perioada sejurului. * În zori, șoseaua însoțește cu fidelitate un râu când mai lat, când mai subțirel. Pescarii bulgari stau la pândă de-o parte și de alta, atenți parcă să nu vină peste ei o rachetă nucleară.* Ajunși la Olympic Beach la prânz, autocarul parchează într-un loc viran, cu păpuriș, gunoi românesc, țipirig și, desigur, leandri crescuți spontan peste tot. Vreo 500 de metri până la hotel facem mișcare târând trolerele ca pe niște măturoaie.* Jules Renard: „Viața este o cutie cu unelte care înțeapă și taie. În fiecare clipă ne însângerăm mâinile". Noi avem la Hotel Katerina la propriu o asemenea unealtă elvețiană a lui Mihai conținând cuțit, deschizător de conserve, linguriță, furculiță, tirbușon ș.a. O folosim doar pentru tăiat slănină, cașcaval, salam, ceapă, pe terasă, după somnul din camera noastră fără fereastră, ci doar cu ușa mereu deschisă spre balconul spațios. * Iau o pietricică în gură și intru pentru prima oară în Egeea cea plăcută ca o femeie de 30 de ani fierbinte de dorință. * Seara, plimbare pe întuneric, cu o sticlă de vin roșu de Creta, practicând cu Mihai jocul de societate „Trece-mi-o și mie!" (*Sâmbătă, 30 iulie*).

În Egeea ca-n pântecul matern

Declarația de dragoste a dimineții: Marea Egee e cea mai frumoasă și prietenoasă din lume. Chiar și stavrizii o știu. * Despre Jules Renard, Radu Petrescu spunea că scriitorul francez „a obținut precizii și transparențe supreme". Da, iată precizii și transparențe: „Nu citesc nimic, de frică să nu găsesc lucruri bune". Și: „Fost azi la Daudet./.../ Am avut fără îndoială marea nefericire de a nu-i fi pe plac. Ce m-o fi apucat că nu i-am lăudat la nimereală cărțile pe care nu i le-am citit..." Ei, dacă ar fi existat face book la 1890, ce-ar mai fi postat zilnic Jules Renard comentarii la cărți pe care nu le-a citit! * Plajă golașă, rarefiată, la vreun kilometru de hotel, între Olympic Beach și Katerini. Stau în Egeea ca-n pântecul mamei. * Prânzim tihnit la o tavernă. Pește cu de toate: cartofi, roșii, castraveți, lămâie, țațiki (tzatziki)... Câteva carafe de vin alb. Ciugulim alene din pește și tăifăsuim. Nici pui de cerșetor pe cuprins care să te întrerupă din taclale. * Pe întuneric, plimbare cu trenulețul până la Paralia Katerini, în briza minunată, amețiți ca niște lilieci de luminile multicolore. * Și a fost a doua zi fără internet, televizor, face book. Se poate trăi. (*31*).

Svetlana cea frumoasă și rea

Trei ore de bălăceală în marea cea primitoare. Ne abordează un bătrân grec cu o față pocită de o pareză, că – vorba lui Renard – dacă s-ar strâmba ar fi mai puțin urât. E patriot, naționalist, tună și fulgeră cu stropi de salivă împotriva arabilor. Din trei în trei vorbe, își îndreaptă degetul arătător spre largul mării și toacă: „Poc, poc, poc!" Facem cunoștință. El e Nikos. Noi? Mihailos și Demetrios, desigur. „Ortodox?", ne întreabă. „Ortodox!" confirmăm noi. Îi vine inima la loc. În timp ce înoată în picioare, îndreaptă arătătorul spre soare răsare: „Poc, poc, poc!" * Austeritatea cinei de pe terasa hotelului încercăm s-o completăm cu o sticlă de vin roșu Rithmos, de Creta, de care cândva probabil bea și Kazantzakis, alt Nikos. Îl chemăm pe unul din cei doi tineri ospătari îmbrăcați în portocaliu, de zici că-s pușcăriași americani, și-l rugăm să ne desfacă sticla. Până să ne dezmeticim noi de buchetul vinului, ne trezim la masă cu o tânără cu ochelari aplecată deasupra mea, că-i simt parfumul de portocale. O rochiță subțire cu buline albastre și albe îi tot e ridicată de briza Egeei și-i ivește niște picioare albe ca de cretă, altfel perfecte. Un zâmbet forțat îi dezvelește dinții subțiri ai boticului simpatic de mioapă, dinți care-mi amintesc imediat însemnarea lui Renard: „De îndată ce o femeie îmi arată dinții, îi văd capul în chip de hârcă". Mie îmi vine asta în cap parcă spre a lua distanță de parfumul ei de portocale. „Cie doriți dumnevoastrî?" „Acum nu mai dorim nimic. Vă mulțumim pentru ospitalitate". „Aici nu avieți voie cu vin de afară". A pierit ca prin farmec buchetul vinului de Creta, ca și farmecul accentului de Chișinău al patroanei. „Domnișoară Svetlana..." „Nu mă chiamă Svetlana, ci Marina..." „Lăsați, toate fetele frumoase și rele de la Chișinău se numesc Svetlana..." „Eu am locuit la Chișinău, dar acum sunt cetățeancă franceză. Și nu sunt rea", mă mai pune ea la punct. „Dar, frumoasă sunteți. Deci, sunteți de la Chișinău și vă cheamă Svetlana..." Ca s-o îmbunez pe moldoveanca franțuzită îi dăruiesc cu autograf antologia mea *Sâmbătă, duminică și alte singurătăți*, singurul exemplar luat în bagaj. Primește cartea cu indiferență și-o pune în bucătărie pe-un blat de furnir. Apoi, ne luăm sticla și-o lăsăm pe Svetlana să-i muștruluiască în rusește pe cei doi băieți portocalii, abătuți și triști ca niște guguștiuci baptiști, că n-am altă rimă. Seara coboară din smochinii de peste gard de hotel, din măslinii tineri și din leandrii înfloriți.* Iar pe terasa camerei noastre constatăm voioși că viața există și fără internet și televizor. (*Luni, 1 august*).

Fiecare stâncă are o Meteoră în vârf

La micul dejun, ochii Svetlanei, unul de vultur și celălalt de vulpe, îngheață instantaneu ceaiul din ceștile turiștilor. * La 8,30, ne îmbarcăm în autocar și ne mișcăm vreo 160 de kilometri până la Meteora. Ne trecem butelcuța de ouzo de la unul la celălalt și aflăm a mia oară de la Jules Renard că „problema nu-i să câștigi mulți bani, ci să cheltuiești puțini". De văzut, câți voi cheltui eu la Meteora, de fapt la Meteore, unde fiecare stâncă are mănăstirea ei în vârf. Păi, 15 euro excursia, 2,75 pe butelca de ouzo, 3,00 intrarea la mănăstire, 21 pe suveniruri, încă 5 pe iconițe la un popas, apoi, la masă, undeva pe lângă Larissa, 9,00 plus 3,00 încă o bere. Îmi place libertatea grecoaicei sexagenare din capătul liniei de „împinge tava". O ciorbă și o friptură (că-i de porc, de pui ori de pește) apreciază ea că ar costa 10 euro, așa, din ochi, fără a butona casa de marcat din față. Un pește cu pilaf și o bere, la mine, costă 9 euro. O doamnă din fața mea o întreabă: „Lei primiți?". „Mai puțin, zice ea, dar ia fără fasoane cele patru hârtii de câte 10 lei și le pune în sertar cu cel mai firesc gest". Când intră turiștii germani, prețurile la aceeași mâncare cresc brusc cu 75 la sută. E o formă de patriotism, aflăm noi peste două zile de la o grecoaică naționalistă, ca toți grecii. * La masa de seară, ne salută Svetlana din vârful limbii. Aș vrea să pot urma sfatul lui Jules Renard: „Cea mai mare plăcere pe care i-o poți face unei femei este să-i lauzi cu nerușinare inteligența". Nici gând să încerc cu Svetlana (Mihai o numește Natașa!) fără riscul de a lua o sticlă în cap. Or, eu sunt un turist epicureic. Vreau să mă simt bine. (*Marți*).

Cadouri pentru acasă: un val de Egee, o rază de soare, o briză...

Plaja, o amestecătură de greci, români, bulgari, sârbi (mai ales sârbi cu Logan, cei săraci, cu Duster - ăia mai pricopsiți), polonezi. Toată plebea cea vestită a Răsăritului Europei. Cu câtă importantă meticulozitate se prăjesc ei la soarele Greciei. Numai Mihai îl trage de limbă pe ospătarul Nicu B. din Cluj și-și ia notițe ca la școala reporterilor frenetici. * Intru în Egeea cu senzația vinovată că aș comite adulter. Iar Jules Renard zice că „adulterul este mica oboseală în trei". Dacă mai pun și soarele toropitor al Greciei, ajung deja la marea oboseală. * Vedem mai multe magazine de suveniruri. Obiecte multe și mărunte, mii, o groază. Să ducem pentru cei de acasă un atom de Grecie. Mult mai potrivit ar fi să le putem duce un val de Egee, o briză de pe plaja de la Olympic Beach, o rază de soare din miezul zilei, o gură de aer respirată de Socrate sau de Kazantzakis... * Fără face book, fără televizor,

reportaj

Pe dealuri, livezi de măslini ca turme de iaci. Autocarul aleargă spre România parcă mai încet, ceea ce nu ne deranjează mai deloc. Soarele Greciei ne mângâie cu gheare învelite în catifea. Pe marginea austostrăzii, ca buruienile și ciulinii, leandri albi, leandri roșii...

fără talk show-uri, viața ni se pare chiar normală. (*3*)

Egeea și adulterul

La micul dejun ofer câinelui roșcat cu pete albe una din felioarele de parizer mai transparente decât o eșarfă japoneză, după cum ieri seară i-am oferit o jumătate de pârjoală moldovenească, iar alaltăieri o bucată de frigăruie. „Nu aveți voie să dați mâncare câinilor nimănui!" mă atenționează Svetlana de la doi centimetri de nasul meu bronzat în zilele trecute. „Domnișoară Svetlana..." „Mă chiamă Marina..." „Mă rog, domnișoară Sve... Marina, câinele ăsta, am crezut că e al hotelului, că numai aici stă toată ziua". „Nu, e al nimănui". Ei, atunci și eu mă simt al nimănui. Iar pe Svetlana mă simt răzbunat zicându-i *dumnevoastrî*. * Când ajung pe plajă, găsesc marea agitată, aruncând pe mal nisip și iarbă. Când mă dezbrac, se potolește brusc și dintrodată. Când intru în ea, se face brusc de 29-30 de grade Celsius și continuă să se încălzească. Înțeleg că mă iubește și sunt gata să fac pipi pe mine de emoție. Îmi vine să-i zic Egeei ca-n Jules Renard: „Sărmană femeie, te plâng. Doar adulterul te mai poate salva". „Prietene drag..." „Dar nu cu mine". Și, peste J. R., să adaug: „Peste două zile, din păcate, plec la V. la Curtea de Argeș. * La 60 de ani, îmi promit la prânzul de la tavernă cu coastă de miel la grătar, voi scrie romanul mare, total al literaturii române. Mai beau un pahar de vin de Creta și descopăr ușurat că am trecut de vârsta asta. Atunci, s-o lăsăm așa, îmi mai zic. * Smochine cu un euro kilogramul cumpără Mihai. Încearcă să mă convingă că sunt bune. Nu reușește. Mă convinge însă că se poate trăi fără internet și fără televizor. (*Joi, 4 august 2016*).

Leandri albi, leandri roșii...

Deasupra Muntelui Olimp, un alt munte de nori alburii și de aburi. Pesemne, zeii își fac baia fierbinte de dimineață. * De șase zile și de două ori pe zi, Mihai intră în cabina albastră...de portar din marginea plajei să se schimbe, intră același Mihai în blugi trei sferturi și cu pălărie albă de pai și de fiecare dată iese altcineva în soarele arzător: Heraclit, Alexis Zorba, Seferis, Platon... Și marea mă privește ironic când eu sunt tot mai uimit. * Jules Renard: „mă surmenez lenevind". La Marea Egee eu nu mă surmenez lenevind. * Apare în marginea plajei o bătrână mare, cu Parkinson. Dar, are niște pantalonași scurți-scurți și multicolori. Pantalonașii ăștia de-o palmă îți atrag privirea imediat ca o pictură de Van Gogh într-un magazin de pompe funebre, dar la o fracțiune de secundă îți sar în ochi varicele negre-vineții și celulita bogată. Egeea se preface a nu observa nimic. * Parcul dintre plajă și linia de taverne. Iarba, stropită nonstop cu aspensoare nu e mai mare decât țepii din barba lui Mihai nebărbierit de o săptămână, o barbă galben-roșcată; a parcului, nu a lui Mihai. Iar palmierii, cu crengile lor din vârf aplecate, parcă plângându-le pe cele tăiate în ani pe cele dedesubt, niște răni, acolo, de macetă. Doar leandrii sunt veseli, leandri crescând singuri, ca buruienile și ciulinii la noi, leandri roz-roșii, leandri albi... * La întâlnirea apei cu nisipul, trece alene un fund trist, hai, melancolic, de sârboaică blondă. * Seara ultimă e seara grecească de la Paralia. Muzică grecească, dansuri în care e antrenată și mulțimea de vreo 300 de români, un film animat despre mitologia greacă. Apoi, o discuție, până după miezul nopții, despre Grecia și turismul ei cu doctorița Sofia Karipidou cea energică și naționalistă care ne spune că a cunoscut România de la mare până-n vârful muntelui și a discutat cu oameni de toate soiurile, de la secretari de stat până la minoritari din Ferentari. Ei ar fi trebuit să-i ofer cartea mea. Dar și cărțile au destinul lor. A mea probabil că zace sub o tigaie încinsă cu pește prăjit în bucătăria Svetlanei. Ne mai spune Sofia că-n Grecia ei n-au ce căuta supermarketurile străine, nici băncile din UE, că deși acum fiscul lor dă niște amenzi usturătoare, totuși agenții economici mai încearcă să păcălească statul, însă niciodată turistul, că fără acesta țara e moartă... Amin! (*Vineri, 5*).

Sfârșit cu livezi de măslini

După micul dejun, ne facem bagajele și le stivuim în holul hotelului. * Plimbare de rămas bun prin stațiune. Vedem biserica minunată, spațioasă și curată ca o adevărată mireasă a lui Christos, o vedem chiar în timpul slujbei. * Ultimele cumpărături, printre care halva, rahat grecesc și ulei de măsline Kalamata... * La prânz, pornim spre casă, cu anume lene amestecată cu melancolia despărțirii de locuri care abia ne cuceriseră. Popas de o oră la Salonic, la o terasă pe malul mării unde mâncăm și bem bere Mithos, cea mai scumpă din toată vacanța, o bere cât trei de pe strada Areos din Olympic Beach.. * Pe dealuri, livezi de măslini ca turme de iaci. Autocarul aleargă spre România parcă mai încet, ceea ce nu ne deranjează mai deloc. Soarele Greciei ne mângâie cu gheare învelite în catifea. Pe marginea austostrăzii, ca buruienile și ciulinii, leandri albi, leandri roșii... (*Sâmbătă, 6 august 2016*).

Mihai Barbu

Grecia. Pe urmele lui Jules Renard, Monciu- Sudinski și... Vadim Baltă

N-am luat nicio carte despre Grecia pentru că voiam să o descoperim noi înșine, la fața locului și fără intermediari. Să vedem lumea, oamenii și spiritul Eladei la ea acasă.

reportaj

“Cum așa? Am venit pe lumea asta doar ca să publicăm cărți sau să furnizăm piese de teatru?”

Când am plecat spre Grecia cu prietenul meu Dumitru Augustin Doman am hotărât, de comun acord, să ne decuplăm, vreme de o săptămână, de la civilizația telefoanelor mobile, de internet, de pokemoni, de e mail-uri, de facebook, de skype și, în general, de tot ce ține de lumea virtuală. Eram, amândoi, în căutarea Greciei eterne, a spiritului grec dintotdeauna și a unor subiecte de reportaj care să ne reînvie plăcerea de a povesti despre oameni, fapte, întâmplări petrecute, neaparat, într-o lume reală. Am ascultat, fascinat, poveștile amicului meu despre publicații săptămânale ce aveau, după Revoluție, tiraje de peste un milion de exemplare, despre reporteri care luau primul avion spre necunoscut ca să scrie despre lumea de dincolo de București, despre hoteluri care aveau pentru ziariști camere cu o reducere de 90%, despre șefi de publicații care țineau la tine, Ziaristul, așa cum ținea cu dinții de cititorii pe care i-ar putea pierde odată cu plecarea ta de la gazetă, despre salariile substanțiale & săptămânale ale oamenilor din presă care se puteau uita de sus la salariile lunare ale dascălilor, despre o lume a cuvintelor care trăiau doar pe hârtie și care, vai, a apus definitiv. O, tempora... Așa că ne-am pus în gând să revenim, la mijlocul anului 2016, cu picioarele pe pământ. Și nu oriunde, ci pe pământul Eladei... Și ca să nu fim taxați drept niște ipocriți, ne-am propus, nu în ultimul rând, să facem băi de soare, să de bălăcim în Marea Egee, să mâncăm și să bem *a la grec*, să povestim, la o carafă de vin, la un ouzo sau la o bere Fix, câte-n lună & stele și să dormim, la prânz, ca orice meridional care se respectă. (“Dormi, Sancho, zise Don Quijote, că de asta ai venit pe lume, ca să dormi!”)

„Nu se mai vorbește despre mine decât în legătură cu alții..."

Augustin a adus cu el două cărți: „Jurnal"-ul lui Jules Renard și „Rebarbor"/ Schițe și povestiri de Alexandru Monciu-Sudinski, o carte apărută în 1971 și dată la topit de îndată ce a apărut. Așa era pe atunci: ca să scapi de șopârlele din text aruncai toată cartea în neant. Prietenul meu avea un exemplar salvat chiar de d-na Sudinski, pe care aceasta l-a oferit, cu generozitate, unui tânăr prozator de viitor. (Îi păstrez, deocamdată, numele sub tăcere...) Pentru că, în toamnă, voi merge, ca invitat, în Noua Acvitanie din Dulcea Franța, eu mi-am pus în bagaje două cărți care să-mi reamintească subtilitățile subjonctivului și ale concordanței timpurilor în limba stilistului Cioran. Una era „C'est idiot de mourir" (Oui, c est vrai!...) de Mario Puzo, autorul *Nașul*-ui iar cealaltă era un volum - invitație la vacanță în care se descriau traseele sinuoase ale lui Georges Simenon, tatăl comisarului Maigret, pe Coasta de Azur. („M-am născut, vineri, 13 februarie, la 10 minute după miezul nopții. *Ce oră e?*, a întrebat mama. I s-a spus ora. *Dumnezeule, s-a născut vineri, pe 13. Să nu spunem nimănui.* Femeile și-au ținut gura". Bărbații, în schimb, ...) N-am luat nicio carte despre Grecia pentru că voiam să o descoperim noi înșine, la fața locului și fără intermediari. Să vedem lumea, oamenii și spiritul Eladei la ea acasă. Așa că scriitori străini și români, aduși cu noi în valize, au avut misia literară de a face vacanța plăcută unor eremiți ca noi, plecați în Grecia ca să se retragă, ca niște călugări pe Meteore, în fața invaziei virtuale. (“Dom' pedagog, nu vă mai necăjiți degeaba. Banii-s în dormitor, sub

dușumea, lângă sobă. Da' nu asta-i treaba. Vă vorbesc ca și lui frate-miu, dom'le, dați-i drumul de-aici, luați-vă valiza și tot ce aveți și duceți-vă, dom'le, în lume. Nu vă mai faceți ambiții cu noi. Noi... dom' pedagog, noi nu vrem să fim oameni...") Așa și cu noi. Noi voiam, din tot sufletul, să fim greci! Acel grec care-și pierde timpul la cafenea râzând unul de altul (și dracul de toți) dar când e vorba să-i fie afectată ființa națională iese în stradă, se aprinde ca o torță olimpică ce trece din mână-n mână și invadează străzile Atenei de crezi că orașul a ajuns un imens furnicar.

„Fato, tare semeni tu cu un aisberg, o optime afară - albă, dumnezeiască, orbitoare - șapte optimi la fund"

Nepotul meu, Mihai, pe când lucra ca fotograf la *Reuters* a fost la Atena împreună cu un coleg jurnalist, în vremea când lumea, înainte de Brexit, vorbea doar de Grexit. Toată Grecia era în stradă și cei doi trimiși speciali la Atena voiau să afle care era resortul care-i mâna-n luptă pe greci, într-o proporție de masă. N-au aflat mare lucru. Asta s-a întâmplat până când nu au invitat la o cafea pe o colegă de-a lor, grecoaică, care a stat șase ani la București. Fata era familiarizată cu ambele culturi și putea să facă o comparație în cunoștință de cauză. "Așa cum aveți voi *Miorița*, și grecii au o baladă populară în care omul trebuie să înfrunte moartea. La voi, în *Miorița*, Moartea este văzută ca o fatalitate. Un fel de viziune transilvană care zice că *dacă-i musai, atunci e cu plăcere*. La noi e altfel. Moartea vine și-i zice bărbatului, cap de familie, c-a venit să-l ia, așa, pe nepusă masă. Grecul nu negociază cu Moartea. El se luptă cu ea și-i zice că o să-l ia când vrea el și nu când vrea ea. Că el mai are de rezolvat pe pământ o groază de lucruri, copiii îi sunt mici și că trebuie să-i aranjeze la casele lor și că pentru asta e gata să moară cu ea de gât. Moartea dă înapoi. La voi totul e sub semnul fatalității. Nu luați în calcul și faptul că soarta e în mâinile voastre și că nu e totul doar o chestiune de destin potrivnic. Acum înțelegeți de ce ies grecii în stradă cu sutele de mii?"

„Dacă aș da publicului ceea ce este mediocru și abundent în mine, m-aș îmbogăți..."

Ca să ajungem în Grecia a trebuit să interceptăm autocarul lui nea Gigi la o intersecție, nu departe de stațiunea Bala. Ne-a dus acolo, la drum de seară, profesorul Cornel Boteanu, doctor în poezia lui Ion Pillat. Tot el plus distinsa dumnealui soție ne-au fost gazde, în minunata lor casă (prevăzută cu un spectaculos muzeu etnografic al zonei) din spatele Căminului cultural, în după-amiaza dinaintea plecării. (Logic ar fi fost ca locuința profesorului să fi fost la stradă și nu mortul cămin "cultural"...) Profesorul Boteanu, bănățean la origini, e cel care a cules tot folclorul zonei. Străinul s-a bazat pe spusele Evanghelistului care zicea că „nu este nimic acoperit care nu va fi descoperit, nici ascuns care nu va fi cunoscut". E posibil ca și localnicii să-l fi citit pe evanghelistul Luca dar, se pare, credința lor nu a fost pe măsura celui nou venit în comunitatea lor. Odată ajunși în Grecia, nea Gigi, un destoinic șofer și un abil agent de turism, împreună cu madam Elena din Tg. Jiu, o profesoară de sport în permanentă alergare după chilipiruri, au organizat, în fiecare zi, excursii care să ne distragă de la îndeletnicirile noastre diurne. Seara, stăteam pe balcon și, la lumina polonezelor din stânga noastră, ne distram de umorul și cinismul lui Renard & Sudinski. Lumina noastră - care trebuia să ne lumineze balconul - pulsa intermitent, la fel ca cea de la mașina poliției în căutare de răufăcători, iar fetele din dreapta noastră - o învățătoare și o bibliotecară - se culcau devreme, cu toate luminile stinse. Erau obosite de butonatul de peste zi al telefoanelor. La masă nu-și vorbeau deloc. Scotea fiecare, în fața sa, telefonul din dotare și erau cu ochii-n el pe toată durata micului dejun și al cinei. N-au schimbat, tot sejurul, două vorbe una cu alta dar să nu credeți că erau supărate. Așa au socotit ele că trebuie să se distreze în vacanță. Virtual. Dintre toate excursiile, noi am dat curs doar celei care ne-a dus, la 160 km distanță, să vedem Meteorele. Am văzut două dintre ele: *Sfântul Ștefan* și *Agios Triados* și am achitat două bilete a trei euro fiecare (ale mele aveau nr. 91.408 și nr. 88.326). La "Sfântul Ștefan" poți ajunge fie din satul Kastraki, fie din Kalambaka. Aflată în vârful unei stânci gigantice accesul la mănăstire e, acum, relativ ușor grație unui pod fix. Înainte vreme era un pod mobil ce unea mănăstirea (zidită în anul 1192 d.H.) cu dealul de vizavi, pe nume Koukoula. Pentru a ridica mănăstirea Sfinta Treime, legenda spune că a fost nevoie de 70 de ani doar pentru a urca materialele în vârful stâncii. Alți 18 ani de trudă le-au fost necesari celor care au ridicat mănăstirea, pe la jumătatea secolului XV. Nu zicea arhitectul Gaudi că beneficiarul operei sale are tot timpul din lume să aștepte săvârșirea operei care îi e închinată? A zis. Azi e nevoie de penitența urcării a 140 de trepte, săpate în stâncă, pentru a ajunge la mănăstire și a-L vedea pe Iisus îmbrăcat în straie grecești într-o icoană, pictată în 1662, numită Karagunica. La întoarcerea acasă, am intrat la "Atelierul de icoane" și la „Izvorul lui Zeus". A Bătrână ne-a zis, tot drumul, să nu cumva să cumpărăm ceva de la bietele babe care țineau niște chioșcuri de suveniruri pe lângă mănăstiri. Motivul? Alea vând a dracului de scump și să luăm, neaparat, de la atelierul meșteșugăresc aflat în drumul de întoarcere. "Pe drumul spre Kalambaka-Meteora suntem singurul punct din zonă unde se confecționează icoane din lemn, argint și găsiți obiecte de suvenir la prețuri promoționale. Primirea este de excepție, primiți băuturi răcoritoare gratuit". Am citat din reclama oficială a Atelierului. Acolo, Tamara, o moldoveancă bună de gură, ne-a vorbit în fix șapte minute despre ofertele miraculoase de la magazinul de prezentare și ne-a îndemnat să purcedem, imediat, la acțiune.

„Doar frica de moarte ne mai leagă de viață..."

"Două icoane ce par a fi diferite nu sunt. ***Trandafirul nemuritor*** este simbolul Metorelor și n-o să-l vedeți nicăieri în lume. ***Trandafirul nemuritor*** e singura icoană în care Maica Domnului este reprezentată ca împărăteasă și Iisus Hristos ca împărat. Icoana este simbolul belșugului și al prosperității, este foarte bună pentru un nou început. Important e că putem găsi această icoană doar aici și nicăieri în altă parte, în lume. E bună pentru o nouă afacere. Cea mai cunoscută icoană a Maicii Domnului din iconografia bizantină este ***Dulcea sărutare***. Este icoana tandreții și e singura icoană în care Iisus Hristos atinge obrazul mamei sale. Aceasta este icoana protectoare a familiei. O altă icoană pe care v-o recomand din suflet este ***Maica Domnului Triherusa***, o icoană făcătoare de foarte multe minuni. Aici, Maica Domnului are trei mâini iar cea de-a treia mână e mâna lui Ioan Damaschin. Se zice că aceasta este Mâna dreptății. Este indicată celor care vor să facă operații chirurgicale sau pentru cei care se judecă pentru ceva. Se zice că trebuie să ne rugăm la această icoană pentru a ne găsi dreptatea. O altă icoană deosebită pentru modul ei de înfățișare este ***Împărăteasa viselor*** sau ***Regina viselor***. Interesant e că, aici, Maica Domnului are două coroane. Una este coroana Maicii Domnului, văzută ca o Împărăteasă, și alta este coroana Împăratului Iisus Hristos. Pe coroană e și crucea Mântuitorului de pe dealul Golgotei. Icoana este recomandată celor care vor să aibă un somn liniștit dar ea mai poate înlătura vrăji și blesteme pe o durată de 13 generații. Foarte cunoscută e și ***Icoana Sfântului Cristoforos***, purtătorul de Hristos. El este cel care l-a trecut pe Iisus prin apa Iordanului. Sfântul este protectorul călătorilor și al șoferilor. Tocmai de aceea, eu vă recomand să-l cumpărați în forme micuțe, ca să-l aveți în față, pe geam sau pe bord".

Ultimele oferte ale Tamarei: mir, tămâie, aur și ...paharul lui Pitagora. Cu reduceri de sezon....

O altă ofertă a Tamarei s-a referit la mir. „Mirul cel mai bun e ***mirul de nard***. Se zice că e făcut din floarea de nard cu care a fost spălat pe picioare Iisus Hristos. E o tămâie rară din cea care se face la Mănăstirea *Sfântul Ciprian și Justina*. Înainte de a fi fost sfânt, Ciprian a fost un mare vrăjitor. Tocmai de aceea e bine să aprindem o bucățică de ***tămâie neagră*** ca să alungăm spiritele negre din casă și o bucățică de ***tămâie de aur*** ca să aducem, în loc, spiritele bune. Tămâile au fost binecuvântate la Mănăstirea *Sf. Ciprian și Justina*". De la mir și tămâie, Tamara a trecut, pe nesimțite, la bijuterii. „Bijuteriile specific grecești se vând la centimetru. Nu este aur pur dar nu este nici aur placat. 70% e aur de 24 de carate. Prețul variază în funcție de model. Fiecare model are prețul său. Cel mai căutat este modelul grecesc care e simbolul Victoriei, al dragostei și al vieții eterne. Am pregătit un pachet promoțional cu o iconiță, mir de nard, tămâie neagră, tămâie de aur, ambalate într-o pungută cu simbolul Meteorelor - scripetele cu care călugării erau ridicați de la pământ pe vârful muntelui. Dacă le luați separat sunt 20 de euro, dacă le luați împreună plătiți 15 de euro. (Cum credeți că le-am luat? Împreună!) Faceți economie și de timp și de răbdare". Finalul discursului l-a adus în discuție pe Pitagora. Nu cu faimoasa lui teoremă ci cu un pahar care i-a adus faima și în magazinele cu obiecte creștine. „Un alt suvenir o să vă placă cu siguranță. Seamănă cu un pahar obișnuit dar nu e un pahar obișnuit. Se numește ***Paharul lui Pitagora.*** Aici dedesupt are o gaură iar în interior mai are o gaură și o limită. Are două găuri dar cu toate astea apa nu se scurge din pahar. Ce se întâmplă dacă se depășește limita? Se scurge toată apa din pahar! Se zice că cine nu se mulțumește, în viață, cu ceea ce are va pierde și ceea ce a avut. Se mai numește și ***Paharul dreptății***. El a fost inventat de Pitagora, la cererea unui împărat care avea foarte mulți lucrători la vie. Și pentru că, în fiecare toamnă, era veșnica problemă cu băutura a inventat acest pahar. *Cine nu bea cât beau eu o să bea cât a mai rămas. Adică nimic!* E un suvenir 100% grecesc". Ultima ofertă s-a oprit la Maica Domnului și la amarele ei lacrimi. „Se zice că atunci când Iisus Hristos a fost răstignit pe cruce, din lacrimele Maicii Domnului a crescut un arbore. Din semințele acelui arbore s-a făcut această metanie. Se zice că fiecare sămânță a acestei mătănii ia toată durerea pe care Maica Domnului a simțit-o când L-a văzut pe Iisus Hristos pe cruce. Purtând Lacrima Maicii Domnului, Iisus Hristos ia întreaga durere a sufletului nostru".

"Sunt un om sensibil pe care viața îl rănește sau îl bucură. N-am sângele rece al observatorului indiferent..."

„Aveți 30% reducere din prețul icoanelor de peste 10 euro. Pentru suveniruri sunt 15% reducere. 30% reducere la *Paharul lui*

Dintre toate excursiile, noi am dat curs doar celei care ne-a dus, la 160 km distanță, să vedem Meteorele. Am văzut două dintre ele: *Sfântul Ștefan* și *Agios Triados* și am achitat două bilete a trei euro fiecare (ale mele aveau nr. 91.408 și nr. 88.326). La "Sfântul Ștefan" poți ajunge fie din satul Kastraki, fie din Kalambaka. Aflată în vârful unei stânci gigantice accesul la mănăstire e, acum, relativ ușor grație unui pod fix. Înainte vreme era un pod mobil ce unea mănăstirea (zidită în anul 1192 d.H.) cu dealul de vizavi, pe nume Koukoula. Pentru a ridica mănăstirea Sfinta Treime, legenda spune că a fost nevoie de 70 de ani doar pentru a urca materialele în vârful stâncii.

Soarele strălucește, la Meteore, la fel de puternic precum fulgerele lui Zeus. Dacă, printr-o minune, zefirul răzbea, cât de cât, să adie atunci clopotele dispuse sub forma unor inimi din fier începeau să susure, pe voci cristaline, o chemare la reculegere. 100% naturală...

Pitagora (care costa 20 de euro!), 40% sunt reducerile la icoanele de preț. Nu sunt reduceri la cărți, CD-uri și DVD-uri". (Credeți că m-am putut abține să nu cumpăr, fără reducere, „Meteora. Istoria mănăstirilor și monahismului" de Theocharis Provatakis și „Bucătărie Greacă & Vinuri" de la Editura Michalis Toubis?) La casă puteai plăti în orice monedă. (Asta îmi amintește de conversația din Marea Egee dintre trei sârbi, turmentați de soarele Eladei. *Sârbul 1* și *Sârbul 2* discutau în contradictoriu iar al treilea le zicea mereu: „Ne moje tak!"/ „Nu se poate așa!" Ei, uite că se poate...) Dacă aveau bietele grecoaice, îmbrăcate toate în negru, cu batic asortat cu rochiile ce atingeau și măturau pământul, cu ochelari groși ca fundurile vechilor sifoane, un PR (piar, carevasazică) precum Tamara altele ar fi fost vânzările lor. Moldoveanca e o adevărată artistă. („De câți notari, negustori, ingineri, călători și comis voiajori e nevoie pentru a forma un public și a judeca un artist?", se întreba Jules Renard. De câți? Cam cât să umple autocarul lui nea Gigi!) Așa că, bietele grecoaice au rămas la umbra chioșcului, de unde ieșeau, cu energia unei furtuni pe mare, doar când veneau cârdurile de turiști. Te întrebau de unde vii și rupeau, imediat, o conversație ușoară pre limba fiecăruia. Și la ele prețurile la cărți și ghiduri turistice erau fixe și nu se puteau negocia. Pelerinii mai luau, mai nu luau. Își păstrau banii pentru Atelierul Tamarei. Grecoaicele se retrăgeau iar la umbră și se așezau, cuminți, pe scăunelele lor scunde, cu trei picioare. Soarele strălucește, la Meteore, la fel de puternic precum fulgerele lui Zeus. Dacă, printr-o minune, zefirul răzbea, cât de cât, să adie atunci clopotele dispuse sub forma unor inimi din fier începeau să susure, pe voci cristaline, o chemare la reculegere. 100% naturală...

Mesajul grecilor către popoarele slave: „Imamo jeftine sobe!"

Paralia e un oraș ivit în prelungirea unei plaje. Arhitecții au trasat șase străzi paralele cu marea (Ermou, Athinas, Areos, Iras, Platamonas Lemonopoulou și Afroditis) care

se intersectează, perpendicular pe mare, cu alte cinci cinci străzi: Terpsihoris, Klios, Eratous, Dios și Elefteridis. În careurile născute din intersectarea acestor străzi, primăria a oferit celor doritori parcele de teren pe care să-și construiască vile cu nu mai mult de trei etaje. Au rezultat, astfel, o mulțime de spații de cazare închiriate lumii (Imamo sobe, Imamo jeftine sobe, Zimmer frei, Rooms to let, Camere libere) de la 1 mai până la 1 octombrie. ("Orice ați zice, voi ăștia de aici, ați ridicat tot colosul ăsta în picioare: ditamai combinatul. Și tocmai voi, nu știu de ce naiba sunteți cei mai lipsiți de entuziasm. De ce? Nici un pic. Nici măcar o picătură. Nu zic tot timpul, da măcar o dată, o tresărire, uite astăzi, e clipa când...Până și eu am simțit ceva. Zău, e păcat. De ce? *Reflecțiile dumitale*, i-am spus, *sunt ca și cum...* Și aici m-am oprit, nu i-am mai spus *ce și cum.* Nu aștept răspuns.") La greci e altfel. Dar asta am aflat-o abia în ultima noastră zi la Olympic Beach. La colțul fiecărei străzi din Paralia e un super market familial. Acolo trudesc, de dimineața până seara târziu, toți membri familiei și îți oferă, la scară umană, tot ceea ce îți bagă pe gât, pe spații extrem de generoase, multinaționalele. La toate aceste super market-uri se eliberează bonuri fiscale și ele susțin, cu puterile lor limitate, economia greacă. (Rar vezi, în Grecia, supermarket-urile care au invadat Romania) La restaurante și la spațiile de cazare se lucrează, din greu, la negru. Oamenii riscă pentru că taxele sunt mari și îl înconvoaie pe bietul grec...

Românii de la Paralia

Și prietenii noștri Nicu Baias din Cluj, Daniel Dumitru și Marius Andrei din Bacău fac, la îndemnul patronului, cam același lucru. Mi-au zis că fiscul e cu ochii pe ei, descind când nu aștepți și îți închid, imediat, localul pentru verificări. Cum poți să scoți banii pe-o amendă? Lucrând tot la negru. Toate localurile au, în față, un angajat- magnet care are rolul de a atrage clienții și să nu-i lase pradă concurenței de alături. Pe noi ne-a atras în cursă sîrbul Bogdan Vetrovic din Kragujevac și așa am intrat la „Restaurant & Grill Tavern Avgerinos" de pe Poseidon, nr. 10. Bogdan a dat mâna cu noi, s-a prezentat imediat ne-a zis că ține cu Partizan Belgrad. A fost curios cu cine ținem noi. "Cu Steaua?, cu Dinamo? sau cu Rapidul?" Până să-l informăm noi că Rapid nu mai există iar că echipele noastre de suflet, F.C. Argeș și Jiul Petroșani, nu mai ființează decât în amintirea noastră, sîrbul l-a și chemat în ajutor pe românul Nicu și ne-a lăsat în seama lui. Nicu a fost un fotbalist bun din Cluj care, în anii primei tinereți, și-a încercat norocul la o echipă din Katerini. Totul a fost, până la un moment dat, bine dar nici în Grecia o nenorocire nu vine întotdeauna singură. După ce a suferit o accidentare urâtă ce l-a ținut departe de teren, a mai venit și criza care a redus drastic nivelul de trai al populației. Dacă înainte vreme, românul & sârbul stăteau tot anul la greci, acum ei lucrează, la restaurant, din primăvară până-n toamnă. Apoi, Nicu se întoarce acasă și îi învăță pe micii transilvăneni să joace fotbal și, mai ales, să nu se accidenteze. Sîrbul Bogdan face și el la fel. În lunile moarte din punct de vedere turistic, sîrbul, ca să-i treacă de urât, vine la Cluj iar Nicu îi întoarce vizita la Kragujevac. Cei doi se știu de șapte ani și de atunci sunt de nedespărțit. Cum vine primăvara, cei doi iau drumul Greciei ca să acumuleze atâta osânză cât să-i țină în viață tot anul.

Seara grecească de la Parcul Mitologic. „Să numim poezie o creație prin imagine și vis..."

În ultima seară, madam Elena ne-a propus să luăm parte, cu toții, la o seară grecească în Parcul mitologic din Katerini. Am văzut, și cu alte prilejuri, cum e cu aceste seri. Un program folcloric cu cântece și dansuri, un meniu grecesc nu foarte bogat și vin alb (slab și acru) la discreție. Vinul roșu ți se oferă discret doar dacă intri în grațiile chelnerilor greci. Ăla roșu nu poate fi botezat (că devine roze) și de aceea nu poate fi livrat în cantități industriale. Cei care vin la asemenea seri nu caută, neaparat, să se ghiftuiască și nici să se cherchelească. Ei vor să se simtă, în ultimele ore petrecute pe pământ elen, asemeni lui Zorba. Adică atunci când simți că totul se sfârșește, atunci când mâine te vei întoarce acasă și vei fi departe de soare, de mare, de nisip, de Meteore, atunci când vei redeveni, pentru încă un an, omul cu obligații severe și cu orar fix, atunci îți vine, spontan, să dai cu hainele de pământ, să te descalți și să-i spui prietenului tău și tuturor celor din Olimp, la fel ca-n filmul lui Kakoianis: „Let's dance, boss!" Iar atunci nimic pe lumea asta să nu pare să mai conteze... Pentru asta ne-am înscris și noi.

„Iar ca sentiment, un cristal". Cristalul Karypidou...

Întâmplarea face că am ajuns la Parcul Mitologic înaintea grupului format de madam Elena. La poarta parcului ne aștepta o femeie foarte frumoasă, coborâtă direct din Olimp, care avea misia de a-l așeza pe fiecare oaspete la locul său. Ne caută pe listele ei stufoase și nu ne găsește. Era extrem de amabilă și ne vorbea limba cu acel farmec grecesc care îi fac pe urmașii lui Ulise să-l pronunțe pe „ț" de fiecare dată când întâlnesc un „c". Am aflat repede că d-na Sophia Karypidou era doctoriță la Olympic Beach și că a studiat medicina la București. Peste vară, Sophia a renunțat să profeseze și s-a angajat ca agent de turism la „Tasionas Travel" din Katerini. La toamnă va reveni, iar, la meseria ei. Ne-am exprimat adânca noastră uimire. „În România nu am auzit de nici un doctor care să renunțe la a profesa, în ciuda salariilor mici, pentru a face altceva o bună parte din an". „La noi sunt, acum, salariile mici iar lumea a sărăcit foarte tare". „Știi doar, că ai trăit printre ai noștri, că la noi nimeni nu vine cu mâna goală la doctor..." „Și la noi era la fel. Acum ne e frică să mai luăm ceva din cauză că ne paște închisoarea. Așa că prefer vara să-mi petrec vremea printre turiști decât printre pacienți..." (Când au venit la Seara grecească, cei doi reporteri și-au considerat misia scriitoricească încheiată și, în consecință, au venit cu mâinile adânc înfipte în buzunare. Nu aveau la ei nici un pix, nici un carnet, nici aparat de fotografiat, nici cărți de vizită iar telefoanele și le-au lăsat acasă. L-au lăsat de izbeliște, pe ușa frigiderului nostru ESKIMO, și pe Vadim Baltă. El mai fusese, cu siguranță, la o seară grecească în intervalul 20.06. și 28.06.2014. Oamenii noștri erau de înțeles. Voiau să fie doar ei cu Zorba. Așa că ceea ce le-a povestit frumoasa Sophia între șase ochi, la un pahar de vin roșu, a rămas doar între ei. Ceea ce ne aducem aminte e că relatarea ei de la Parcul Mitologic a semănat, ca două picături de apă - din Marea Egee - cu ceea ce a aflat și nepotul meu, de la o altă grecoaică ce a trăit la București, dar pe care a întâlnit-o într-o cafenea, la Atena, în vremurile când grecii invadaseră până la refuz Capitala, de și-au pus în cap toată Europa.)

„Închide fereastra, perdeaua o lasă,/ Dă zgomotul mării afară din casă/ Vreau moartea să vină să lupte cu mine/ Eu sunt cineva, moartea e oricine."/ Augustine, Augustine...

SFARȘIT

Nota Comitetului sindical din cadrul USR - filiala Pitești: Am citit, cu atenție, reportajele scrise anapoda, sub soarele Greciei, de către cei doi autori români, domiciliați temporar pe strada Areos din stațiunea Paralia. Am înțeles că cei doi tovarăși scriitori ar fi vrut, în subsidiar, să scrie un nou episod din serialul românesc de mare succes „**B.D.** (adică Barbu și Doman!) **la munte și la mare.** La Muntele Olimp și la Marea Egee..." Părerea noastră e că nu le-a reușit. Prin urmare, cheltuielile prilejuite de deplasarea lor la fața locului nu se justifică și nu le vor fi decontate. "Stop. Infect, tovarăși! Ce-i blegoșenia asta? Ce-i lipsa asta de entuziasm?! Sus capul, boieri!!!Tare și repede după mine. ***Rebarbor! Rebarbor! Rebarbor!*** "

reportaj

Ştefan Ion Ghilimescu

CRONICA LITERARÃ

G. Călinescu şi stalinizarea României

Un tânăr absolvent de la filologia bucureşteană (Facultatea de Litere a Universităţii de Stat), născut cu doar trei ani mai devreme ca Revoluţia din '89, mai nou, cercetător angajat la Institutul de Istorie şi Teorie Literară "G. Călinescu" (pentru care se pare că a abandonat un "post" în învăţământul superior), a publicat în 2015 la *Cartea Românească* o lucrare intitulată, *ad rem,* "Mizantropul optimist. G. Călinescu şi (de)stalinizarea României"... George Neagoe (căci dumnealui este autorul nostru) aş zice la repezeală că nu e chiar un necunoscut; în 2014, lua Premiul pentru debut al U.S. cu *Asul de pică: Ştefan Augustin Doinaş*, un eseu rezultat din teza de dotorat ce l-a avut ca subiect pe controversatul poet cerchist, receptat acum mai în urmă ca un "politician al literaturii", formulă, după părerea mea, care nu reuşeşte sub nicio formă să escamoteze vectorul unui sens reabilitat. Însă asta ţine deja de o altă discuţie.

Despre cărţile lui Neagoe nu s-a scris prea mult. *Asul de pică...* pune din capul locului problema dosarului de securitate al lui Doinaş, pe care îl şi întrebuinţează sau exploatează din plin, dacă vrem, într-un moment când amintirea poetului şi paradigma lui literară sunt încă tari în conştiinţa unor contemporani, prilej mai curând, desigur, de intense operaţii de mascare şi şanjare a poziţiilor combatanţilor pe câmpul de operaţii, decât de polemici deschise. Venind în Bucureşti, altminteri, dintr-o zonă culturală periferică şi adoptând la repezeală drept modele ceea ce s-a găsit pe piaţă la îndemână, George Neagoe nu prea a avut cum să se ilustreze ca independent, dară mite să mai şi fluiere în biserică şi astfel să atragă atenţia în mod suplimentar... Ca să spunem tot adevărul, trebuie subliniat că, de pe poziţiile "tari" pe care le ocupau, nici milostivii lui samariteni nu aveau absolut nici un motiv – dar absolut nici unul ! - să împingă lucrurile prea departe... Ce inters ar fi avut universitarii noştri să demoleze una două bustul unui Doinaş, preşedinte de onoare, la un moment dat, al breslei scriitoriceşti şi totodată informtor la Secu?

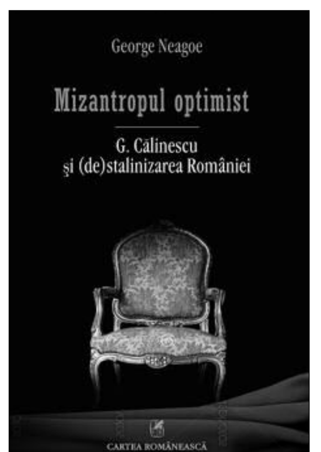
Ce e drept, scriind cu oarecare plăcere şi lejeritate – fie, la o adică, şi despre fotbal (i-am citit, din curiozitate, câteva cronici în *Cultura* !) -, George Neagoe nu pare înzestrat cu şvung şi nici nu are la ora de faţă calităţile unui critic literar propriu-zis, ci numai acribia şi îndărătnicia (în sensul bun al cuvântului) istoricului literar care *înghite* şi judecă *volens nolens* zeci de kilograme de documente zilnic (metafora asta, recunosc, îi plăcea tare lui Alexandru George...). Foarte tânăr, prolific şi curios ca toţi tinerii, domnul Neagoe pare în schimb serios privat, pe moment, cel puţin, în primul rând, de perspectiva detaşată a reperelor istoricului autentic ce ştia atât de potrivit, spre exemplu, să le fixeze autorul articolelor din *În istorie, în politică, în literatură*, un literat pentru care "trecutul" înseamnă pecetea bornelor de neşters ale unei epoci revolute şi nu urma lecturii din mers, în bibliotecă, plină de capcane, oricât de diverse şi eclatantă s-ar dovedi ea la un moment dat. Pentru Alexandru George, în orice caz, – ca să mă refer încă o dată la remarcabilul literat, dispărut, din păcate, în urmă cu patru ani - evenimentele aveau un sens oricând superpozabil strict firului realităţii şi în nici într-un caz delabrărilor şi surpărilor ideologice. În mod categoric, cu toate că şi-a trăit anii maturităţii creatoare exclusiv într-o ţară din lagărul socialist, ca liberal autentic, ilustrul literat a rămas toată viaţa un rezistent şi un independent notoriu, un cărturar care considera, în orice caz, democraţia liberală infinit preferabilă comunismului. Între domnia sa, pentru că tot l-am invocat ca pe o bornă de autentică *megalotymie*, şi un Doinaş sau Călinescu, cărora nu le-au lipsit "strădaniile" depuse pe lângă autorităţile statului comunist de a fi recunoscuţi ca fiind mai buni decât alţii, deosebirile de percepţie între superior şi inferior, între bine şi rău, între liberatate şi comunism sau democraţie populară sunt, practic, incongruente, fără de numitor comun... Situat prin atitudine deschisă şi fapte inebranlabile în afara sferei politicului de sorginte sovietică, a malversaţiilor şi stipendiilor lui otrăvite, Alexandru George a construit o operă literară remarcabilă, cu totul unică în epoca marii babilonii comuniste. Iată, aşadar, raţiunea suficientă pentru diferenţa de legitimitate. Şi cu această consideraţie închei paranteza, pentru cine va fi priceput, vizavi de calitatea modelelor...

În pas de voie cu progresele istoriei literare, care nu denegă în niciun fel istoria literaturii, dar care, sigur, e totuşi altceva, George Neagoe nu ezită o clipă în cercetarea sa să se folosească din plin de documentele din arhiva C.N.S.A.S. sau de fondurile încă virgine ale Arhivei Naţionale Istorice Centrale, şi asta chiar dacă uneori îi lipseşte în mod evident, pe de o parte, cum spuneam, posibilitatea contextualizării mai largi, iar pe de alta, vigoarea reacţiei inclus-manifeste, o "anti-calitate" umorală şi estetică, vai! atât de preţuită încă în lumea noastră literară, de la Călinescu încoace... Pe urmele unor congeneri precum Oana Soare sau Clara Mareş, cercetători ce au finalizat în 2008 şi, respectiv, 2011, câte o "monografie" despre Petru Dumitriu şi I.D. Sîrbu, George Neagoe construieşte din mers şi consolidează, cu mijloacele oneste care-i stau la îndemână, un statut sui-generis aşa-zisului *nou biografism*, mai curând o modalitate integratoare – la prima vedere, subliniez - de "citire" pe orizontală a tuturor surselor şi informaţiilor biografice (noii biografi sunt în majoritate documentarişti!), decât de judecare directă, interpretare şi evaluare la o nouă scară (mai adecvată!) a produsului artistic autentic, funcţie, deopotrivă, de factorul socio-politic, doctrine literare, curente de idei, dar şi trunchieri textuale ori pur şi simplu cutremure de parcurs datorate diverselor răstălmăciri conceptuale ale sensurilor operei. Ca notă generală, indiferent de hibele de hipogenezie şi dezvoltare metamorfică ulterioară pe care le-ar scoate la suprafaţă documentele de arhivă, pentru prima oară investigate, subiecţii noilor istorici culturali rămân neclintiţi în tabela aşa-zişilor ponderatori de valori democrat populare, citeşte mistificatori şi socotitori politici comunişti. *Poetul solemn* din anii patruzeci ai secolului trecut ca şi *artizanul mistic*, cum a fost socotit Ştefan Augustin Doinaş la începutul anilor nouăzeci, rămâne, de exemplu, şi pentru urechile noilor generaţii tot poetul sublim şi fascinant (sic!); *divinul critic* şi *ilustrul bărbat*, etichete ce l-au substituit ca model de critic militant şi proletcultist, atât înainte cât şi după moarte, pe G. Călinescu, aşişderea. Ce contează dacă autorul *Impresiilor asupra literaturii spaniole* a fost un fervent propagandist şi agent de influenţă al comunismului în România anilor 1943-1949 (durata pe care se întinde investigaţia lui G. N. din *Mizantropul optimist*...), *politically correct*, totul este O.K. Atâta vreme cât este productivă, cercetarea poate merge înainte, chiar dacă, pe alocuri, demersul s-ar putea dovedi (şi se dovedeşte) anti-liberal în spirit şi conservator, lipsit de voinţa oricărui efort de ierarhizare a trăsăturilor esenţiale ale omului *ca om!*

Pentru a nu exagera cu nimic şi a înţelege mai bine spiritul preteriţiunii textuale de anvergură pe care o pune în operă, ca metodă de analiză ştiinţifică George Neagoe (*să nu tragem concluzii pripite; să nu-l considerăm numai pe G. Călinescu vinovat*; *el n-a fost decât un executant* etc. - cu dezvoltări evidente totuşi în expunerea ulterioară *pe dos* ...) – un artificiu ingenios pe care era gata, gata să-l ignor la început - e bine să subliniez şi amănuntul că în pasajele unde cercetătorul reuşeşte sau, mai bine spus, îşi perimte să iasă din hainele istoriei literare şi să nesocotească prestigiul locului comun girat de slujitorii ei încă activi, abordând chestiunea polemic şi punând *ex fide bona* diagnosticul tăios al criticului literar (şi am la îndemână o sumă întreagă de citate mai mult decât satisfăcătoare), temperatura paginilor sale creşte exponenţial. Obligat de forţa persuasivă a evidenţei, decupez mai la vale, din sublinirile mele la prima lectură a cărţii, câteva eşantioane. Eflorând particularităţile "filologice" ale celor şapte articole despre procesul mareşalului Antonescu, publicate de G. Călinescu în *Naţiunea*, între 8 mai şi 17 mai 1946 (publicaţie, sub egida Partidului Naţional Popular, al cărei director era), George Neagoe remarcă, pe lângă "uneletele atacului la persoană pe care le-a practicat fără menajamente" criticul literar, "fierbinţeala (lui) de a fi în mijlocul evenimentelor"! Dispunând de "potenţialul unui (adevărat) asesor popular", "relatările lui G. Călinescu, scrie cu aplombul deocamdată nestrunit al tinereţii G.N., sunt o ştampilă a stalinizării României, pornind de la reinterpretarea democraţiei, justificând dârele lăsate de tancurile sovietice". Tot astfel, încercând să explice, pe baza lecturii ziarelor vremii, "profilul aglomerat de excrescenţe" pe care i l-au ticluit liberalii (se ştiu, pe de altă parte, atacurile demente ale profesorului la adesa partidelor istorice, ca să nu mai vorbesc de etichetarea lui Maniu drept un fel de Popa Tanda), George Neagoe ajunge la concluzia valorizatoare că "majoritatea publicisticii lui (G. Călinescu) atinge nişte cote de insolenţă greu digerabilă". Cât priveşte cazul în speţă (vezi articolul "D. Maniu vorbeşte..." I., în *Naţiunea* nr. 43/ 15 mai 1946) - mai adaugă un accent tânărul cercetător - "e, în analiza socioliterară practicată de G. Călinescu (acolo), o clipă de apogeu a perversităţii ideologice". Naturalmente, încă de la începuturile publicisticii militante practicate după 23 august 1944 de către G Călinescu în periodicele satelit ale P.C.R./ P.M.R., "dincolo de encomionul adus socialismului, se pronunţă încă o dată tranşant, dar în spiritul adevărului G.N., se poate extrage şi un punct de sprijin în proliferarea cultului personalităţii lui Gheorghiu-Dej, a cărui biografie echivalează, pe largi întinderi – în viziunea vajnicului agent de influenţă comunistă, pe care l-a etalat cu brio literatul G. Călinescu în ziarele şi revistele vremii -, cu aceea a P.R.M., din ilegalitate până la preluarea deplină a guvernării României". Constrâns până la urmă, graţie strategiei retorice enunţate, a pune estompă judecăţilor de valoare ("să nu ne grăbim în a-l considera pe critic vinovat fără unele nuanţe. El a fost un iresponsabil printre alţii, care şi-au pus talentul în slujba oligarhiei comuniste"), confirmând în fond, pe alt palier analitic, concluziile unor exegeţi postcomunişti ai criticului din ultimul lustru temporal, precum Andrei Terian, Nicolae Mecu sau I. Oprişan, pe baza unui fond de documente irefutabile, tot mai numeros, George Neagoe este obligat să fixeze cu toată greutatea ideea potrivit căreia, începând din 1946, când se înscrie în P.N.P., devenindu-i şi membru în Biroul Executiv (partid acolit ajuns la guvernare şi evident creat ca o pepinieră de cadre pentru P.C.R.), *G. Călinescu va cauţiona tot mai explicit odiosul*

(continuare în p. 20)

Naturalmente, încă de la începuturile publicisticii militante practicate după 23 august 1944 de către G Călinescu în periodicele satelit ale P.C.R./ P.M.R., "dincolo de encomionul adus socialismului, se pronunţă încă o dată tranşant, dar în spiritul adevărului G.N., se poate extrage şi un punct de sprijin în proliferarea cultului personalităţii lui Gheorghiu-Dej, a cărui biografie echivalează, pe largi întinderi – în viziunea vajnicului agent de influenţă comunistă, pe care l-a etalat cu brio literatul G. Călinescu în ziarele şi revistele vremii -, cu aceea a P.R.M., din ilegalitate până la preluarea deplină a guvernării României".

N.B. George Negoe, *Mizantropul optimist. G. Călinescu, şi (de)stalinizarea României,* Ed. Cartea Româneacă, 2015

cronici

Un studiu mai degrabă, nu? politico-sociologic şi de-abia apoi unul de istorie literară şi critică, oricât de nemulţumiţi s-ar arăta preţuitorii genului, o lucrare, aş concluziona (acceptând protocolar falsele graniţe instituite de preopinent,) din care sociologii şi politologii, în chip paradoxal, nu prea au de unde trage vrun folos (numele “divinului critic” nefiind nici măcar băgat în seamă în vreun lexicon în materie), în schimb, istoricii literari (şi criticii), da! - drumul spre arhive.

(urmare din p. 19)

sistem stalinist, “fie asunzându-i neajunsurile şi abuzurile, fie denaturându-l prin cosmetizare”, metode predilecte, indeniabile de altminteri, ale gazetăriei literar-ideologice călinesciene. Continuând a-i relativiza metodic contribuţia de ideolog al partidului (după părerea sa, pe care o luăm sub beneficiul inventarului retoric, fără însă să i-o şi împărtăşim, “G Călinescu nu trebuie identificat ca artizan. Rolul său, de executant prompt al unei piese după calapod, iese în evidenţă din pricina reputaţiei cărturăreşti”), obligat efectiv de multitudinea dovezilor pe care le exhibă documentele de epocă, tânărul cercetător admite că, “în postura de politician-scriitor, confundând planurile şi inducând în eroare opinia publică”, în toată perioada premergătoare alegerilor din 1946, “G. Călinescu a servit, cu prestigiul său, dar şi cu sofisme gazetăreşti, întărirea poziţiilor puterii de orientare comunistă”. Mai mult, el nu poate trece cu vederea faptul că în timpul discuţiilor pe marginea proiectului de Constituţie al P.R.M. (1948), criticul, ce nu se mai putea de acum autodeclara independent, în nici un caz, s-a dovedit poate cel mai înfocat apărător al modelului stalinist al legii fundamentale. Comentariile sucite şi divagaţiile pe marginea spiritului democratic aşa-zis autentic, ce fac obiectul aproape exclusiv al intervenţiilor în presa de partid a lui G. Călinescu din perioada 1943-1949, “nu sunt, din păcate, – scrie spre finalul cercetării George Neagoe – decât mostre ale felului (in)conştient (atenţie la rolul opozitiv şi ambiguu al pseudoafixelor la G.N.!) de a pleda pentru stalinizare. E atâta abilitate în a mânui sofismele sovietizării în articolele din 1948, e obligat să observe G.N., încât a diseca şi a judeca rândurile semnate reprezintă o operaţiune redundantă”.

Înmănuchind laolaltă toate aceste preţioase extrase, la care s-ar mai putea adăuga încă multe altele, pe moment, mă gândesc că, ori datorită bogăţiei şi noutăţii materialului documentar, ori lipsei de focalizare şi viziune analitică, George Neagoe se lasă adesea excedat în *Mizantropul optimist* de o informaţie efectiv distorsă, greu pretabilă oricărui efort de incluziune la o tematică ori proiect de cercetare de oarecare predefinire teoretică. Dintr-o atare perspectivă, adoptarea năstruşnică a pseudoafixului latinesc, ce se răsfaţă într-o paranteză în chiar titlul lucrării, ar putea fi interpretată, la rigoare, nu numai ca element de separere ironică vizavi de retorica viciată cu sârg a criticului, dar şi ca soluţie pentru coagularea, desupra voinţei auctoriale, unui întreg registru de contrarii livrate postistoriei...

Foarte restrictiv privind lucrurile, avem în lucrarea de istorie literară a tânărului George Neagoe o cercetare serioasă a publicisticii lui G. Călinescu dintre anii 1944-1949, o perioadă în care ziarisul-scriitor s-a manifestat din oficiu (!) şi irefutabil nu numai ca un adept convins, dar şi ca un agent şi un vajnic propagandist al ideologiei staliniste şi comuniste în ţara noastră. Mai mult decât altul, poate, materialul documentar parcurs şi analizat de George Neagoe e de natură să închidă în sfârşit gura tuturor nostalgicilor şi ciracilor călinescieni, tuturor acelora care, iordănind cu talăngi mai mari decât clopotele de la Notre Dame *talentul creatorului de geniu* (o noţiune labilă), pretind, fără jenă, pentru fetişul lor psihopat absolvirea de orice vinovăţie. Noi înşine am avut de întâmpinat reacţia cu totul deplastă a unui asemenea individ în urmă cu câţiva ani, când deschideam în paginile unei reviste o discuţie mai mult decât civilizată despre “metamorfoza purpurie a lui G. Călinescu”. Complet opac vizavi de contribuţiile studiilor şi exegezelor mai noi, care dovedesc cu argumente de necontestat colaboraţionismul autorului *Bietului Ioanide* cu regimul comunist de inspiraţie stalinistă a lui Gheorghiu-Dej, ipochimenul nostalgic al tuturor insanităţilor epocii totalitariste, pentru ale cărei “realizări” a defilat pe străzile oraşului său de provincie cu steagul roşu în vânt desfăşurat, apărând imuabilitatea cultului personalităţii “criticului absolut” (aşa-numitul “călinescianism”) - pe care, nu-i aşa? nimeni nu ar trebui să-l atingă nici măcar cu o floare -, în realitate, nu făcea decât să apere cu străşnicie judecăţile apologetice ale pseudocriticii realist-socialiste promovate sub Ceauşescu şi pe odiosul dictator însuşi.

Extrem de intersantă - n-aş vrea să uit să consemnez - mi se pare explicaţia din subsidiar a cercetării lui George Naegoe (haşurată însă suficient în primul capitol), cu privire la cauzele posibile şi motivaţia adeziunii şi înrolării posibile a lui G. Călinescu la remorca partidului comunist încă din august-septembrie 1944. Recapitulând foarte succinct, şi făcând abstracţie, desigur, de “temperamental alunecos”, oportunismul proverbial şi caracterul făţarnic al omului, reacţia lui G. Călinescu s-ar datora în bună măsură retragerii de pe piaţă, prin ordinul verbal al Preşedintelui Consiliului de Miniştri, Ion Antonescu, a *Istoriei literaturii române de la origini până în prezent*, acuzată în unele cercuri de *filosemitism* şi ţintă a unei campanii de presă care a culminat cu articolul lui G. A. Cuza, intitulat *Profanare scelerată sau act de demenţă. Cazul G. Călinescu*, publicat în *Cetatea Moldovei* nr. 1/1942. Odată cu această măsură pusă în aplicare de către noul director al Fundaţiilor Regale pentru Literatură şi Artă “Regele Carol al II-lea”, lui Călinescu i-ar fi fost interzis şi dreptul de semnătură, situaţie destul de complicată, considera el (care fusese totuşi adus în învăţământul superior prin diligenţele nu tocmai ortodoxe ale lui Nichifor Crainic), care ar explica dificultăţile pe care le-a întâmpinat pe moment pentru titularizarea pe un post de profesor universitar la o catedră din Iaşi. În abordarea corectă a chestiunii tânărul cercetător a avut norocul de a da peste un memoriu inedit (păstrat în Arhivele Naţionale Istorice Centrale; ANIC), un document înaintat de către Călinescu în 15 iunie 1943 mareşalului Antonescu şi pe care cititorul îl poate parcurge cu oarece delicii, în final, în Anexa I la carte, pp. 369-372. Graţie acestui demers, surfilat cu maximă atenţie de către petiţionar şi survenit la Cancelaria “Şefului Statului” într-un moment foarte delicat, peste numai două luni Călinescu îşi recapăta dreptul de semnătură, *Istoria*... sa urmând să reintre în librării la începutul anului următor. Memoriul adresat de G. Călinescu Mareşalului Antonescu şi descoperit de George Neagoe, alături de articolul istoricului Gh. A. Cuza, citat mai înainte (restituit de I. Oprişan în Addenda II la *Asaltul Cetăţii. Dosarul de securitate a lui G. Călinescu*, Editura Saeculum I.O., 2014), constituie unele dintre cele mai interesante documente scoase la lumină de noii istorici literari, în baza cărora începe de fapt *(de)călinescizarea* etică, în sensul faptului de cultură şi omenescului, pe baza principiului responsabilităţii, atât de necesară restituirii statutului real al criticului.

Având în spate o documentare extrem de bogată, bazată, pe lângă studierea fondurilor C.N.S.A.S şi ANIC, (plus eflorarea diferitelor documente olografe, dactilograme şi role de film), pe cercetarea articolelor criticului semnate în *Tribuna poporului*, *Lumea* şi *Naţiunea* (organe de presă P.R.M/P.C.R., aflate sub acoperire, pe care de altminteri G. Călinescu le-a şi condus în calitate de director), George Neagoe recunoaşte franc undeva că experienţa cercetării, care i-a netezit calea *până la graniţa cu trecutul*, ar mai avea nevoie şi de alte rezolvări şi clarificări, pentru a-l scăpa pe G. Călinescu de *complexul literatului rătăcit printre politicieni*. Din acest punct de vedere, “personajul principal din *Mizantropiul optimist* nu este G. Călinescu, aşa cum ar reişi din titlu, ne avizează domnia sa, ci reacţiile *ilustrului bărbat* (s.n.) faţă de problemele României, în perioada 1943-1949”. Ce fel de reacţii, am văzut: complet imorale şi iresponsabile, antrenând căderea României, cum aprecia, pe un plan mai general, undeva, Ion Vianu, în adâncurile de brutalitate şi bestialitate ale calamităţilor istoriei.

Un studiu mai degrabă, nu? politico-sociologic şi de-abia apoi unul de istorie literară şi critică, oricât de nemulţumiţi s-ar arăta preţuitorii genului, o lucrare, aş concluziona (acceptând protocolar falsele graniţe instituite de preopinent,) din care sociologii şi politologii, în chip paradoxal, nu prea au de unde trage vrun folos (numele “divinului critic” nefiind nici măcar băgat în seamă în vreun lexicon în materie), în schimb, istoricii literari (şi criticii), da! - drumul spre arhive.

cronici

LUMINIŢA COJOACĂ

Scrisoare dinspre Dumnezeu

Naşte femeia otravă de flăcări
Pentru bărbatul ursită
O vântură să o ferească de ursită
O luminează în născători ca să crească
O mântuie înspre hotari să trăiască

Bărbatul se trezeşte. De coastă se dezveleşte
Coboară spre lumină pe scară fără umbre femeia întâlneşte
Dragoste dovedeşte. De moarte o păzeşte
Fără de pretenţii. Izbândeşte.

Regulile îndemnului

Fiecare ninsoare cu poezia ei
Mai intâi omul de zăpadă
După caz ochii. Întindere confuză
Între sângele sentimentelor
Şi clipa prea repede

Peste noapte cortina îşi varsă supremaţia
Ca o linişte pierdută în rabdul culorii politice
Nici facerea nu mai are răgaz să se întindă
Parcă nici moartea nu mai presară pe rând zurgălăi

Făcătura de bine este ca lucrul fără de înţelepciune
Mai întâi ghiniounul rostuit între degete
Ca la urmă aşeazarea
Cu fiecare ninsoare. Trecere.

Elegia urcuşului

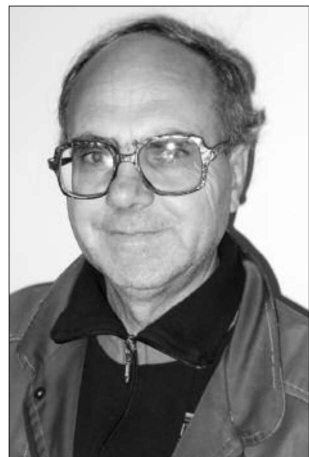
Peste munţii de înger
Au urcat păpuşile
Dezbrăcate de lacrimi
Ca de sentimente
Plăcerile

Nu asterneţi nopţile peste fapte
Spun ursitorile deşarte
Ca într-o poveste fără ieşire
Oamenii pe rând se dau într-o parte

Plânsul pixului declanşează furtuna
În oase
Rodiile descreţite urcă în linişte spre angoase
Paşi măsuraţi ropote spre aplauză ninsori
Poezia cuvintelor doar un suflet de flori

Viorel Nica

Cu sârg și vioiciune

În bine întocmita culegere de povestiri *Bărbaţi fără femei* (tradusă în limba română de Iuliana şi Florin Oprina, publicată de Polirom în 2014), Haruki Murakami îşi etalează arta de a povesti, cu măiestrie şi savoare, o mulţime de întâmplări obişnuite şi neobişnuite, selectate din viaţa unor indivizi care nu se zoresc să ducă un trai normal, ci caută să treacă adesea de frontierele normalităţii, dovedindu-se nişte nesăţioşi exploratori existenţiali, cărora li-i întruna cu voia să frizeze excentricul, să asume atipicul, să avanseze în te-ai mira ce zonă iregulară, să se aventureze într-acolo unde liniştea se preschimbă treptat în nelinişte, inconfortul ia locul confortului, incertitudinea i se substituie certitudinii, riscând să-şi pună în pericol puţinul avut de care dispun la un moment dat, să-şi destabilizeze o situaţie câteodată de invidiat, cutezând să înfrunte tot felul de adversităţi din dorinţa de a nu rata niciodată întâlnirea cu necunoscutul fascinant, cu insolitul extrem de atractiv, cu tot ceea ce tinde să se proiecteze aiurea, altminteri, dându-şi silinţa să atragă atenţia, în repetate ori, asupra singularităţii lor, asupra uriaşei nevoi de libertate, asupra voinţei de a ieşi din conul de umbră al apatiei şi mediocrităţii, asupra dorinţei de a trăi ad libitum.

De vreme ce are probleme cu sănătatea, actorul Kafuku – personajul principal din povestirea *Drive My Car* – o angajează pe tânăra şi cumintea Misaki ca şoferiţă, renunţând să-şi mai conducă vechiul automobil suedez, menajându-şi ochiul afectat de glaucom. Stând de vorbă adesea cu inteligenta sa angajată, păţitul bărbat îi mărturiseşte acesteia că n-avusese o căsătorie tocmai fericită, că fusese înşelat de nevastă-sa (decedată între timp), că meseria actoricească se bazează pe inevitabila ieşire şi întoarcere în sine, că se împrietenise cândva chiar cu amantul soţiei sale (al cărui nume era Takatsuki), o persoană destul de vorbăreaţă şi de amabilă, decât că lipsită de profunzime.

Cunoscându-l odată pe tânărul ospătar Kitaru, naratorul Tanimura din structura narativă intitulată „Yesterday" a rămas uimit de insistenţa celuilalt de a se perfecţiona în folosirea rostirii dialectale din Kansai. După împrietenirea cu el, şi-a dat seama că straniul dialectofil din Tokyo era foarte relaxat, îndrăgea nonsensurile, cânta cu multă plăcere vreun cântec la modă, se cam codea la învăţătură din pricină că-i lipsea motivaţia, nu accepta ca viaţa să-i fie „aşa lină, plăcută şi fără obstacoli". La sugestia şi la insistenţa lui Kitaru, naratorul s-a întâlnit cu prietena (Erika) prietenului său, înzestrată cu „curiozitate şi minte iscoditoare", aflată în „căutarea de noi posibilităţi".

Propulsându-l în prim-planul narativ pe doctorul Tokai, povestirea *Organul independent* ne face cunoştinţă cu un personaj matur, necăsătorit, cu „un venit anual considerabil", „bine educat, politicos, cultivat", acceptat de femei „fără reţineri". După ce vreme de treizeci de ani a avut parte de o burlăcească „viaţă norocoasă", evitând să-şi prefacă simpla afecţiune în dragoste năbădăioasă, pomenitul chirurg-estetician „s-a îndrăgostit lulea" de o tânără ce nu-l prea lua în serios. După ce a citit o carte despre viaţa în lagărele naziste, îndrăgostitul şi-a pus problema identităţii şi a valorii sale. Ca urmare a suferinţei pricinuite de iubirea neîmpărtăşită, el s-a îmbolnăvit de anorexie. Pierzându-şi „dorinţa de a trăi", a murit curând.

Din ce în ce mai ataşat de amanta lui, o excelentă soră medicală, Habara – personajul principal din naraţiunea *Şeherezada* – îi cerea frecvent acesteia să-i povestească fel de fel de păţanii din viaţa ei anterioară, în care fusese chişcar. Savurându-i povestirile ingenioase, năzdrăvane, impregnate de arome fantastice, amantul înfocat se simţea minunat, avea impresia că evadează aiurea, că scapă din chingile oricăror dependenţe umilitoare, că se decondiţionează bine de tot. După ce asculta atâtea minunăţii narate cu iscusinţă, bărbatul satisfăcut cădea într-o plăcută stare de visare, „învârtind în minte fiecare lucru pe care i-l istorisise ea în pat, aidoma unui vraci care-şi rumegă mâncarea". De îndată ce se gândea că, odată şi odată, avea s-o piardă pe inepuizabila povestitoare şi amantă, celălalt se întrista profund, îşi pierdea încetul cu încetul buna dispoziţie, devenea necomunicativ, se adânea într-o singurătate vecină cu disperarea, dădea semne de mohoreală şi apatie, nu mai simţea câtuşi de puţin fireasca şi legitima bucurie de a trăi, îşi istovea discernământul şi cumpătul, descindea din ce în ce mai des în sine, scufundându-se, precum un chişcar, „într-o beznă adâncă".

Descoperindu-şi soţia cu altul în pat, Kino (din povestirea căreia îi împrumută numele) nu s-a mai întors niciodată acasă, s-a mutat la mătuşa lui care i-a permis să-i preschimbe localul tradiţional într-un bar modern, s-a străduit să nu fie resentimentar, să nu le poarte pică persoanelor vinovate de destrămarea căsniciei sale, „nici nu-şi mai dădea bine seama ce înseamnă fericirea". Ca barman a avut ocazia să cunoască fel de fel de clienţi. Uneori avea senzaţia „că e înconjurat de şerpi". La un moment dat, un client misterios (Kamita) care îl protejase, alungându-i din bar pe doi indivizi puşi pe harţă, i-a cerut să închidă barul „înainte să înceapă următoarea ploaie lungă". De teamă să nu mânie nişte forţe oculte, l-a ascultat pe celălalt, „s-a dus la Takamatsu", apoi în Kumamoto. Ulterior i s-a năzărit că ajunsese să fie „pe jumătate transparent". Desprinzându-se încetul cu încetul de realitate, descinzând pe tărâmul fantasticului incert, dezechilibrant, personajul îşi pierde luciditatea, dă semne de dereglare, începe să plângă ca un copil lipsit de curaj, traversează o puternică, zguduitoare criză de identitate, nu mai poate să se întoarcă în lumea reală.

Subit „metamorfozat în Gregor Sansa", personajul din povestirea *Samsa îndrăgostit* are impresia că „în centrul trupului său era de parcă s-ar fi deschis o genune", sesizează că „nu numai că era pocit, dar era şi prea vulnerabil", evoluează cu multă dificultate, într-o manieră kafkiană, rezervându-şi dreptul de a gravita pe orbita minorului, se comportă aidoma unui „om cu oarece dizabilităţi". Înfometat fiind, „mânca total absorbit, ca într-o cursă contra cronometru". După masă „simţea o dualitate temporală stranie, ca şi când lucrurile pe care le experimenta acum se iţeau din viitor, sub formă de amintiri". În prezenţa tinerei, cocoşatei femei venite să repare încuietoarea uşii, personajul ectoplasmatic se pierde cu firea. În acelaşi timp însă „silueta fetei îi stârnea un soi de empatie nostalgică". Din vorbă în vorbă cu cealaltă, el află că în Praga (din 1967) se afla o armată străină, menită să-i intimideze pe localnicii răzvrătiţi, grozav de hotărâţi să treacă din imperiul servituţii în cel al libertăţii. După plecarea fetei, metamorfozatul observă că „toate erau învăluite în mister, ajunge să creadă că „sufletul lui tânjea s-o mai întâlnească pe fata enigmatică", purtătoarea de cuvânt a unei umanităţi bine articulate, lipsite de echivocitate.

Tocmai la miezul nopţii, naratorul din povestirea *Bărbaţi şi femei* e sunat de cineva care-i spune că s-a sinucis M. – femeia pe care o iubise pătimaş cu câţiva ani în urmă. Căutând să îşi aducă aminte de sinucigaşa ce îi fusese atât de dragă, el mărturiseşte că o cunoscuse pe M. din timpul adolescenţei, ca pe cea mai frumoasă fată din clasă. Dispărând câţiva ani din viaţa sa, minunata colegă „fusese păcălită de vorbele dulci şi iscusite ale marinarilor, care o urcaseră pe un vapor mare şi o purtaseră în depărtări" vane, înşelătoare. În toiul tinereţii a regăsit-o şi a strâns-o „cu toată puterea în braţe". Pierzând-o din nou, s-a pomenit în abisul deznădejdii. Odată cu aflarea veştii despre moartea prietenei fără pereche, se socoteşte „cel mai singur om din lume", bărbat fără femeie, lipsit de sinele-i consistent şi compact.

Povestitor de excepţie, înzestrat cu inegalabilul dar al transmutării realităţii plate într-o ficţiune cât se poate de proeminentă şi de inefabilă, autorul cărţii *Onna no inai otokatachi* (2013) se pricepe să concentreze într-un singur text narativ rezonanţe multiple, descrie orice într-un mod relativ degajat, trece cu extremă uşurinţă dintr-un registru al naraţiei într-altul, permiţându-i fantasticului să se strecoare în interstiţiile banalului, portretizează cu îndrăzneală fel de fel de figuri umane, surprinzându-le fie în momente de relaxare, fie în situaţii critice, le îngăduie deseori personajelor să dialogheze fără nicio reţinere îmboldindu-le să se dezvăluie cu voluptate, să-şi înfăţişeze bucuriile şi suferinţele, nădejdile şi dezamăgirile, împlinirile şi frustrările, evită să cultive digresiunea parazitară, cu iz moralizator, să-şi transforme proza vibrantă în eseu posac, să se lanseze în te-ai mira ce meditaţii avântate, preferând să observe cu acuitate, să noteze într-o manieră deosebit de scrupuloasă, să acumuleze răbdător o sumedenie de detalii semnificative, pe care le asamblează fără grabă, să-şi gradeze atât de subtil acţiunile încât să creeze destul de uşor impresia că toate cele povestite de el cu sârg şi vioiciune se desfăşoară de la sine, fără a fi nevoite câtuşi de puţin să se supună crâncenei presiuni a circumstanţelor mai mult sau mai puţin schimbătoare.

Povestitor de excepţie, înzestrat cu inegalabilul dar al transmutării realităţii plate într-o ficţiune cât se poate de proeminentă şi de inefabilă, autorul cărţii *Onna no inai otokatachi* (2013) se pricepe să concentreze într-un singur text narativ rezonanţe multiple, descrie orice într-un mod relativ degajat, trece cu extremă uşurinţă dintr-un registru al naraţiei într-altul, permiţându-i fantasticului să se strecoare în interstiţiile banalului...

Concursul naţional de proză scurtă „RADU ROSETTI" ediţia a XVIII-a 2016

■ Concursul este organizat pe trei grupe de vârstă:
10-15 ani, 16-20 de ani, 21-35 de ani.

■ Condiţii de participare:

❍ 1 sau 2 lucrări care să nu depăşească 10 p. A4 (text dactilografiat / tehnoredactat) şi care să nu fi fost premiate la alte ediţii ale concursului nostru;

❍ Textul va fi tehnoredactat în programul Microsoft Word şi salvat în format *.doc* (nu docx), cu font *Times New Roman*, mărime *12*, spaţiere la *1 rând, cu diacritice, cu respectarea ortografiei*, marginile paginii setate la *2 cm*, aliniere *justify*.

■ Modalitatea de trimitere sau depunere a lucrărilor:

❍ Lucrările se vor trimite într-un plic format A4, care va conţine:

❍ lucrarea, la începutul căreia nu se menţionează numele autorului, ci doar *titlul, categoria de vârstă şi un motto*;

❍ un plic mic, închis, pe care se va specifica mottoul lucrării şi care va conţine datele de identificare şi contact ale autorului: *numele şi prenumele, data naşterii, adresa completă, numărul de telefon, ocupaţia şi adresa de email.*

❍ În paralel, lucrarea în format electronic, având specificate *acelaşi motto şi categoria de vârstă*, va fi expediată pe adresa: *bibli_on@yahoo.com* ca ataşament tehnoredactat. Mesajul va avea ca subiect „pentru concursul de proza *Radu Rosetti*". Organizatorii garantează anonimatul expeditorului.

■ Participă tineri care nu au debutat editorial în proză şi nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor.

■ Lucrările (schiţe şi povestiri) vor fi expediate pe adresa:
Biblioteca Municipală „Radu Rosetti"
Bulevardul Oituz nr. 13 A, Cod poştal 601077
Oneşti, Jud. Bacău

■ Data limită de primire a lucrărilor: 1 octombrie 2016.

■ Premierea va avea loc în data de 3 noiembrie 2016. Pentru laureaţii concursului cu domiciliul în alte localităţi, premiile vor fi expediate prin poştă.

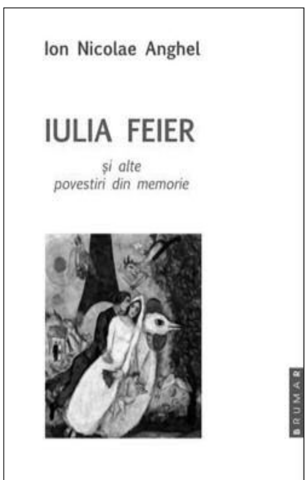
■ Relaţii la telefon: 0234/324099, tel./fax 0234/312202.

OBSERVAŢII:
Versurile, fragmentele de teatru sau eseurile filozofice, istorice, lingvistice etc. nu vor intra în concurs.

litere

Iulia Feier și memoria descătușată

Iulia Feier e o frumoasă poveste de dragoste între un bărbat și o femeie care se privesc prin ochii celuilalt: fiecare își vede partea ce-i lipsește și se vede pe el însuși. Autorul așază iscusit oglinzile narative în locuri unde un privitor neavizat nici nu bănuiește: într-un arbore de ginkgo biloba...

În așteptarea megaromanului **Anotimpul grivanilor,** Ion Nicolae Anghel iese în lumea literară, de astă dată nu în postura de editor al cărților altora -cum a făcut-o cu pricepere și iscusință de mai bine de un sfert de veac, la cunoscutele edituri Facla, Editura de Vest și Amarcord- ci ca autor, cu volumul de povestiri **Iulia Feier *și alte povestiri din memorie.***

Povestirea care deschide volumul, **Iulia Feier,** e cronica unei iubiri încătușate într-o memorie fluidă. În fapt, iubirea dintre o studentă, și Alex, editor, iubire consumată într-un contur temporal difuz, undeva spre sfârșitul spectrului comunist. În fundal se simt tabieturile de gulag, în care un redactor de editură, cum este Alex, e cumva în centrul unei lumi obsedate de a depăși zăgazurile existențiale prin lectură, în genere, prin cultură (Și mai în fundal se aud sunetele unui concert Mozart și acorduri de Recviem, dar și Edith Piaf, Aznavour sau Yves Montand, foșnet de carte care se deschide la Camus, Platon sau Kazantzakis, savoarea rară a unui pahar de vin de Malaga, tabieturi și răsfățuri de neînțeles pentru un cititor de azi.) Dealtfel, prin toată povestirea bântuie, ca un vânt retrograd, ecourile unei lumi pierdute într-o frumoasă naivitate, lumea în care am trăit unii dintre noi, Doamne, acum mai bine de un sfârșit de secol! și care dă povestirii, prin atenta distilare de parfumuri cu care ne răsfață acest maestru al avatarurilor Memoriei, care e Ion Nicolae Anghel, aerul de pergament înmuiat într-o amară lacrimă. Însăși esența poveștii dintre doi oameni, despărțiți temporal de granița a șapte ani și, mai apoi, de veșnicia a două cadavre, între care veghează doar o rivieră, deopotrivă simplă și consistentă, conține sâmburele unei melancolii controlate, dinamica unei neputințe care vine din pânzele cenușii ale Destinului, în marginea căruia, ca niște avocați ai părților care se întâlnesc și se despart în fiecare clipă, doctorul Antoniade și verișoara Marina, poartă o umbrelă, fiecare pentru protejatul său, dar care nu se va deschide niciodată. Iulia Feier e o frumoasă poveste de dragoste între un bărbat și o femeie care se privesc prin ochii celuilalt: fiecare își vede partea ce-i lipsește și se vede pe el însuși. Autorul așază iscusit oglinzile narative în locuri unde un privitor neavizat nici nu bănuiește: într-un arbore de ginkgo biloba, în ochiul atent al ”asistenților” Antoniade și Marina. Asistăm cu încântare de cititor, care încă mai așteaptă autentice povestiri și, iată, în sfârșit, e răsplătit cu o oglindire luminoasă. Vocile narative se întretaie și se completează într-un puzzle narativ original, în care destinul abrupt al protagoniștilor e tratat magistral-simbolic, ca o sclipire de stilet. Povestirea are ritm, consistență și o introspecție psihologic-simbolică pe măsură. Autorul se dovedește a fi și un fin analist al sufletului feminin, ”partea” narativă a Iuliei Feier fiind, de departe, cea mai întinsă, dar și cea mai reușită.

A doua povestire din volum, **Vila de sub colină sau cum se poate scrie puțină literatură cu puțin** e relevantă pentru modul subtil și rafinat al lui Ion Nicolae Anghel de a scrie și de a simți literar. Astfel, într-un mod misterios, autorul transformă lucruri mici și aparent insignifiante, adică ”puținul”, într-un univers deopotrivă casnic și fastuos, adică ”multul”, care e însăși Literatura. Și ce înseamnă ”puțin” la Ion Nicolae Anghel? Un motan mofturos numit Pișpirel, ”un motiv suficient ca să grațiezi omenirea”, șuvoaiele de furnici ce împânzesc ”Aleea trandafirilor sau Aleea nucilor”, în jurul cărora vibrează ființe magnetice, precum soția Dana sau Sandu Moș, care ”are darul vorbirii și are și el o poveste a lui și (...) n-are cui s-o spună”, și autorul însuși! Toate acestea sunt transferate, printr-un proces laborios și fantastic, în corpul vibrant al Povestirii. Ion Nicolae Anghel e cronicarul ființelor mici, suprasaturate de propria simplitate, al oamenilor cu biografii relevante prin fragila lor umanitate. Universul povestirilor lui Ion Nicolae Anghel e plin de melci, diafane pisicuțe și țanțoși motani, dar, mai ales, de harnice furnici. Simpatia lui e evidentă pentru făpturile mărunte, dar și față de evenimentele existențial-casnice. Deseori, autorul trece cu un surâs pe lângă evenimente ”majore” din istoria Lumii, dar și al Povestirii, fiind mai preocupat de ”somnul furnicilor despre care vorbea Antoniade sau Eduard în Carte” decât de căderea zidului Berlinului! Ion Nicolae Anghel posedă o empatie genuină și molipsitoare, pe care o au doar marii povestitori, față de un microcosmos mărunt dar adânc relevant prin simplitatea sa.

În același registru, dar cu mai pregnante redundanțe din propria existență, însă cu aceeași siguranță stilistică și iscusință auctorială, sunt povestirile **Parada veleitarilor** și **Andreea.** Prima este o operație în direct, în halat alb și spadă de editor, de Don Quijote rătăcit prin fauna literară, în procesul necesar de defrișare a pădurilor literare tinere, eliberate de iarba prea înaltă și de veleitarii cei mulți. Este, după știința mea, prima povestire scrisă despre un editor, având ca autor tot un editor! În a doua apare în prim-plan fiica sa Andreea, dar obsesia veleitarilor și a terenurilor nefertile ce rămân în urma lor, continuă! Cele două povestiri păstrează nu doar o parte din tematică și personajele din **Iulia Feier**, dar și impecabila scriitură. Dealtfel, Ion Nicolae Anghel are darul rar de a-și amesteca propriile trăiri, în definitiv propria viață, în fluidul cald al Povestirii. Rezultă un melanj original și, fără îndoială, incitant, de fantasme și de contemporaneitatea cea mai pregnantă.

Volumul se sfârșește cu un răsfăț narativ numit **Rîpele galbene**, în care reîntâlnim în Ion Nicolae Anghel același povestitor nestăpânit, iscusit, savuros. Acum fluxul memoriei iese din contingență, cum ar spune Ion Barbu, și se înscrie într-un siaj emoțional adânc relevant. Amănuntul plastic e fixat cu tușă groasă, într-o evanescență a simțirii: ”E momentul când simți burta calului nădușită de transpirație și pulpele ți se lipesc de părul cleios și și se face greață”. O povestire memorabilă, aflată pe marginea subțire dintre stepa unui trecut incert și, oricum, definitiv pierdut, și înțelepciunea Nimicului, între Viață și semnele ei îngropate în nisipurile mișcătoare ale Memoriei.

La prima vedere**, Iulia Feier** părea pridvorul marelui roman ce va să vină, dar este o operă de sine stătătoare, profundă prin mesaj și realizare artistică, fermecătoare prin iscusința narativă, și ne dă dreptul să așteptăm cu încredere și nerăbdare **Anotimpurile grivanilor**.

În definitiv, cele cinci admirabile povestiri din **Iulia Feier și alte povestiri din memorie** sunt ca un susur de râu ce anunță freamătul marelui fluviu.

GHEORGHE TRUȚĂ

UN DOCTOR CARE

Printre recentele apariţii ale editurii „Zodia Fecioarei”, condusă cu multă competenţă şi dăruire de harnica profesoară Maria Mona Vâlceanu, la recentul *Târg de Carte*, am întâlnit şi două volume de versuri, semnate de doctorul Constantin Teodor Craifaleanu: „Versuri amestecate”, apărut în 2015 şi „Floarea iubirii”, 2016.

Aceste „Versuri amestecate” marcau debutul târziu al unui medic care, pe lângă profesia sa de bază, de a-i vindeca trupeşte pe oameni, a pornit şi pe drumul ”Jocului secund”, cum s-a exprimat odinioară matematicianul Ion Barbu.

După cum ne mărturiseşte autorul, într-o scurtă autoprezentare – „Către cititor”, el este un moldovean cu sufletul dăruit de lumină, a studiat la Braşov, în cetatea românismului, a lui Andrei Mureşanu, şi a devenit piteştean prin căsătorie cu o doamnă medic de familie, iar fiul lor îi urmează, cu succes, în profesie. Suficiente motive de mulţumire şi chiar fericire, dacă sufletul poetului nu s-ar fi ivit pe neaşteptate.

Versurile lui Constantin Teodor Craifaleanu „amestecate” par o antologie a producţiilor poetice anterioare şi prezintă multă sensibilitate, deschidere spre fereastra sufletului omenesc, precum şi o permanentă admiraţie pentru frumuseţile naturii: ”La munte nu ştiu ce-i tristeţe, / Nici gândurile nu mă mai frământă, / Acolo doar liniştea-mi cântă / Şi veşnic respir tinereţe” (*La munte*, p. 35).

Uneori se apropie de Ştefan Petică, poetul gingaş al florilor: ”Trandafirul alb e rege, / Trandafirul roşu-i sfânt, / Cel galben e, se-nţelege, / Strop de soare pe pământ” (*Buchet de trandafiri,* p. 30).

Apoi, alunecând pe firul sugestiei lui Lucian Blaga, autorul dedică versuri unui specific cuvânt românesc – dorul: ”E boală tot ce mi se-ntâmplă, / O dulce boală, – adevărat, deşi-i pornită de sub tâmplă, / În inimă s-a instalat // Iar de aici până la suflet / M-a împânzit uşor, uşor, / Şi, din călcâie până-n creştet, / Eu sunt bolnav de boala dor”(*Bolnav de dor*, p. 31).

Înţelegem, astfel tainele inspiraţiei autorului, drumul spre frumuseţile înţelepciuni, spre o iubire de maturitate: ”Hai să uităm, iubito, de clipele frumoase, / Când te ţineam în braţe şi tu mă sărutai, / Când eu îţi spuneam versuri de dragoste, duioase, / Iar tu

” cocoșul are dreptul la o secure ascuțită”

Orice antologie pare să fie reluarea unor lucruri deja spuse. Astfel, antologia de autor a remarcabilei poetese care este Gela Enea (”cocoșul are dreptul la o secure ascuțită”, Craiova, Editura Aius, 2016) se înscrie într-o așteptare nefericită de repetitivitate. Cu toate acestea, spre bucuria estetică a lectorului, cartea de față depășește inerția negativă a așteptării de întâmpinare. Ea constituie o întâmplare fastă pentru destinul liricii Gelei Enea. Din elemente disparate ale unor relativ puțin cunoscute volume de versuri, prin antologare se construiește un tablou liric revelator și recognoscibil. Antologia reține 36 de poeme, provenind din cele patru volume în care a publicat versuri. În această ordine de idei, este de menționat că Gela Enea a debutat în revista ”Ramuri”, în 1995. În 1996 a apărut primul volum, ”Dați-mi voie să trec”; din care sunt reținute în antologie patru poeme. Din volumul ”steag alb într-un cântec negru” (2015) sunt selectate zece poeme; din ”măști” (2015) se reiau șase, iar din ”neurophobia” (2016), șaisprezece poeme.

Prin montarea poemelor în rama antologiei se face mai exact vizibil tabloul liricii Gelei Enea; apar mai limpede cele două articulații productive ale viziunii poetice (situarea și starea); devine mai pregnantă modalitatea de structurare a universului tematic; este mai ușor identificabil portativul pe care vibrează poemele și este mai facil de detectat coerența ideaticii poetice.

Situația poetică fundamentală a eului liric discursiv este aceea de colecționar de trăiri semnificative. Actul productiv poetic constă în a transforma în vers evenimentele marcante ale existenței personale. Poezia Gelei Enea este o colecție diacronică de trăiri revelatoare, este un muzeu al experiențelor de cotitură. Poemele sunt revelații existențiale: ”Umblu prin mine/ ca prin muzeul național/ când te oprești mai mult/ asupra exponatelor care contează” (”exponate de muzeu”). Sentimentele și pasiunile impregnate liric sunt exponate păstrate în muzeul poetic interior. Poezia este un muzeu al existenței personale, al vieții individuale.

Arta poetică se bazează pe selectarea și expunerea de evenimente emoționale capitale, pe afișarea întâmplărilor care marchează linia existenței: frici, neliniști, temeri, întrebări, tristeți, nefericiri. În fiecare exponată lirică se încarcă o stare și în miezul fiecăreia se introduce senzația de a fi pe ”buza prăpastiei”. Munca poetului constă în a arhiva și clasifica trăirile și în a aduce în instanța lirică iradieri ale stărilor arhivate: ”scriu versuri lungi înclinate pe buza prăpastiei/ căci vocația poetului e fantoșa vieții personale/ trăiri clasificate” (”trăiri clasificate”). Un caz special este acela al însuși poemului: poemul este metaforizat drept o pasăre împăiată (vezi poemul ”păsări împăiate”).

Poetul nu trebuie să se oprească la suprafața lucrurilor, nu trebuie să-și lase privirea să se lipească de pielea evenimentelor. El trebuie să acceseze miezul faptelor, evenimentelor și întâmplărilor existențiale. Spiritul poetic nu caută deci onticul, ci ontologicul: ”caut oase/ așa cum alții caută metale rare/ în cutia neagră a pământului/ sau în mine” (”la mort sans frontieres”).

Tensiunea lirică ce declanșează și acreditează un eveniment existențial-exponată provine din șocul produs de lipsa de rațiune care stă la baza trăirilor. În timp ce gândește rațional, eul liric realizează că acționează emoțional. Tensiunea consistă în faptul că raționalul nu epuizează emoționalul, deși ar dori aceasta.

Patru sunt temele ce alcătuiesc armătura universului liric al antologiei: timpul, moartea, viața și iubirea. Vectorii acestor teme, figurile marcante ale peisajului liric sunt mama, bunica, tata și iubitul nenumit. Dintre cele patru concepte-tematice întemeietoare, moartea și iubirea sunt exponate de sine stătătoare. Ele sunt realități autotelice și nu trebuie luate în glumă ori tratate cu ironie: nu trebuie să aplaudăm ”ca proștii moartea altora” (”pact”). Dragostea în mod specific nu începe și nu se termină odată cu punerea ei în cuvinte: ”dragostea s-a sfâșiat în silabe” (”mărturisire”).

Viața și moartea apar prin unele dintre formele lor. Timpul este cadrul care face posibilă și viața, și moartea, și existența; de aceea, ”nu e bine să te pui cu timpul/ are pentru fiecare o oră H/ iar dacă nu te găsește în stație/ o iei pe jos” (”timpul tău”); ”timpul se contorsionează” (”fals tratat despre inocență”). Înainte de toate, timpul dă sens și finitudine vieții. O etapă a vieții o constituie vârsta, iar o alta, îmbătrânirea: ”după zece ani am vrut să plec/ (...)/ după alți zece ani am vrut să plec/ (...)/ după următorii zece ani am vrut să plec” (”vârste”); ”au îmbătrânit și copacii din oglinzile retrovizoare/ (...)/ nicio tristețe fundamentală/ (...)/ nu aveam un cer de rezervă” (”stația cu numărul 18”). Târziul este o modalitate de a lăsa timpul să o ia înainte și de a-l face astfel recuperabil: ”târziul/ e cămașa de forță” (”târziul”).

Viața și moartea sunt simultane, iar momentul lor de glorie îl reprezintă prezentul: ”aici e nevoie să puneți de toate/ dar mai ales/ e nevoie să nu luați nimic/ pentru că nu vă aparține nimic” (”aici e nevoie să puneți de toate”). Viața trebuie trăită cu grijă, căci ea pregătește moartea. Mai mult, moartea se plătește trăind. Măreția vieții derivă din măreția morții e care ți-o pregătești: ”abia acum înțeleg măreția morții/ când o provoci trebuie să ai cu ce” (”cocoșul are dreptul la o secure ascuțită”). Moartea senină este în fapt un dar de iubire al unei vieți ce a meritat să fie trăită: ”te rog ultima oară/ mamă/ fii senină/ voi trage cât de ușor pot/ cablurile” (”neurophobia”). Viața și moartea sunt două mari, simultane călătorii: ”să-mi pot face o corabie/ pentru marea călătorie” (”la mort sans frontieres”); ”în fiecre zi înaintez spre mine câte-o palmă-două de țărână/ (...)/ eu cobor” (”lecție de bună purtare”). Finalmente, timpul este un acasă, este locul unde ne trăim ”naufragiul” ”nobila casă”).

Dragostea este poezia, este muzica, este arta existenței. Adevărata dragoste se autoverifică în trăirea artei: ”dacă-l iubești/ dansează cu el/ ține-i ritmul” (dansează cu el”); ”dă-l încolo de fum/ am o grenadă / neexplodată în piept/ îți arăt cum se face/ dar stinge odată țigara aia/ și lumina/ dacă tot te apuci” (”eu & eu”); ”sunt vremuri grele, vremuri de criză vremuri/ în care murim de poezie ca dintr-o boală” (”închide ochi, Maria”); ”mintea mea de pe urmă/ convertită în poeme pentru marea dragoste/ în așteptarea căreia mi s-au îmbolnăvit ochii/ mâinile/ pașii” (”întoarsă pe dos”).

Per ansamblu, antologia pune în evidență în sinteză calitățile poetice ale unei poetese remarcabile.

ȘTEFAN VLĂDUȚESCU

Patru sunt temele ce alcătuiesc armătura universului liric al antologiei: timpul, moartea, viața și iubirea. Vectorii acestor teme, figurile marcante ale peisajului liric sunt mama, bunica, tata și iubitul nenumit. Dintre cele patru concepte-tematice întemeietoare, moartea și iubirea sunt exponate de sine stătătoare.

IUBEŞTE POEZIA

romanţe triste, cu lacrimi îmi cântai”(*Hai să uităm, iubito* p. 48).

Cea de a doua carte „Floarea iubirii”, a lui Constantin Teodor Craifaleanu, vine parcă în continuarea versurilor anterioare, marcând o evoluţie certă, sensibilizată, de la început, printr-un fel de crez artistic:

„Dacă m-ar întreba cineva ce este Poezia, i-aş răspunde simplu: Nu ştiu! Dar mă întreb, oare, ştie cineva? Eu nu cred. S-au dat mii de definiţii. Vă amintesc una dintre ele: *Cerească floare, albă, strălucită / Cu blând parfum de Rai e Poezia*”. Îi aparţine marelui Poet şi Medic Vasile Voiculescu.”(*Gânduri*, p. 7).

Luându-l ca model pe înaintaşul său, în practicarea medicinii şi versificaţiei, domnul Constantin Teodor Craifaleanu ne sugerează că, la fel de mult precum îşi iubeşte profesia, se străduieşte să descifreze şi „Floarea iubirii”: „Eu sunt îndrăgostitul de serviciu / În lumea asta plină de grotesc, / Eu sunt îndrăgostitul din oficiu, / Iar despre asta vreau să povestesc...// Şi nu e vorba despre vreun capriciu, / Eu simt *nevoia* să mă-ndrăgostesc, / Că pentru mine este un supliciu / Să treacă vremea fără să iubesc”(*Mereu îndrăgostit*, p. 10).

El îşi invită iubita într-un zbor cosmic, sugerând nemoartea creaţiei faţă de efemeritatea existenţei umane: ”Hai, să plecăm, iubito, să ne plimbăm prin nori, / Să hoinărim pe-acolo ţinându-ne de mână / Şi să ne iasă-n cale, doar Îngeri zâmbitori / Şi-n câte-o noapte caldă, din când în când, vreo Zână...(*Să plecăm...*, p. 20).

Remarcăm nu doar sinceritatea mărturisirilor, ci şi creşterea responsabilităţii de sine, printr-o exprimare cu rol educativ. E vorba de-o filosofie a iubirii, pe care poetul vrea s-o transforme în act creator: ”Când îmi zâmbeşti, mă pierd cu totul, / Parcă m-afund într-un abis.../ Caut zadarnic antidotul / De a ieşi, cumva, din vis, // Dar, spun în gând o rugăciune, / Îl rog frumos pe Dumnezeu / Să săvârşească o minune: / Să-mi fii alături mereu. (*Femeia ideală*, p. 81).

Iată acum: o poezie deja împlinită şi convingătoare, atât prin perfecţionarea mijloacelor de exprimare, cât şi prin gingăşia sentimentelor ce le exprimă. Cele două volume pe care vi le-am prezentat marchează drumul ascendent al unui creator talentat şi sincer.

ION C. ŞTEFAN

cronici

Adelina Sorescu

„Hârtiei i-am fost și i-am rămas sclav credincios”

Observației realiste i se adaugă umorul negru și tensiunea produsă de proximitatea necunoscutului și a neînțelesului (reacția naratorului cu privire la comportamentul suspect al Piticarniței, neîncrederea în amante, impresia că este spionat). Fundalul este cel al plictiselii, al platitudinii, al încordării, ieșirea din monotonie realizându-se tocmai prin alegerea acelor povestiri în care fantezia, erotismul, franchețea se împletesc cu atâta finețe.

În *Paznicul muzeului* sau *Calistrat Taxidis* (TipoMoldova, Iași, 2016) este corporalizată experiența, de data aceasta, *romanescă*, a poetului **Radu Cange**. Observarea stărilor paznicului poreclit „memoria muzeelor” se înscrie în direcția biografiei, a derulării pline de naturelețe a momentelor de cumpănă, rătăcire, extaz, langoare ce caracterizează, în mod realist, omul simplu care își exercită meseria cu fidelitate. Avem de-a face cu un personaj care se descoperă (cititorului și lui însuși!) cu dezinvoltură, creând o atmosferă degajată prin felul în care alege să aștearnă pe hârtie, mereu fidelă trăirii sufletești autentice, evenimente ce pot părea, la prima vedere, stranii. De fapt, nu sunt decât frânturi ale existenței unui personaj care întruchipează eternitatea și fascinația în fața spectacolului vieții.

Microromanul, structurat în două părți (*Paznicul, scriitorul și alte întâmplări; Golemul*), la care se adaugă romanul *Nebunul de la etaj* și referințe critice, este o probă de sinceritate, având ceva din stilul unui jurnal. Naratorul-personaj nu ezită să înfrunte propria realitate, adevărul despre sine: „Întotdeauna m-am simțit mediocru”; „Eram mai diafan decât prima lumină și mai păcătos decât ultimul păcat”; „-Cine e Calistrat Taxidis? se auzi dintr-o altă lume. – Eu, cine altul, am răspuns”; „Eram un mitoman”. „Omul care nu doarme” trăiește epicureic, privește singurătatea în față și sfidează timpul cu tăria proprie celui neclintit în convingerile sale: „Mi se părea că eram stăpân pe propria singurătate. (...) Era o singurătate coclită. Îmi urmam viciile cu credința unui câine pentru stăpânii săi și le păstram cu avariție. (...) Credeam că sunt un temerar. (...) Mai aveam puțin și împlineam veacul”. Calistrat este cel care cunoaște cel mai bine cotloanele muzeului, cel prin fața căruia au trecut atâtea chipuri de vizitatori. Deși este vorba despre un personaj care, în contextul literaturii medievale, de pildă, ar fi fost înzestrat cu calitatea de „erou”, din perspectiva dăruirii pentru meserie și a curajului de a se avânta în necunoscut, Calistrat nu urmărește gloria efemeră. Este, înainte de toate, omul simplu, având calități și defecte (viciile sale : fumatul și băutura), bărbatul care dă în vileag amorul, sub toate formele sale. Din când în când, meditează la o forță care dirijează existența umană, în general : „Le orânduia cineva și boala și evenimentele ? Greu de spus”.

Un alt aspect ce reține atenția este fluența povestirii și o alternare a vocilor narative. Pe nesimțite, se face trecerea de la persoana I la persoana a III-a, apoi a II-a, spre a reveni la același *axis mundi* : muzeul și paznicul. Trece, rând pe rând, de la povestea unui vizitator despre aventura cu profesoara de chimie, la cea a prozatorului ratat (poreclit *Piticarnița*; se dovedește a fi directorul muzeului) și tot așa, până la Bătrânul care nu mai apucă să se bucure de pensie. De fapt, nu este altceva decât derularea vieții, cu toate etapele sale, transpuse în eterne valori: năvălnicia tinereții, obsesiile vârstei mature, înțelepciunea câștigată prin experiență.

Din paginile volumului, nu lipsesc nici pasajele cu puternice accente meditative, a căror sursă o regăsim în viața însăși. Acestea sunt inserate cu abilitate printre aventuri frivole, experiențe neplăcute (cum ar fi timpul petrecut la închisoare din cauza unei confuzii) și descrieri ale altor personaje: „Consideram trădarea un fel de manufactură a cugetului, o troglodire a individului moștenită din vremuri întunecate, asupra căreia nu se putea interveni prin educație”; „Trăiesc într-o societate degradată, între oameni care nu mai seamănă cu nimeni și mă întreb ce mai caut printre ei”; „Întotdeauna ne bucurăm, unii dintre noi, când constatăm că nebunia noastră este mai cuminte decât a celuilalt”. Acestea sunt unele dintre constatările pe care personajul, detașat pentru un moment de acțiune, le exprimă coerent, înzestrându-le cu forța unor maxime.

Raporturile dintre personaje se bazează, uneori, pe opoziție. Este cazul celor două figuri la care se fac aluzii pe tot parcursul scrierii: Piticarnița și Golemul. Personajele rămân în conștiința naratorului prin reacțiile pe care i le produc: *antipatie* și *curiozitate*. „Ba am cunoscut și vreo câțiva prozatori, printre care și unul pitic sau aproape. Eu l-am botezat Piticarnița. (...) Era șiret ca dracul și hoț la fel. (...) Voise să intre pe sub pielea mea. Intețonase să mă momească cu rândurile lui deșucheate”. Celălalt, Golemul, „era sau mi se părea mie o matahală, un neisprăvit, ceva între lugubru și arătare, o miasmă pe viață, poate un individ, bănuiam eu, venit de pe altă planetă. Golemul, această ființă ciudată, mă fascinase într-un anume mod”. Introducerea acestui personaj este și un prilej de a face câteva remarci asupra numelui Calistrat Taxidis: „Numele meu ține cât un veac”. Mai mult, acesta este pus în legătură cu un motiv specific: cheia pe care paznicul o purta mereu la el. Importanța acestui obiect rezidă într-un fel de contopire a omului cu locul, ca și cum Calistrat preia ceva din nemurirea universului muzeal: „Purtând cheia, purtam – oriunde m-aș fi aflat – cu mine încăperile muzeului, stucaturile lui, tablourile și sculpturile, amintirea artiștilor care zămisliseră aceste minunății, poate visurile lor odată cu bucuria și disperarea ce îi făcuse să devină cunoscuți, celebri, chiar dacă nu puțini dintre ei dispăruseră în neagră sărăcie”. Această cheie ce pare să controleze însăși curgerea timpului devine, prin personificare, singurul prieten adevărat al naratorului. Cât despre Golem, acesta voia să pună mâna pe cheie. Identitatea lui va rămâne sub semnul misterului. Nu vom ști niciodată dacă e Vasile, Ion, Gheorghe, un spion, un simplu vizitator al muzeului ori vreo creatură venită de pe cine știe ce tărâm fantastic.

Nu atât de complex precum Golemul, dar la fel de controversat este și „nebunul de la etaj” (romanul poartă același nume). În momentele de criză, avea obiceiul de a ține „conferințe” vecinilor de bloc, ceea ce îl transformă într-un personaj original („Nebunul făcea niște asociații nebunești care, nu de puține ori, mă surprindeau și mi-am pus întrebarea dacă era sută la sută nebun ori doar se făcea”). *Nebunul de la etaj* surprinde prin ambiguitatea cu privire la vocea narativă. Întrebarea ce apare este următoarea: povestește Calistrat, Dinu Zamora (desenator; presupusul fiu al paznicului) ori Ludovic Petrăchescu (Bătrânul)? Considerăm că este vorba, mai degrabă, de o dedublare, idee susținută și de unele afirmații ale naratorului, precum și de prezența *Epilogului* (*Un dialog cu totul aparte*): „Mă trezesc în locuri necunoscute și nu știu cum am ajuns”; „Mă întrebam dacă nu cumva îmi trăiesc dedublarea”. De altfel, posibile explicații care să susțină ideea dedublării apar și în *Schimbare de nume*: „Și aici Dinu Zamora, alias Ludovic Petrăchescu, sau invers, își aminti că, de fapt, obsesia lui de a deveni scriitor o luase cu mult înaintea operei”.

Aflat la bătrânețe, în încercarea de a-și păstra coerența, omul se leagă de precizia amintirilor. În planul discursului narativ, este vorba de un prilej de a mai insera o cugetare despre oameni: „Nu suntem decât niște hiene, niște snobi care ne întrecem în amabilități pentru a profita și a descoperi slăbiciunile aproapelui. Nu suntem decât niște oameni de nimic, dar ne place enorm să pozăm. Să pozăm în orice. În generoși, în talentați, în martiri, în savanți și în descoperitori de morminte celebre...”. Iată adevărul cu greu acceptat de o societate a dublului! Radu Cange îl face cunoscut prin prisma câtorva elemente: meseria, viața intimă, viciul, hobby-ul, nebunia. Propune chiar un fel de „teorie” a plictisului: „Lumea se învârtește într-o enormă plictiseală. (...) Ne luăm un serviciu, că să-i îmbogățim pe alții – rar pe noi. Facem copii, ca să aibă cine ne urî; cumpărăm case, mașini, ne ocupăm de tot felul de chestii care mai de care mai puțin onorabile; desenăm, scriem, ne tăvălim orgoliile și le pornim contra altora; venim în contact cu tot felul de ființe ingrate; ne zvârcolim în nimic, pentru ca, spre sfârșitul vieții, să ne copleșească aceeași imensă, potopitoare plictiseală. În toată această tevatură este un rost în ne-rost”. O ironie amară caracterizează această „teorie” ce reduce tot efortul omului la lupta contra...plictiselii. În final, totul se topește în moarte – început al desăvârșirii : „Bătrânul, în cădere, aproape că îmbrățișase mașina de scris, la care nu apucase să scrie nici măcar un rând”. Astfel moare Bătrânul, Dinu Zamora, Ludovic Petrăchescu, omul...

Epilogul vine să încheie seria evenimentelor, într-un metatext cu privire la modul în care autorul a gândit volumul ori și-a construit personajele. Interlocutorul este Bătrânul. Un dialog inedit între personajul care și-a încheiat „existența” romanescă și autorul cu puteri demiurgice : „-Voi, autorii, puteți să faceți o mie de crime, fără ca mâinile să vă fie pătate de sânge. Mă întreb ce se întâmplă cu conștiințele voastre. – Nu știu de unde atâta preocupare a personajelor pentru plăsmuitorii lor. – Păi n-ai inventat tu acest dialog ? (...) Nu tu ai făcut din mine ce ai vrut ? Că voi aveți voie orice”. Cele șase pagini ale *Epilogului* se concretizează în întrebări și răspunsuri care nu fac decât să reafirme puterea creației artistice de a esențializa însăși viața, lucru la care contribuie, fără îndoială, talentul creatorului.

Observației realiste i se adaugă umorul negru și tensiunea produsă de proximitatea necunoscutului și a neînțelesului (reacția naratorului cu privire la comportamentul suspect al Piticarniței, neîncrederea în amante, impresia că este spionat). Fundalul este cel al plictiselii, al platitudinii, al încordării, ieșirea din monotonie realizându-se tocmai prin alegerea acelor povestiri în care fantezia, erotismul, franchețea se împletesc cu atâta finețe. În volumul lui Radu Cange, orice detaliu are un rol, totul este așezat la locul potrivit, astfel încât se păstrează echilibrul atât la nivelul arhitectonicii, cât și la cel al discursului narativ și al construcției personajelor. O piesă rară în „muzeul” literaturii române!

ConcursulNaţional de Creaţie a piesei de teatru într-un act ” Mihail Sorbul “, ediţia a XII-a, 3 - 6 noiembrie 2016

Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Botoşani, cu sprijinul Consiliului Judeţean Botoşani, în colaborare cu Primăria Săveni, organizează, în perioada 3 - 6 noiembrie 2016, cea de a XII-a ediţie a Concursului Naţional de Creaţie a Piesei de Teatru într-un act “ Mihail Sorbul ”.

La concurs pot participa dramaturgi români contemporani, membri sau nu ai uniunilor de creaţie, fără limită de vârstă, cu o piesă de teatru într-un act, care să nu depăşească maximum 20 pagini listate la corp 12 , la 2 rânduri.

Organizatorii nu impun concurenţilor nici o tematică.

Lucrările dactilografiate sau listate (însoţite şi de un CD cu textul piesei) vor fi trimise în 3 (trei) exemplare, semnate cu un motto, acelaşi motto fiind menţionat şi pe un plic închis în care vor fi incluse datele autorului şi adresa, telefon, e-mail, pe adresa Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Botoşani, Str. Unirii 10, Botoşani, până la data de 1 octombrie 2016.

Un juriu format din personalităţi marcante ale culturii române va acorda următoarele premii :

- Premiul I - 2.500 lei
- Premiul II - 2.000 lei
- Premiul III - 1.500 lei
- Premiul special – 1.000 lei

Juriul are latitudinea de a redistribui sau diminua valoarea premiilor.

Relaţii la telefon 0231 – 536322, e-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

PRIMII MEI ANI DE PROLETARIT ŞI UN PERSONAJ STRANIU

- I -

Pot spune că anul 1973 a reprezentat începutul maturizării mele. Pe 26 ianuarie, de ziua celuia pe care abonaţii cooperativei „Fleica şi Drapelul" îl numeau, deja, „Părintele Naţiunii", „Şcoala profesională de chimie Piteşti" m-a îmbrâncit în producţie, cu două trimestre mai devreme. Luat pe nepregătite, în lipsa unei locuinţe şi cu bani foarte puţini, vreo două luni a trebuit să locuiesc tot în căminul şcolii şi să mănânc, atunci când se putea, la cantina acesteia. Era iarnă, frig, paltonului grosier, cumpărat de tata, îi preferasem un „spenţer" de velur, primit cadou de la unchiul Corneliu, potrivit mai mult celorlalte anotimpuri. Ai mei nu aveau dare de mână, să mă ajute, încă nu-şi reveniseră după multele peripeţii prin care îi purtase istoria. Noua şi intempestiva mea situaţie era stânjenitoare, locul de muncă era plin de responsabilităţi reale, adică era complex, plin de pericole şi de data asta nu mai eram operator chimist practicant, ci titular pe post, cu toate că abia în vară împlineam 18 ani. La toate astea se mai adăugau şi chinuitoarele puseuri de nostalgie pentru locurile de acasă, combinate cu pustiul unui amor adolescentin neîmplinit! Lecturile mă ispiteau puţin şi aproape că nu mă ajutau deloc, plimbările prin oraşul mic (bântuit de mine în timpul şcolii şi, deci, fără taine) erau fără ţintă, de rutină, iar cele 4 cinematografe îşi epuizau repede oferta de filme. Trăiam drama insului de la ţară, cu adolescenţa timorată de un oraş nedefinit şi de proletariatul în rândurile căruia s-a trezit brusc şi sărac. O dată pe săptămână mă vedeam cu tatăl meu şi cu sfaturile lui – mereu multe şi aceleaşi: complicate şi parcă adecvate unor viitoare catastrofe! Cu dragul meu profesor Ion Cincă mă vedeam la şcoală, de două ori pe săptămână; şi el îmi dădea sfaturi, dar ale lui erau realiste, protectoare şi urmate de o scurtă listă de... cărţi, pe care musai trebuia să le citesc, ca să putem discuta pe marginea lor.

Pagină de jurnal: Luni, 12 feb. 1973 – am luat primii bani munciţi de mine, lichidarea pe ianuarie. Am lucrat doar 6 zile – 180 lei! Mi-am cumpărat ţigări „Carpaţi" fără filtru şi un dicţionar român-francez. (Notă actuală: Pe când eram elev în anul II, tata m-a prins fumând şi mi-a spus: „Franţ, eu fumez de la 16 ani, dar atunci munceam peste vară şi fumam din banii mei. Aşa că aşteaptă să ajungi pe salar'. E prima mea dorinţă în ceea ce te priveşte sub aspect financiar." Iacătă, cu primul salariu venise vremea să i-o împlinesc!

Pagină de jurnal: Joi, 15 martie 1973 – meşterul Costică Mustăţea m-a chemat la birou, mi-a zis că sunt harnic, conştiincios şi m-a întrebat dacă părinţii mei sunt membri de partid. Doar mama, i-am spus. „Acesta e un lucru bun şi dacă te mai şi tunzi peste un an eşti bun de primit în partid. Mai vorbim." (Notă actuală: Purtam părul mare, ca toţi congenerii mei, şi asta nu era pe placul comuniştilor, cum nici blugii şi moda mini la femei nu erau; un an mai târziu, miliţia avea să înceapă vânătoarea de pletoşi şi de femei minijupate! Maistrul Mustăţea era secretarul BOB-PCR din secţia în care lucram. Pornise de jos – mai întâi muncitor necalificat pe schelele petroliere de la Borzeşti, apoi muncitor calificat, corolarul fiind atins după absolvirea unei şcoli de maiştri. Era bine pregătit profesional şi, cum trecuse de 50 de ani, găsise cu cale să intre în politică, cu gândul că scapă de producţie, gând care i s-a împlinit abia în prejma pensionării. Avea un ochi de sticlă, care-i dădea un aer de om năuc, singuratec şi îi atrăsese porecla „Ciclopul". În realitate, nu era o fiinţă rea, dimpotrivă, era sociabil, cu umor, prietenos şi foarte înţelegător, mai ales cu tinerii, în care-şi regăsea anii de ucenicie.

În luna martie am părăsit căminul, am găsit o gazdă în zona Gării, dincolo de pasarelă. Era un cartier periferic, o mahala, aş zice, populată de români şi ţigani, cele două etnii erau la a doua, a treia „generaţie încălţată" şi trăiau în bună înţelegere. Gazda mea, Nea Anghel Grigore, era un om vesel, originar din comuna Bârlogu, dar orăşenizat. În primăvară am redescoperit Parcul Ştrand, azi Ştrandul Vechi. Parcul era frumos, reconfortant, plin cu sălcii, magnolii, caprifoi, copaci felurţi, cu flori variate, cu lacul şi canalele pe care te puteai plimba cu bărci închiriate. În latura din dreapta a parcului se afla o mică Grădină Zoo. Mă fascinau cele două lame şi iezii lor, originare din Anzii Cordilieri – uneori le priveam şi câte o oră, încercând să văd, cu ochii minţii, meleagurile lor şi războinicii inka. În vreo 4-5 rânduri l-am văzut în Ştrand şi pe marele nostru fotbalist, pe Nea Gicu Dobrin. Venea acolo, ori de câte ori avea timp – era locul unde în copilărie a început să bată mingea. Juca reprize multe de „miuţă,"cu copii şi adolescenţi, le arăta fente şi multe altele. Mai târziu, aveam să aflu că Gicu Dobrin copilărise şi cu pictorul Gică Pantelie – prima minge reală a fotbalistului a fost cumpărată chiar de pictor! Aici am cunoscut un tânăr ceva mai mare decât mine (avea 27 de ani), pe care mai târziu l-am poreclit Lautaro, de la eroul cu acelaşi nume, din Araucania, o regiune cu băştinaşi semeţi, din sudul statului Chile – tânărul semăna izbitor de mult cu araucanul şi avea tenul la fel de măsliniu. În 1970 apăruse un roman istoric despre epopeea araucană, semnat de Fernando Alegria – eram fraged, mai citeam şi cărţi uşoare, visând cu ochii deschişi la tărâmurile de peste mări şi ţări. Dl. Cincă a văzut cartea şi mi-a zis: „Bravo, Aurele! La vârsta ta, Hegel citea filosofia greacă în original şi tu pierzi timpul cu surcele!" Ba bine că nu!, aveam acasă o valiză cu tomuri de călătorii, de capă şi spadă!

Felul în care ne-am cunoscut a fost destul de caraghios. Înainte de a se aşeza pe aceeaşi bancă cu mine, mi-a zis aproape ceremonios: „Bună ziua, tovarăşe, îmi permiteţi să iau loc?" Am încuviinţat, cu greu abţinându-mă să nu izbucnesc în hohote de râs! Omul era îmbrăcat într-o salopetă albastră, de doc gros, curată şi nefiresc de bine călcată, era încălţat cu bocanci, pe cap purta o şapcă muncitorească, de pâslă, tot albastră. Am crezut că este un om sărman, proaspăt angajat, ca mine, şi nu a reuşit, încă, să-şi cumpere haine. Şi-a aprins o ţigară „Tractor", a tras câteva fumuri şi, nitamnisam, m-a întrebat dacă îmi place Panait Istrati! Citisem „Chira Chiralina" şi „Moş Anghel", îmi plăcuseră amândouă, dar în mod special mi-a plăcut Moş Anghel – îmi amintea de vecinul meu din capul satului, de nea Ioniţă Matei, supravieţuitor al celor două Războaie Mondiale, care mai trăia în acei ani, şi bea alcooluri tari, zi de zi, aidoma lui Moş Anghel, pentru a-i dispărea din minte ororile războiului. I-am spus toate astea, cunoştinţei mele celei noi. Mi-a întins mâna şi mi-a spus: „Mă cheamă Gimi, sunt strungar, socialist şi poet social. Tovarăşe, de-a lungul istoriei, cele mai năpăstuite pături sociale au fost: ţărănimea, meşteşugarii şi muncitorii de mai târziu. Aceştia au fost mereu asupriţi, furaţi, schingiuiţi şi chiar împuşcaţi. Mi-a plăcut scurta prezentare a vecinului tău. Aş vrea să-mi spui mai multe." „Păi, zic, Nea Ioniţă a supravieţuit şi în linia întâi, şi tifosului exantematic, a îngropat sute de morţi, în Primul Război – o vreme a făcut războiul împreună cu tatăl său, dar au fost despărţiţi. Au venit acasă amândoi – el întreg şi tatăl său fără un picior. Au tot aşteptat să fie împroprietăriţi cu ceva pământ. Văzând că nu se poate descurca nicicum, Nea Ioniţă a plecat la Bucureşti, unde a găsit o slujbă bunicică, la un angrosist evreu – descărca şi încărca mărfuri şi era plătit la sfârşit de săptămână. Evreul a văzut că e harnic, destul de cuviincios şi inteligent, aşa că l-a mutat la una din prăvăliile sale din Calea Văcăreşti. Peste 3 ani a trebuit să plece, în urma unei poveşti de iubire interzisă..." De ce nu scrii toate astea, ai putea fi un al doilea Panait Istrati!" „Nu pot să scriu proză, mi-a spus şi un profesor de-al meu că aş povesti destul de frumos; când încerc să scriu proză, în care abordez viaţa reală, mi se goleşte creierul de orice gând, de cum pun stiloul pe hârtie, mă blochez..." Profesorul Cincă încercase de câteva ori să mă dezinhibeze, dar gândul îmi era la proza prietenului meu mai mic, Tudor Buicea, care, deşi era un adolescent, scria proză cu mare forţă, aşteptam cu nerăbdare să-mi citească o nouă povestire, sau un capitol al romanului pe care-l începuse. Probabil că asta mă inhiba, ori simţeam că nu sunt făcut pentru naraţiune." Când îi spuneam astea lui Gimi (ce nume!, îmi ziceam în gând), mă tot întrebam ce e cu omul acesta, cu simpatia lui excesivă pentru proletariat. Deşi eram încă un adolescent, ştiam destulă istorie, o trăisem în fragedа copilărie - Tata, Mama şi eu fusesem trimişi cu domiciliu obligatoriu în Bărăgan, trăisem viaţa deportaţilor. Bunica şi Dl Cincă îmi explicaseră ce s-a petrecut în realitate, îmi oferiseră amănunte despre cum s-a instaurat regimul în care trăiam forţa, minciuna şi brutalitatea de toate felurile au fost instrumentele eficace. În 1960 Bunicilor li s-a permis să mă ia în custodie, ca să scap de Bărăgan. În 1961-62 încă mai erau ridicaţi, noaptea, cei care se împotriveau colectivizării - erau ademeniţi, şantajaţi, ameninţaşi, bătuţi, li se simulau execuţii cu plutonul. Unii cedau şi semnau, alţii, care se ţineau tari, veneau acasă neoameni. Este şi cazul tatălui celui mai bun prieten al meu din sat, Viorel Dobre – a fost bătut cu frânghia udă, la Securitate, şi lăsat să doarmă gol-goluţ, în celulă de beton, fără pat, scaun şi pătură. În câteva luni, omul s-a îmbolnăvit de pneumonie şi l-au trimis acasă, unde s-a tratat mai mult cu leacuri băbeşti. Cu toate astea, după aproape de doi ani a plecat pe Cea Lume... Moartea lui Nea Ion, tatăl bunului meu prieten Viorel, a fost un moment greu şi pentru mine; mă legasem mult de el, la rându-i, mă trata ca pe fiul lui – era de-o seamă şi bun prieten cu tatăl meu, ştia unde este acesta şi făcea aproape totul ca să nu-i simt lipsa.

Am mai vorbit o vreme cu Gimi, am terminat povestea lui Nea Ioniţă apoi ne-am schiţat reciproc biografia, ca să ne ştim mai binişor. Înainte de a ne despărţi, ne-am dat o întâlnire în faţa Magazinului Trivale. În drum spre casă, mă tot gândeam la ciudata mea nouă cunoştinţă, mă întrebam ce surprize avea să-mi ofere, ce lămuriri despre sine şi strania lui pasiune pentru socialism şi proletariat!

Va urma

Pe când eram elev în anul II, tata m-a prins fumând şi mi-a spus: „Franţ, eu fumez de la 16 ani, dar atunci munceam peste vară şi fumam din banii mei. Aşa că aşteaptă să ajungi pe salar'. E prima mea dorinţă în ceea ce te priveşte sub aspect financiar."

Autorul, în 1973

litere

Nina Ceranu

Volumul are în el, prin cultura şi prin talentul autoarei, o mulţime de simboluri care încearcă, pe cont propriu, sau unde este cazul, oscilându-se spre a crea imagini convingătoare, dar toate încununate de Creator cu aureolă.

Să păstrezi liniştea din albastru

Instalată cu puteri depline şi în cel de-al 12 vomul al Silviei C. Negru, *Umbre albastre,* culoarea aceasta a candorii şi-a nobleţii a devenit, aidoma mării, aproape leit motiv-ul liricii autoarei. E culoare cu care îşi marchează spaţiul paradisiac al poeziei, amintirea iubirii, puterea credinţei dincolo de „spaţiul căutat" şi găsit în Cetatea de la capătul urcuşului sisific, cetatea „sacralizată sub Cerul marmorat", cu „cea mai înaltă cruce în spate/ străbătând o sferă grea".

Magia cuvântului se instalează netulburată în rostirea poemelor, fiecare devenind în sine un „cer al durerii", unde-faliile în mişcarea lor păstrează totuşi numele şi visele intacte, chiar dacă cu reverberaţii diferite, în funcţie de timpul la care le-a venit sorocul de a fi puse pe hârtie.

În poemele sale Silvia C. Negru e sihastra care adună fluturi şi-i ocroteşte de efemeritatea clipei, îi învăluie cu „drumuri de fum",ori e aceea care are puterea de a albăstri cerul, de a lumina luna plină, de a plânge cu lacrimile altcuiva, în credinţa găsirii drumului ce duce spre izbăvirea prin vers, a acelui vers care ne apropie de El, discret „căci inima şi fruntea doar poezie văd".

„Înrămarea sufletului" e de fapt dialogul cu sinele înrobit în „zale de singurătate", înainte de a deschide uşa zorilor plăpânzi ori de a stinge, fără resentiment, slaba iluminare a amurgului, după aprinsul stelelor într-o „ramă mai vetustă, bleumarin".

În noua casă a lunii, poeta întoarce oglinda, o roteşte, căutând locul cel mai la-ndemână în care aripile poeziei să bată în geam cu semnul evlaviei.

Volumul are în el, prin cultura şi prin talentul autoarei, o mulţime de simboluri care încearcă, pe cont propriu, sau unde este cazul, oscilându-se spre a crea imagini convingătoare, dar toate încununate de Creator cu aureolă. Deşertul — care e lipsa vieţii în cotidianul sterp— prin dorinţa Celui de sus, prin mâna poetei „tresare la gând de furtună (ceea ce ar putea aduce ploaie = vocea Divinităţii), stâncile greu accesibile spiritului uman sunt marcate cu câte un far, în cenuşiul destinului, unde nevoia de alb, de găsirea unei căi, a unei cruci mai uşor de purtat — ca şi când asta ar fi posibil! — şi la capătul căutărilor să fie „pacea deschisă", pacea autorului.

Oricâte drumuri ar fi străbătut Silvia C. Negru, unul e clar, mereu dorit şi simţit de inima sa, Cărarea pe care, a ajuns aici din „dimineţile cu muguri", din „zarea copilăriei", nu fără „jertfe de vise", se întrevede doar, dincolo de pasul peste limita trecerii de ţărm.

Iubirea e uneori cupa cu otrava care ademeneşte, fără să-i ştii puterea, ori sertarul în care s-au strâns, în teancuri ,mărturisirile şi de-o parte şi de alta a două suflete înlănţuite, sau e treapta de lumină spre raiul dăruit.

Un alt motiv al creaţiei sale, regăsit şi-n alte volume, e motivul meditaţiei şi al contemplaţiei în faţa creaţiei lui Dumnezeu, ca şi când s-ar afla în faţa unei picturi religioase din care Creatorul, „atent, spiritual, mirat şi prudent" e nemulţumit de creaţia sa omul „construit cu mâna", încercând să-i atenueze, măcar, din patimi, din tulburarea din spirit, din zgomotul zarurilor la jocul de noroc al sorţii.

Însă, chiar dacă fiecare din noi are în faţă un „drum pietruit", mereu „aripile desprinse din noapte" vor fi cele cărora va trebui să ne împotrivim, în gând cu locul nostru pe „pământul cel bun" unde poate vom face „tandem cu steaua" noastră.

„Aseară, Rilke/m-a vizitat/şi-am citit cu el *Poemele franceze/*într-un cerc al durerii,/şi-n fiecare poemă/mi-am înrămat sufletul./Paşii peste limită/au luat urma Nisetrului./unde nimeni nu aplaudă/arca gândului, /ori acul scânteind în noapte./Nimeni nu revitalizează iarba,/peste ea/nimeni nu coboară roua câmpului.//Arborii cu raze fac tandem cu steaua,/cu lumina verdelui zefir.//De ce n-am fi întru contemplare/dacă semnul de nobleţe e trup dintr-un poem/creionat cu culori nevinovate,/iar în visul fără somn,/farul de pe stâncă/luminează marea albastră./La fuziunea fântânilor/ umbrele albastre lasă urme/pe o pânză înlăcrimată/ca o simplă rugăciune"

E clar, poezia Silviei are în ea un val de speranţe, adunat din fire alese, din brocarturi şi dantele, din care se ţese o poezie autentică.

Teo Cabel

În poezia sa Luminiţa Amarie face o diagramă a axei creatoare: iubire-vegetal-loc-căutare-înstrăinare-dor-regăsire în copilărie-siguranţă-efemer-cuvânt. Versul este proaspăt ca apa de la fântână. Impresia de ambrozie şi nectar are o aromă de pelin, cicatrizant.

Este omul un cărbune?

Luminiţa Amarie redimensionează, în volumul **Cărbune de fum** (Editura Brumar-2015), iubirea. Acest sentiment, răscolitor, greu de stăpânit este mai puternic în apropierea morţii, în prezenţa ei. *Iubirea se naşte abia atunci când moare tot/iar el a murit de mult* (***să vină moartea întâi***); *a venit ziua noastră/tu atât de senin/ eu atât de pustie// am mângâiat o tăcere care apoi m-a ucis/* (***priveliştea singurătăţii***). Iubirea nu este gratuitate, devine miză şi victorie, chiar de câteva clipe, în prezenţa neantului, în care riscă să se surpe totul, spaţiu, timp, chiar şi cuvântul dacă nu i se recunoaşte energia purificatoare: *am rămas rătăciţii unei singurătăţi/ mi-e frică/ dar tu cu tristeţea ta/ luminezi abisul dintre noi/* (***tristeţea ta este un animal de pământ***). Pierderea iubirii, este un sentiment de golire, de pustiu, dar prezenţa umanului face suportabil momentul, poate fi o sămânţă de speranţă.

Sentimentul imanent al morţii ţine toate simţurile încordate, nu este relaxare în iubire; este putere, voluptate, măreţie. În momentele de aşteptări înşelate este dezamăgire, arsura sentimentului neîmplinit, dublată de arsura cuvântului, dezbrăcat de hlamida sa celestă şi tăvălit într-o realitate pe care nu o poţi controla, nu o poţi dresa, doar o poţi calma pe moment cu propria jertfă: *ieşirea mea din scenă, tăcerea ta monahală,(...) cer să pleci şi te implor să rămâi-scriu tăcut/.../scriu despre iubire şi literele mele devin cruci* (***lumina mâinilor***); *îţi voi scrie aici despre tristeţea ta de bibliotecă/ despre liniştea adunată în scrum/ despre apropierea care ne-a despărţi t*(***tristeţea ta ca un animal de pământ***);

Moarte, singurătate şi iubire. Ingrediente nelipsite într-o viaţă. Când, cum, de ce unele sunt mai puternice ca altele? De mic ai de a face cu moartea; te întâlneşti de multe ori cu ea în jurul tău. Pentru experienţa personală auctorială reperele sunt la şase ani, la 13, ca mai târziu să realizeze că: *moartea a venit în linişte/ m-a privit în ochi, m-a mângâiat. Am implorat-o să nu mă lase singură; ea a zâmbit şi mi-a spus că nu mă vrea*(***); *apoi, ca şi cum o mare sărbătoare se apropia,/ mi-am croit veşminte pentru moarte./ am plecat la vânătoare de şerpi şi m-am întors acasă/ fără lacrimi, aveam doar o/ străină durere în piept*(***pietre plângând***). Eu-l caută identificarea nuanţelor. Este într-o continuă rearanjare, resimbolizare. Un alfabet al trăirii prin care citeşti lumea altfel decât o ştiai din prejudecăţi despre moarte, iubire, singurătate: *mi-am vândut singurătatea pe o gură de apă,* (***pietre plângând***) ca apoi în ***vamă albă***: *plouă, mă cheamă singurătatea la masă*; În ***marea singurătate*** *simt cum corpul meu devine mic/ prea mic pentru inimă/(...) visez la o iubire, o iubire care să mă ucidă/ din care să renasc(...) din mine am nutrit un vis apoi a venit o moarte tânără/ şi la luat/*(...). Lumea este o continuă transfigurare în funcţie de sentimentul/trăirea dominantă, într-un anumit moment. Reglarea stare-sentiment-realitate este mereu activă, glisantă. Cuvântul este bipolar, iradiază: *tu spui că nu eşti singur niciodată,/ nu ştii că eu sunt singurătatea ta.*(***culegere de spini***); iar în ***orizont,*** *n-ai să înţelegi niciodată de ce plecarea poartă numele meu/ de ce ochii mei de lumină sunt întunecaţi/ din ce piatră va creşte iarba mormântului,* dar şi *lângă tine aş putea să scriu/ cartea aceasta despre iubire/la care visează/ toţi îngerii şi toţi demonii din noi* (***cântec de leagăn***)

Trăgându-şi seva spirituală din bogăţia spirituală a zonei, Botoşani, Ibăneşti, se simte o manifestare discretă a spiritului mioritic. Depărtarea este anultă, cel puţin pentru moment, de sentimentul puternic al locului de origine, dar şi al dragostei: *pe cafeaua mea apare cuvântul/ se aseamănă mult cu iniţiala numelui tău mic/ în el poţi găsi răspunsul care răspunde un drum şi un sat românesc(...) din ochi însă n-am să-ţi plec niciodată(**scris(mut)**)*

Două poezii fac notă discordantă de celelalte, ***anotimpul pietrelor*** şi ***toamna viilor.*** Versurile textelor citate, curg, valuri, valuri, purtându-te în altă dimensiune. Aspectul grafic, poate induce şi sentimentul de coloane, de plimbare printr-un templu scufundat în valuri. Virgula induce senzaţia de balans al valurilor:

(...) paşi înapoi, buze de lut, duh de argint/zâmbet de fum, copase făclii, chin înrobit/ scrin de sidef, ramuri de foc, muguri de vânt/ frig sângeriu, trup vindecat, suflet pustiu/. (***anotimpul pietrelor***)

Fiecare virgulă pe vertical conturează câte o strofă diferită în interiorul poeziei: paşi înapoi,/ zâmbet de fum,/ scrin de sidef,/ frig sângeriu/..., cum spuneam, impresia că texul unitar de fapt se compune din trei fascicole verticale. Trei ipostaze alcătuiesc un întreg, mai complex decât fiecare luată în parte. În ***toamna viilor*** aceeaşi oază în mijlocul textelor volumului:

Pulpele fragede, mâinile reci, ochii adânci/ vintrele centrul, gura ce fumegă, gânduri târzii/inima lacrimă, focul un tremur, cântecul lin/urmele nopţii, crivăţul frunzelor, gustul amar,/(...). Încerc să-mi imaginez un volum întreg semnat Luminiţa Amarie în formula se mai sus.

Cărbune de fum este torţa în care arde flacăra vieţii, în diferite tonuri, cu diferite intensităţi. În negreala fumului, a opacului, a nebulosului, flacăra iubirii, a trăitului cotidian, se zbate, într-un evantai de nuanţe, pentru limpezire, înseninare; nimic nu este static, bătut în cuie, anchilozat. Este omul un cărbune? Este trăirea un cărbune care mai mult fumegă? Totul este o continuă căutare, o perpetuă evaluare şi reevaluare a stării de fapt: *am intrat în casa singurătăţii/ ca în rochia fericirii/*(***scrisoare de noapte***) Sentimentul de iad permanent, se declanşează în acest contrast, flacără-fum, cărbune, lumină. Conştientizarea acestui sentiment, încercarea de a se îndepărta, de fapt o apropie de suferinţă, dar suferinţa prin iubire, prin cuvânt, fără să devină patetică impresionează, tensionează, pulsează. În poezia sa Luminiţa Amarie face o diagramă a axei creatoare: iubire-vegetal-loc-căutare-înstrăinare-dor-regăsire în copilărie-siguranţă-efemer-cuvânt. Versul este proaspăt ca apa de la fântână. Impresia de ambrozie şi nectar are o aromă de pelin, cicatrizant.

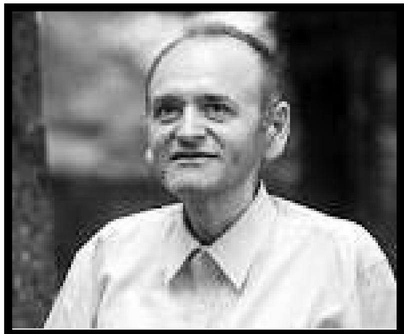
Cea mai bună carte a sa, un semn al maturităţii creatoare, **Cărbune de fum**, te captează. Traian T. Coşovei a intuit în poezia Luminiţei Amarie un talent real, autentic, al poeziei feminine contemporane.

IN MEMORIAM

ILORIAN PĂUNOIU. POETUL IUBIRII

Cu o zi înainte de sărbătorirea nașterii Maicii Domnului, în dimineața zilei de 7 septembrie, puțin mai devreme de răsăritul soarelui, discret și în liniște, după cum i-a plăcut să trăiască în scurta și chinuita sa viață, și-a luat zborul către „Tărâmul iubirii" poetul **Ilorian Păunoiu**. Născut la data de 14 decembrie 1965, în satul Meieni, comuna Popești, județul Vâlcea, pe Valea Luncavățului, în familia Ioanei și a lui Constantin. Ilorian Păunoiu își găsește repede drumul spre literatură încă din timpul studiilor liceale în orașul Voluntari, județul Ilfov, unde i-am fost profesor de limba și literatura română, reușind să debuteze publicistic destul de timpuriu, imediat după bacalaureat, la vârsta de 20 de ani, în revista „Vâlcea literară", foaie a Societății Literare „Anton Pann" din Râmnicu Vâlcea, cu o prezentare a scriitorului Ion Soare. Au urmat aparițiile sale destul de frecvente în presa scrisă de specialitate („Tribuna", „Luceafărul", „Vatra veche", „Pro Saeculum" etc.), în paralel cu volumele de versuri *Strigarea numelui* (Râmnicu Vâlcea, Editura Almarom, 1997), *Jocul secundei* (Râmnicu Vâlcea, Editura Conphys, 1998), *Arheologie sensibilă* (Cluj-Napoca, Editura Fundația Alfa, 2002), *Banchetul reginelor* (Râmnicu Vâlcea, Editura Conphys, 2002), *Simfonie pentru spadă și crin* (Râmnicu Vâlcea, Editura Conphys, 2005), *Cântarea Cântărilor* (București, Editura Perpessicius, 2008), *Poezie, logodnica mea* (Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2011), *Unde-s iubirile de ieri?* (Pitești, Editura Juventus Press, 2015), dimpreună cu volumele de eseuri *Scrisori către aproapele. Introducere în agapologie* (Râmnicu Vâlcea, Editura Adrianso, 2000) *și Agapologia: logodna iubirii cu libertatea*, tipărit 2014 la Alba Iulia, Editura Reîntregirea, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei. În anul 2014 a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Pitești. Vestea morții premature a poetului Ilorian Păunoiu i-a îndurerat profund pe toți cei care l-au cunoscut și au știut să-l prețuiască pentru frumusețea sufletului său, pentru tăria prin care, de dragul vieții și al poeziei, a reușit să-și înfrunte tragicul destin ce i-a fost hărăzit încă din fragedă copilărie, când pe la vârsta de doar opt ani fusese diagnosticat cu distrofie musculară progresivă. Cu mare îngăduință, doctorii îi dăduseră pe atunci șanse de a mai trăi doar până la vârsta de șaisprezece-optsprezece ani. Refuzând să creadă un asemenea crud verdict, Ilorian sau Iulian, după cum îi plăcea mamei sale să-i spună, s-a îndârjit să trăiască. „M-am încăpățânat să nu cred în povestea aceasta cu boala, ne mărturisea adesea Ilorian Păunoiu. Iubind atât de mult viața, a început să-mi placă enorm de mult să trăiesc. Mi-a dat Dumnezeu talentul de a cânta, de a vorbi, așa că îmi era tot mai greu să mă gândesc că la un moment dat aș putea să le pierd pe toate acestea. Cum ar rămâne toți ceilalți dacă eu nu voi mai trăi? Refuzam să cred că boala mă va birui. În aceste clipe eram stăpânit de o puternică forță interioară. E adevărat, am avut și momente de panică și de cruntă disperare, dar îmi ziceam mereu că nu se poate să mă las învins. Îmi doream enorm să trăiesc. Visam să ajung ceva, un cântăreț, un mare scriitor sau, eventual, un mare politician. Cel mai mult m-a ajutat fiorul, ideea, starea interioară de a nu vrea să mor și să mă bucur de viață. Asta îmi doream cel mai mult. Să mă bucur de viață, că viața mi se părea extraordinar de frumoasă. Cum era să mă despart de copiii cu care mergeam cu vitele la scăldat, la râu, să nu mușc dintr-un măr, să nu mănânc nuci și dude, să nu mă pot înfrupta din toate frumusețile și bunătățile ce erau la țară. Viața la țară era absolut uluitoare. Nu voiam să mor pentru că pierdeam tocmai această bucurie de a trăi. În primul rând. În al doilea rând, era mama mea, care îmi spunea că, pentru a scăpa de toate aceste chinuitoare gânduri, aveam două lucruri de făcut. Să învăț, să învăț multă carte și să cred în Dumnezeu, adică într-o forță care ne ocrotește, înțelegând până la urmă că Dumnezeu e iubire, multă iubire. Am învățat atât de multă carte, că Dumnezeu m-a ajutat să ajung scriitor. Am vrut să visez enorm, am visat și am reușit. Nu sunt modest, nu mi-a plăcut niciodată să fiu modest. Dacă eram, făceam lucruri modeste. Bucuria de a crea ceva nu piere niciodată, fiindcă omul are de la Dumnezeu un har formidabil, un har nepieritor. Chiar existența fiecăruia dintre noi în lume este un asemenea miracol. În fiecare om se spune că Dumnezeu însuși își trăiește existența. Suntem scânteie divină. Suntem particule de eternitate." Cu timpul, boala își făcea însă tot mai puternic efectul asupra trupului tot mai fraged al lui Ilorian Păunoiu. Ajunsese cu anii să scrie cu eforturi groaznice și începuse să meargă de la an la an tot mai greu, având momente în care corpul îi devenise inert, complet imobilizat la pat, împărtășind peste ani destinul la fel de tragic al unui alt mare scriitor român, Max Blecher, diagnosticat și el cu o astfel de boală ucigătoare, o formă de tuberculoză osoasă.

Pe Ilorian nu-l mai văzusem din primăvara acestui an, când, de Sfintele Paști, reușise să mă viziteze. Nu mai putea merge și, refuzându-și căruciorul pe rotile, era purtat pe brațe de bunul și inimosul său prieten și consătean, Dumitru Negulescu. S-a întâmplat să ne regăsim după ce viața ne înstrăinase unul de altul destul de mulți ani. A dorit să-și mai vadă școala unde, între anii ´80-´84, își urmase cursurile liceale. Era stăpânit de o adâncă emoție, fericit că i se împlinise un vis la care parcă nici nu îndrăznise să mai viseze. De atunci, am început să ne scriem și să vorbim tot mai frecvent la telefon, cu graba ce ar fi putut sugera dorința de a mai recupera ceva din timpul în care viața ne înstrăinase. Mai târziu, după câteva luni, parcă tot mai disperat, pe 9 august, cu mai puțin de o lună de a-și da obștescul sfârșit, îmi trimite câteva rânduri, un ultim strigăt de ajutor, în fața căruia, din păcate, ne aflam de-acum complet neputincioși. „Domnule profesor, sunt foarte bolnav, probleme tot mai grave cu respirația. Nu mai pot respira aproape deloc. Distrofia mă atacă. Nu pot vorbi. Mi-e teamă!" Aproape că nu se mai putea face aproape nimic, în fața unei asemenea situații doctorii consultați dădeau neputincioși din umeri. Trăind o viață întreagă sub semnul acestei amenințări, Ilorian Păunoiu a fost un om chinuit, ajungând la limita ultimelor puteri de a mai îndura o atât de imensă suferință, dar a învățat să trăiască asemenea unui sfânt, doar prin poezie și rugăciuni, cu o evlavie de care puțini dintre noi am fi fost în stare vreodată. „Sunt un învingător, își spunea el, pentru că nu am renunțat niciodată la iubire, la frumos, la frumosul din oameni, la frumosul naturii, la frumosul primăverii, la frumosul reînvierii. Sunt un om normal ca toți ceilalți, am avut privilegiul poate să fiu prietenul lui Dumnezeu prin acest har de a scrie. Dumnezeu înseamnă iubire, Dumnezeu este iubire. Iubirea ține de suflet, de adâncimile luminoase ale gândului curat. Cea mai frumoasă poveste a vieții lăuntrice este poezia fiecărui suflet, unic, indivizibil, microcosmos și taină neatinsă de miasmele cotidiene, de foșgăiala nebună a unei lumi în derivă, a unei societăți de consum care, în fapt, ne consumă sufletul și setea lui de zbor spre sfere mai pure". De alte bucurii în afara scrisului nu prea a mai avut parte, poate doar de vorbele și mângâierile venite dinspre prietenii pe care și-i câștigase prin felul său exemplar de a trăi cu sfințenie și de a ni se mărturisi, tot mai conștient că acolo în cer, lângă îngerii cărora li se alătură, se apropie tot mai mult de întâlnirea cu Dumnezeu. „Întâlnirea cu Dumnezeu, mărturisea poetul în superba sa carte de eseuri, *Agapologia. Logodna iubirii cu libertatea,* este de fapt întâlnirea cu sinele, pe care ar fi bine să o facem încă din timpul vieții. Nimic nu e mai trist pentru un om decât să piardă pariul cu viața și eternitatea și să constate, la capătul drumului, că nu a găsit ceea ce căuta, și că viața lui a curs fără rost, ca un fluviu care se varsă într-o mlaștină și nu în delta cu mii de brațe ca o grădină a paradisului." A dispărut dintre noi un suflet frumos, un suflet de sfânt. Frumusețea sufletului său străbate acum galaxii nesfârșite pentru a găsi acolo, lângă îngeri, în cer, un strop de odihnă și liniște. Rămas bun, dragul nostru Ilorian! Dumnezeu să te odihnească în pace!

MARIN IANCU

A FI

A fi nu este o poveste
Și nu e loc de afișat,
A fi înseamnă an-lumină
Într-un cuvânt neterminat!
A fi e flutur de o iarbă,
Un fulg din plopul vânturat,
Când lacrima prelinsă parcă
E sărutată de-un oftat!
A fi sunt eu și poți fi tu
Când ai doar gânduri diafane;
Particula de la zenitul
Neinventatelor piane!

3 septembrie la 18.19
(ultima poezie)

FIECARE

Fiecare cu durerea lui,
Fiecare cu a lui poveste,
Steaua-și cere doar perechea ei,
Unui dor cine-i spune că este?
Cerbul este la cerboaica lui,
Tot ce este viu are pereche,
Numai omul pare-al nimănui,
Dar ce spun e-n legea cea străveche!
Fiecare om este o taină,
Dacă n-ați știut, nici n-o veți ști,
Dacă i-ați dat pâine sau o haină,
Voi în veșnicie veți trăi!
Dați îmbrățișarea necesară,
Dați din toate câte le puteți,
Nu lasați vreun om fără iubire
Că primiți în dar cât șapte vieți!

20 august la
21.53

PSALMUL 12

Pâna când mă vei uita?
Doamne, până la sfârșit
Vei întoarce fața Ta?!
O, cât sunt de necăjit!
Până când voi pune gânduri
Rele în sufletul meu
Și durere toată ziua,
Noaptea când e cel mai greu?
Până când se va-nălța
Împotriva mea vrăjmașul?
Caută și m-auzi, Doamne,
Că-n Tine îmi e sălașul!
Luminează ochii mei,
Nu cumva s-adorm în moarte,
Nu cumva zică vrajmașul,
"Biruitu-l-am în toate!"
Cei care mă necăjesc
Bucuroși sunt de mă clatin!
Iară eu, din mila Ta
Mă ridic ca un paltin!
Se bucură inima mea
De mântuirea Ta, Doamne!
Celui Bun îi voi cânta-n
Primăveri, ierni, veri și toamne!

Trăind o viață întreagă sub semnul acestei amenințări, Ilorian Păunoiu a fost un om chinuit, ajungând la limita ultimelor puteri de a mai îndura o atât de imensă suferință, dar a învățat să trăiască asemenea unui sfânt, doar prin poezie și rugăciuni, cu o evlavie de care puțini dintre noi am fi fost în stare vreodată.

M.I.

Mariana Şenilă-Vasiliu

O istorie subiectivă a artei în imagini (II)

Carul cu fân. Autor, Hieronymus Bosch (1430-1516). Triptic, pictură pe lemn. Muzeul Prado, Madrid

Înainte vreme, la începuturile picturii de șevalet, o pictură era mult mai cuprinzătoare. Personaje, naturi statice, peisaje, cu toatele erau reunite într-un ansamblu compozițional.

Enigmaticul altar intitulat *Carul cu fân* este fără îndoială una din piesele de rezistență ale muzeului madrilen. Este concurată în stranietate, fantezie și măiestrie artistică doar de *Grădina plăcerilor*, un volet aparținând aceluiași autor, pictorul olandez Hieronymus Bosch. Se poate spune despre cele două bijuterii picturale că sunt florile exotice ale fostei colecții regale ale lui Filip al II-lea al Spaniei. Atras magnetic de pictura lui Bosch, suveranul a comandat copii după ambele, astfel încât, indiferent dacă se afla în palatul său de la Madrid sau în recluziune la Escorial, complex monastic și reședință regală, să aibă cele două tablouri în preajma lui. Pare ciudată preferința și atracția nemăsurată a fanaticului rege catolic pentru pictura religios-păgână ori păgân-religioasă, carnală și plină de simboluri erotice a lui Bosch. Dar, cum poate remarca oricine, există în arta lui un ceva radical diferit de picturile altora, un ceva inexplicabil care exercită o fascinație hipnotică asupra privitorului, o îmbinare bizară între real și fantastic, o stranie osmoză între hidos și frumos, dintre imaginea fantasmagorică și culoarea luminoasă. Toate acestea îi creează privitorului o stare de beatitudine vinovată precum cea provocată de drog.

Situat artistic între două lumi, cea medievală pe ducă și cea renascentistă, Bosch aparține concomitent trecutului, dar și viitorului. Opțiunea sa pentru iconografia gotică, influența exercitată asupră-i de tapiseriile medievale, la care se adaugă prodigioasa lui imaginație, au dus la crearea unui bestiar sui-generis. Iarăși, realitatea cu sugestiile sale formale a îmbogățit și mai mult prolifica imagerie din picturile artistului olandez. Digerate, toate acestea au dus la crearea unei arte originale a cărei influență asupra pictorilor contemporani lui se simte.

Asemeni altor pictori din Țările de Jos (Belgia și Olanda de azi), Bosch a fost un pictor narativ. Concepute în manieră alegorică, tablourile sale povestesc și dau pilde. Moralizarea stă ascunsă însă în imagini-simbol, în sugestii subtile, adeseori părând a fi contrarul a ceea ce vrea să spună. Așa e cazul *Grădinii plăcerilor*, un tablou hedonist ce mai mult incită fantasmele decât le alungă din fantezia oamenilor. A povesti în pictură e semn de inferioritate artistică. Mari amatori de povestit sunt artiștii mediocri și amatori care au întotdeauna pregătită o saga pentru un tablou prost. Singurii care stăpânesc arta narațiunii în pictură sunt artiștii primitivi și naivii. Bosch a izbutit să împace perfect contrariile, darul narațiunii și harul picturii, observația cea mai realistă cu putință cu fantezia fără limite.

În 2007, cu ocazia unei vizite prelungite la Madrid, printre expozițiile care mi-au atras în mod special atenția și care mi-a ocazionat întâlnirea cu pictura lui Bosch a fost *Patenir și inventarea peisajului*. *Carul cu fân* era atracția expoziției de la Muzeul Prado. Deși mai puțin spectaculos decât tripticul *Grădina plăcerilor*, în care Bosch împinge fantezia până la desfrâu imagistic, *Carul cu fân* mi se pare infinit mai interesant și mai cu seamă subtil. Subiectul ilustrat pe panoul central, cel care a și dat numele tripticului, are la bază un text biblic, din *Isaia*, cap. 40;6, 7. *„Tot ce e trup e iarbă/și toată slava omului ca floarea ierbii; iarba s-a uscat,/floarea s-a scuturat”.* (trad. Bartolomeu Valeriu Anania). Fără cunoașterea acestui text care stă la baza alegoriei biblice a tabloului lui Bosch, lucrurile par de neînțeles. Închis, altarul triptic are pictat pe față *Drumul vieții*, o imagine dezolantă a încercărilor și nefericirilor prin care trece făptura umană în decursul existenței sale. Un bărbat albit de ani, scheletic, cu fața suptă, jerpelit îmbrăcat și cu pantalonii rupți în genunchi, un amărât al sorții care posedă drept unic bun un coș de nuiele în care stă înfiptă o lingură de lemn, semn că cerșește mâncare, trece pe un drumeag îngust și prăfos. Atacat de un câine roșcat ce poartă la gât o zgardă ghintuită cu cuie, înspăimântat, nefericitul se apără cu un toiag noduros. Peisajul prin care trece e semănat cu mici scene din viață, poate chiar a lui; trei tâlhari de drumul mare jefuiesc un cavaler pe care, despuiat, l-au legat de un copac; un cuplu e antrenat într-o dispută domestic violentă; în planul ultim, unde se profilează pe cer o roată de supliciu și o spânzurătoare, puhoi de gură-cască se bulucește să asiste la execuție; în prim-plan, peste oasele descărnate și împrăștiate ale unor picioare de cal au început să se adune ciorile. În întreg, tabloul e invadat de astfel de scene dure și mizere. O singură imagine pașnică, unica de altminteri, un păstor ce cântă din cimpoi în timp ce puținele sale oi pasc. Singurul său ascultător e câinele. Figura dezmoștenitului sorții pare să-l fi obsedat pe pictor într-atât, încât a fost reluată aproape identic în *Fiul risipitor*, un panou octogonal ce provine dintr-un alt triptic, azi pierdut.

În ce privește peisajul, acesta diferă de ceea ce se înțelege la ora actuală prin acest termen, adică o felie de natură sau un *motiv* cum îl numeau impresioniștii, având unghi unic din care este privit. La Bosch, Patenir, Van Eyck, Bruegel, ca și la alți pictori flamanzi și olandezi din secolele XV-XVI, peisajul este panoramatic, alcătuit din fragmente abil legate între ele, fără nicio cezură. El e creația imaginației artistului și poartă denumirea de *peisaj compus*. Cauza acestui mod de reprezentare este tocmai narațiunea care se desfășoară în timp, dar care este redată simultan pe suprafețele tabloului. Înainte vreme, la începuturile picturii de șevalet, o pictură era mult mai cuprinzătoare. Personaje, naturi statice, peisaje, cu toatele erau reunite într-un ansamblu compozițional. În ceea ce numim evoluția artei culorii, implicit a picturii, s-a mers din divorț în divorț, despărțind și absolutizând genurile: compoziția, prin asta înțelegându-se eronat doar reprezentarea unor personaje - termenul este greșit din moment ce indiferent de gen, compunerea suprafeței este elementul de bază al oricărui tablou; nud, natură statică și peisaj. În cazul panoului exterior al tripticului, tern și arid, peisajul este în deplină concordanță cu starea fizică și emoțională a personajului, cu încercările dureroase prin care se presupune că a trecut pe drumul vieții.

Închis, cu imaginea aspră a dezmoștenitului sorții pe fața voletului, nimic nu-l pregătește pe privitor pentru explozivul și impresionantul spectacol al altarului deschis. Pe panoul central, cel care a dat denumirea tripticului, tronează celebrul *Car cu fân*, imagine viu colorată ce ilustrează alegoria biblică: omul e trecător, iar bunurile de care se agață în timpul vieții sunt și ele fragile și pieritoare ca florile ierbii. În jurul carului cu fân, simbol al vremelnicelor bunuri lumești, roiesc muritorii, fiecare din ei încrâncenat să smulgă din fân cât mai mult, o târnă, un braț sau barem o mână de iarbă uscată. Fânul, în acest caz, este simbolul lăcomiei, invidiei și vanității. Niște arătări diavolești, înhămate în fruntea carului, îl trag în stânga, în direcția iadului. Situarea lor în partea stângă a tabloului nu este deloc întâmplătoare, pe panoul lateral stâng fiind pictat infernul, locul în care ajung păcătoșii. În limba latină, limba folosită de biserica catolică timp de secole, „sinistra” înseamnă stânga. Din acest cuvânt a derivat termenul „sinistru”. Mecanismul a fost simplu: s-a asociat cuvântului „sinistra”/stânga, cu teroarea pe care o stârneau scenele în care erau redate chinurile celor damnați. Din această combinație lingvisto-vizuală s-a născut un cuvânt cu sens complet diferit decât cel de la care a plecat. Nu este un caz singular de permutație a sensului inițial, așa s-au petrecut lucrurile și cu termenul „grotesc”, care provine de la „grotă”. Prin asociere cu decorațiile descoperite în grotele, cum erau denumite popular ruinele palatului lui Nero, Domus Aurea, amestec bizar dintre regnurile animal, uman, floral, cărora li se alăturau produsele fanteziei artiștilor, ele îi înfiorau de groază pe privitori. Dar apropo de iconografia creștină, și în cazul regulilor de reprezentare ortodoxe, în scena Judecății de Apoi din pridvoarele bisericilor românești (chiar dacă limba folosită nu mai era latina, ci slavona), iadul e pictat tot în stânga, unde sunt caligrafiate teribilele

scene intitulate „Viermii cei neadormiţi" şi „Scrâşnirea dinţilor".

Revenind la panoul central, cel al *Carului cu fân*, scenele înfăţişează cu cruzime şi bună cunoaştere a psihologiei umane comportamentul gloatei. Înnebunită de lăcomie, pofte şi invidie, turma omenească se înghesuie în jurul carului din al cărui fân fiecare spera să smulgă cât de cât chiar cu preţul vieţii. Mulţi au şi căzut, călcaţi de roţi, alţii încearcă să se caţere cu ajutorul scării chiar pe car; unul şi-a înfipt ambele braţe în fân inconştient că ar putea să fie strivit; mai viclean şi mai abil, un bărbat se aţine la distanţă de car, încercând să smulgă din fân cu ajutorul unei căngi cu coada lungă. Femei şi bărbaţi, tineri şi bătrâni se îmbrâncesc şi se încaieră lacomi; o femeie se repede înfuriată ca o harpie cu un cuţit la gâtul unui bărbat, care şi acela se pregăteşte să o altoiască cu o bâtă. Prin mişcări şi gesturi, Bosh surprinde magistral caractere şi moduri de comportament dezumanizate. În nebunia generală care i-a cuprins pe oameni, carul îşi continuă mersul implacabil spre Infern. În spatele carului, solemni, calmi şi plini de sine, ignorând tragedia colectivă, trec călări lacomii lacomilor şi vanitoşii vanitoşilor, stăpânii lumii, papa, regele şi nobilii. În registrul de la baza panoului, Bosch a redat scene din viaţa obişnuită: un bătrân îşi duce nepoţii, unul în spinare, altul de mână; două femei, una cu un copil în braţe, alta trasă de fustă de pruncul ceva mai răsărit poartă o conversaţie, pe tema maternităţii se presupune, asta după gestul cu care una îi pune mâna pe abdomen, semn că e însărcinată; o mamă îşi spală ţâncul la fund, în timp ce în spatele ei se învârte la proţap un purcel; un vraci tratează o femeie; patru călugăriţe, slabe precum un svarog, îndeasă cu fân sacul unui popă rotofei cu paharul de vin în mână.

Deasupra întregii scene burleşti şi tragice, pe un nor, apare miniatural, chipul lui Iisus, iar sub el zboară, asemeni unor insecte, îngerii căzuţi. În vârful clăii de fân, între pământesc şi celest, Bosch a pictat un grup a cărui semnificaţie nu e tocmai limpede. Sub coroana unui copac - să fie pomul cunoaşterii? - un cuplu se îmbrăţişează, în timp ce în spatele lui, agitând un urcior legat de un par, se hlizeşte un personaj cam grosolan (mulţi au văzut în urcior un simbol erotic, ca în pictura lui Greuze, „Urciorul spart"...). Trei inşi, doi bărbaţi şi o femeie - să fie triunghiul amoros? - descifrează o partitură muzicală, iar în stânga lor - iarăşi stânga! - o făptură a iadului, albastră-străvezie precum tot ce creşte la întuneric, le ţine hangul cu o trompetă subţire şi lungă. Singur un înger se roagă, înălţând ochii spre cer, spre Iisus Hristos. Se roagă pentru iertarea păcatelor tuturor, pentru izbăvire.

Pe aripile laterale ale tripticului, Bosch a pictat, în dreapta, facerea omului, păcatul originar şi alungarea cuplului primordial din Paradis, iar în stânga, Infernul. Dacă în redarea Paradisului, pictorul pune frâu fanteziei menţinând-o în limitele cuminţeniei şi conformismului, în cazul Infernului se dezlănţuie frizând aproape patologia. De altminteri, analizând arta lui Bosch în totalitatea ei, se poate constata tropismul pentru redarea grotescului şi a scenelor terifiante; o adevărată plăcere şi măiestrie în a inventa forme bizare şi a compune scene de o mare cruzime. Niciun pictor nu l-a depăşit în crearea fantasmagoriilor născute din cine ştie ce coşmaruri care l-au bântuit. Abilitatea sa în crearea acestui gen de imagini nu are egal, nici în bestiarele medievale, nespus de bogate sub acest aspect, şi nici în tablourile altor pictori contemporani lui. Suprarealiştii, cu care este uneori comparat, se dovedesc banali pe lângă el. Aproape nu-i subiect pictural în care să nu introducă, uneori fără nicio legătură logică, arsenalul său fantasmagoric. Toate tripticurile pictate de el colcăie de o faună fantezistă, straniu amestec între regnuri. Chiar şi când a pictat *Hristos purtându-şi crucea,* figurile umane reprezentate de el, oarecum asemănătoare cu cele din schiţele fizionomice groteşti ale lui Leonardo, sunt hidoase atât fizic, cât şi în expresie. Diableriile din tablourile din acest ultim tablou pictat de Bosch, care aparent face notă discordantă cu restul creaţiei sale, dacă s-ar îndepărta masca umană, s-ar descoperi că sub ele zac tot monştri infernali zămisliţi de iad. La o sută de ani de la moartea lui Bosch, abatele spaniol I. Seguenca, familiarizat cu pictura lui Bosch, făcea remarca cum că dacă alţi pictori îi pictează pe oameni după aparenţe, de dinafară, în schimb pictorul olandez are curajul de a-i picta aşa cum sunt pe dinăuntru, din interior. Felul în care i-a redat pe oameni, în grup şi individual, atât în *Carul cu fân*, dar şi în *Hristos purtându-şi crucea* dovedeşte pătrunzătorul adevăr al spuselor abatelui spaniol de acum patru sute de ani.

Primul lucru care te opreşte în faţa *Carului cu fân* este culoarea. Prin galbenul copt al fânului - în realitate, fânul are o culoare ternă! - Bosch a sugerat într-un mod subtil aurul, cel după care, lacom şi bezmetic, aleargă omenirea. El domină întreg tabloul, tot aşa cum minţile oamenilor sunt obsedate de foamea pentru preţiosul metal, simbol al poftelor cele mai deşănţate şi motiv al răului suprem. De la întâia privire, fânul-aur centrează aproape hipnotic atenţia privitorului fără ca el să fie conştient de capcana vizuală în care îl atrage Bosch. Captivaţi de delirul imagistic combinatoriu, gen în care artistul excelează, celor mai mulţi, avizaţi, neavizaţi, le scapă acest lucru esenţial. Nu-mi amintesc de vreun istoric sau critic de artă ori scriitor - eseist care să fi băgat în seamă subtila sugestie pe care Bosch a făcut-o prin culoarea aurie a fânului, lucru deloc întâmplător. Pictorul adevărat nu lasă nimic la voia întâmplării, iar opera sa nu-i rezultatul inspiraţiei, ci al unei temeinice gândiri, de la dispunerea elementelor în tablou - în prima fază - şi până la modul de utilizare al culorii. Inspiraţie. Restul de 99% e transpiraţie, cunoaştere, gând şi chibzuire, geometrie secretă, ritm, inventivitate formală şi cromatică. Nimic nu e întâmplător într-un tablou. Doar arta contemporană a admis accidentul din care a făcut uneori virtute, iar din joacă, regulă. Marii maeştri ai artei au controlat totul, chiar şi emoţia pe care doreau s-o inducă privitorilor.

lipsa picăturilor de roşu, tabloul ar deveni tern. După galben, a doua culoare care se impune, dar în surdină, este un albastru-verzui pal, folosit pentru redarea peisajului din fundal, dar şi pentru semnalarea figurilor demonice pe care le face astfel de îndată

recognosibile, nu doar ca forme, ci şi prin culoare. În acest caz, cromatica are rol de avertisment, aşa cum se întâmplă în lumea animală, dar şi vegetală. Fără a forţa o legătură, trebuie amintit că tot în albastru, de altă intensitate, mai puternică însă, erau redaţi demonii şi figurile malefice în arta religioasă tibetană şi cea a vechilor buriaţi mongoli/Asia Centrală.

Tabloul lui Bosch este împărţit vertical în trei registre de galben: norul pe care apare Iisus Hristos e galben, sugerând lumina divină; carul cu fân, aşijderea e galben, dar de nuanţa aurului; iar pământul este colorat tot în galben, de astă dată unul secătuit, pal. În partea superioară, pentru a crea senzaţia de spaţialitate, de adâncime şi depărtare, artistul s-a folosit de tonuri reci de albastru diafan. Peisajul aminteşte într-o oarecare măsură de peisajul lunar din spatele Giocondei. Agitaţia, vânzoleala bezmetică din jurul carului cu fân este redată printr-un adevărat mozaic cromatic. Roşul, cantitativ puţin, are rolul de culoare tonică, cea care înviorează tabloul - în

Carul cu fân, etic vorbind, este imaginea tragică şi grotescă a nebuniei lumii, a viciilor care o macină pe dinăuntru, a nemărginitei lăcomii, a invidiei ce sabotează legăturile omeneşti, a trufiei fără margini care surpă şi dezbină lumea. Din cele şapte păcate capitale, ele sunt cele mai grele pentru că de la cupiditate, invidie şi vanitate pornesc toate celelalte cu alaiul lor de rele. Artistic vorbind însă, prin fantezie, putere de inventivitate, forme, culori şi măiestrie, *Carul cu fân* este o capodoperă, nu doar a Muzeului Prado, ci a picturii universale. El figurează în rândul celor mai spectaculoase şi cunoscute - nu neapărat şi înţelese! - picturi din toate timpurile.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Centrul Cultural Pitești și Fundația „Pro Patria" au organizat în Sala Ars Nova din Complexul „Casa Cărții", simpozionul cu tema „Transfăgărășanul – via sacra". Evenimentul, prilejuit de împlinirea a 42 de ani de la construirea grandiosului edificiu a cuprins o evocare tematică, susținută de col.(r) Ion Bratu, președintele Fundației „Pro Patria", inginerul arhitect Alexandru Popa, cel care a proiectat Transfăgărășanul și artistul plastic Contantin Samoilă, care a realizat în metal fresca unui viitor monument, ce înfățișează aspecte privind realizarea măreţului obiectiv. Cu acest prilej, au susținut alocuțiuni viceprimarii Municipiului Pitești, Laurențiu Marian Zidaru și Sorin Apostoliceanu. Manifestarea a cuprins și un recital muzical, oferit de Corul Veteranilor „Mihai Vitezul" din Pitești, sub îndrumarea col.(rtr.) Nicolae Perniu.

Festivalul Internațional de Folclor Carpați

„Istorie și istorii cu Marin Toma"

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, medalionul literar cu tema „Marin Preda și romanul românesc postbelic". Evenimentul, prilejuit de împlinirea a 94 de ani de la nașterea marelui romancier a cuprins prelegeri susținute de scriitoarea Mona Vâlceanu, poetele Denisa Popescu, Allora Albulescu, profesorul Vasile Ghițescu, jurnalista Dorina Mihai Moise, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, scriitorul Ion Lică Vulpești, cititoarele Adina Perianu și Nușa Cantemir. Distinșii invitați au evocat viața și opera marelui scriitor, pledând pentru aprofundarea creației lui Marin Preda, considerată valoroasă nu doar din punct de vedere literar, cât mai ales al contextului istoric în care a fost publicată. "Pentru perioada communistă era un act de mare curaj să scrii despre moravurile societății, fapt care se pare că i-a adus moartea învăluită și acum în mister", au conchis vorbitorii.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" și redacția revistei-document Restituiri a organizat simpozionul cu tema „Strategia militară medievală – asediul cetăților". Manifestarea, desfășurată în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma" a cuprins o prelegere susținută de secretarul general de redacție al revistei Restituiri, istoricul Marin Toma. Vorbitorul a făcut o interesantă incursiune în bătăliile și războaiele care au avut loc pe teritoriul României în Evul Mediu, prezentând arme, cetăți și fortificații medievale, precum Castelul Corvinilor din Hunedoara, Cetatea Deva, Cetatea Râșnov și alte obiective de interes istoric.

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești și Uniunea Artiștilor Plastici din România au organizat în perioada 01 - 08 august, Tabăra Națională de Creație Plastică Pictură - Grafică „Ion Gheorghe Vrăneanțu". Evenimentul, aflat la a doua ediție a reunit șapte artiști plastici de notorietate națională: Adina Mocanu din Bistrița, Alina Dumitrescu din București, Mara Diaconu din Pitești, Lucia Călinescu din Târgu Mureș, Maria Coiciu din Constanța, Vioara Dinu din Bistrița și Augustin Lucici din Pitești. Distinșii invitați au realizat conform regulamentului elaborat de maestrul Augustin Lucici, coordonatorul taberei, câte trei lucrări, două de grafică și una de pictură, care au rămas în patrimoniul Centrului Cultural Pitești. Noile creații au fost prezentate în cadrul unei expoziții, desfășurate la Complexul Expozițional Casa Cărții, parter. Distinșii artiști s-au inspirat din obiectivele culturale și istorice ale urbei, înnobilând astfel zestrea culturală a municipalității cu operele lor.

■ Eveniment cultural de anvergură la Pitești, cu ocazia Festivalului Internațional de Folclor Carpați, ajuns la a 33-a ediție. Manifestarea, care a avut loc în perioada 10-15 august, în cadrul Sărbătorilor Argeșului și Muscelului a debutat cu un spectacol desfășurat în reședința județului și organizat de Consiliul Județean Argeș și Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești. Concitadini și nu numai au asistat la o fascinantă reprezentație susținută în Piața Primăriei de ansambluri folclorice din Columbia, Grecia, Italia, Olanda, Republica Moldova, Turcia, România, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria și Chile. Bucuroși de oaspeți, edilii piteșteni i-au invitat pe ambasadorii dansului și cântecului de pe alte meleaguri în Sala de Festivități a Primăriei, unde primarul Constantin Cornel Ionică le-a adresat un mesaj de suflet și au avut loc schimburi de daruri simbolice. Dansatorii s-au deplasat într-o superbă paradă prin centrul urbei, spre a le oferi spectactorilor care-i așteptau în Piața Vasile Milea un regal de al portului, dansului și cântecului tradițional din țările de origine. Festivalul Internațional de Folclor Carpați s-a încheiat în ziua de Sfânta Maria Mare, în nota-i specifică. După suita de spectacole desfășurate în principalele localități argeșene, manifestarea și-a închis porțile tot la Pitești. Ansamblurile folclorice participante au parcurs încă o dată centrul urbei, într-o superbă paradă a cântecului, dansului și portului popular din mai multe colțuri ale lumii, spre delectarea publicului de ocazie. Ajunși în Piața Vasile Milea, artiștii au susținut un regal de dansuri pe ritmuri tradiționale din țările de origine, după care au așteptat cu emoții anunțarea câștigătorilor și decernarea premiilor. Juriul format din specialiști în folclor a decis ca premiul trei să i se atribuie ansamblului din Bosnia-Herțegovina, premiul al doilea i-a revenit ansamblului din Chile iar premiul întâi i-a fost decernat ansamblului din Bulgaria.

■ Primăria Municipiului Pitești a organizat prin Serviciul Public de Exploatare a Patrimoniului, Târgul de Sfânta Maria, care s-a desfășurat în perioada 11-21 august, în Piața Vasile Milea. La tradiționala manifestare au participat agenți economici, care au expus costume populare, produse alimentare specifice și artă decorativă. Deschiderea oficială a avut loc în prezența edililor piteșteni, care au vizitat târgul și au stat de vorbă cu cei interesați. "Este deja o manifestare tradițională, organizăm în perioada sărbătorii de Sfânta Maria Mare o serie de manifestări cu caracter cultural dar și de natură comercială. Acest târg cred că este organizat pentru ultima oară pe zona centrală, dar de anul viitor, în funcție de un termen, de o locație care a fost amenajată pe fonduri europene, ne vom muta într-o zonă limitrofă a municipiului Pitești, care permite acest tip de manifestări"a declarat primarul municipiului Pitești, Constantin Cornel Ionică. Târgul de Sfânta Maria a cuprins și spectacole de folclor, organizate de Centrul Cultural Pitești. Sub coordonarea profesorului de canto popular

Tabăra Națională de Creație Plastică Pictură - Grafică „Ion Gheorghe Vrăneanțu"

Târgul de Sfânta Maria

actualitate

Valentin Grigorescu au susţinut recitaluri de excepţie Daniela Cernea, Grupul Vocal „Zavaidoc”, Taraful „Zavaidoc”, Rodica Oprican, Cristina Voicu, Luiza Paca, Aura Iacob, Nicu Spânu, Nina Sibiceanu, Alin Luţu, Iulian Buicu, Florentina Luţu, Flavius Gheorghe Constantin şi evident, maestrul Valentin Grigorescu. Manifestările au fost dedicate tuturor celor care poartă numele de Maria, Marin şi derivatele, dar şi celor care iubesc folclorul autentic românesc.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, ediţia din luna august a Cenaclului literar-artistic „Mona Vâlceanu”. Evenimentul, coordonat de profesoara şi scriitoarea Mona Vâlceanu a cuprins un medalion dedicat epigramistului Traian Gărduş. Distinsul om de cultură, sărbătorit cu acest prilej, a fost profesor de limba şi literatura engleză la Colegiul Naţional I.C.Brătianu, iar vocaţia de scriitor şi calităţile de fin observator al societăţii l-au determinat să publice mai multe cărţi de epigrame, savuroase articole în reviste de cultură din ţară şi din Canada, unde s-a stabilit de câţiva ani. Despre Traian Gărduş au depănat amintiri şi au făcut aprecieri asupra creaţiei sale profesorii-scriitori Constantin Vărăşcanu, Steluţa Istrătescu, Vasile Ghiţescu şi amfitrioana manifestării, Mona Vâlceanu.

■ Centrul Cultural Piteşti, Liga Scriitorilor din România şi de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeş şi Grupul Vocal „Armonia” au organizat în Sala Ars Nova, ediţia din luna august a Cenaclului „Armonii Carpatine”. Manifestarea, coordonată de redactorul-şef al revistei Carpatica, scriitorul Nicolae Cosmescu a cuprins o lectură din propriile creaţii, susţinută de poetul Nicolae Branişte, jurnalista Dorina Mihai Moise, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, scriitorul Ionel Dincă, profesorul Mihai Moise şi Adelia Bogdan, de meserie asistent medical, care cochetează cu pictura şi poezia. Grupul Vocal „Armonia”, sub îndrumarea col.(rtr.) Nicolae Perniu a completat atmosfera cu un recital de melodii de suflet, pe gustul publicului consumator de cultură.

■ Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat simpozionul cu tema „Rolul serviciilor secrete”, partea a doua, din seria dezbaterilor publice lunare, sub genericul „Lumea Azi”. Manifestarea a fost susţinută de redactorul-şef al revistei-document Restituiri, istoricul Marius Chiva, medicul-poet Adrian Mitroi, col.(r) Teodor Ghiţescu şi col.(r) Ion Stan. Vorbitorii au luat în discuţie rolul şi importanţa serviciilor secrete, exemplificând cu o serie de istorii despre entităţi specifice din România, Franţa, Israel, Federaţia Rusă, Marea Britanie.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova ediţia din luna august a proiectului cultural, sub genericul „Armonie şi Stil de Viaţă”. Iniţiatoarea şi coordonatoarea proiectului, dr.ing. Adina Perianu, specialist în horticultură a susţinut prelegerea cu tema „Şcoala naturii”, în cadrul căreia a luat în discuţie o serie de plante cu proprietăţi terapeutice. Distinsa invitată a vorbit şi despre importanţa apei, a hidratării corespunzătoare pentru sănătate. La eveniment au participat mai mulţi literaţi ai urbei, care au completat-o pe Adina Perianu cu o lectură din propriile creaţii, având ca temă natura.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Piaţa Primăriei spectacolul de muzică folk şi muzică uşoară, sub genericul „Amintiri de-o vară”. Sub îndrumarea cantautorului Tiberiu Hărăguş au evoluat în faţa publicului iubitor de frumos Grupul Folk „P620” şi interpreţi de muzică tânără din Piteşti: Andrei Bulf, Mihai Hoţescu, Georgiana Costache, Claudia Guţu, Maria Guţu, Ana Manole, Anemona Olteanu, Vlad Sandu, Robert Fulfuc şi Ştefan Ioan. Evenimentul a fost moderat de eleva Andreea Dinuţ, membră a Grupului Folk „P620” din cadrul Centrului Cultural Piteşti.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova o nouă lectură-spectacol din creaţia scriitoarei Vavila Popovici, născută în Basarabia, care a activat ani buni la Piteşti, stabilită în prezent în Statele Unite ale Americii. Evenimentul literar, moderat de poeta Denisa Popescu a cuprins o lectură bilingvă, din volumele de versuri semnate de distinsa creatoare de cultură de peste ocean, manifestare susţinută de profesoara-poetă Allora Albulescu în limba română şi de profesorul de vioară Oliviu Constantinescu, în limba engleză. Despre Vavila Popovici şi opera sa au vorbit şi alţi literaţi ai urbei, care i-au transmis pe această cale, mesaje de suflet şi de apreciere pentru implicarea în continuare în viaţa culturală a Piteştiului.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Simpozion, lansarea volumului de studii şi eseuri cu titlul „Filosofie, Credinţă şi Drept”, de Marius Andreescu. Originar din Piteşti, doctor în Drept, având specializări la instituţii de profil din ţară şi de peste hotare, autorul este în prezent judecător la Secţia Penală a Curţii de Apel Piteşti. S-a remarcat printr-o intensă activitate de cercetare ştiinţifică, publicând numeroase lucrări de specialitate, în care transpar ideile şi concepţiile personale despre libertate şi lege. În noua apariţie editorială, Marius Andreescu propune o încercare de a privi Dreptul prin prisma raţiunii sale, o altă interpretare a unor realităţi juridice privită dintr-o zonă exterioară Dreptului, adresându-se nu doar practicienilor ci şi publicului larg. Despre distinsul autor şi operele sale au luat cuvântul prefectul judeţului Argeş, Cristian Soare, secretarul Judeţului Argeş Ionel Voica, rectorul Universităţii Piteşti Dumitru Chirleşan, istoricii Constantin Vărăşcanu şi Marius Chiva.

CARMEN ELENA SALUB

Amintiri de-o vară”

Lansarea volumului de studii şi eseuri cu titlul „Filosofie, Credinţă şi Drept”, de Marius Andreescu

CULTURĂ ȘI ARHITECTURĂ

(urmare din p. 32)

De fapt, ceea ce scrie G. M. Cantacuzino dezvăluie o „filozofie a arhitecturii”, cum spune la un moment dat. Care e o filozofie pur şi simplu, deci o explicaţie a omului. Iar noi simţim o stare ciudată, ca trăitori în acel viitor pe care el îl imagina şi care arată cu totul altfel, la modul negativ vorbind. Cum spune profesorul Augustin Ioan, unul dintre multele noastre viitoruri ratate. Terapeutic, ca o exorcizare a urâtului, să închei cu aceste două proiecţii *„Cei care vor fi chemaţi să construiască România de mâine, au nevoie să fie dotaţi în primul rând cu o structură spirituală, în funcţie de care cunoaşterea arhitecturii şi a tuturor metodelor de construcţie să se poată organiza. Această structură nu poate fi decât în funcţie de o generozitate socială bine afirmată. Între necesar şi suficient sunt multe zone intermediare prin care trece cunoaşterea. Cultura începe însă dincolo de suficient”.* Şi: *„Arhitectura în primul rând e formă. Pentru un arhitect formă înseamnă organizarea spaţiului, limitarea şi deci precizarea lui pentru înfăptuirea unei lumi ale cărei armonii să ne fie utile în viaţa noastră materială şi spirituală....Năzuind spre organizarea spaţială a vieţii unei civilizaţii, arhitectul tinde spre frumuseţe. Şi frumuseţea în arhitectură nu e decât realizarea armoniei spaţiale în vederea fericirii şi demnităţii umane”.*

Da, cultura începe dincolo de suficient!

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu imagini din *Carul cu fân* - Hieronymus Bosch

actualitate

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2016, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ

- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

Christian Crăciun

CULTURĂ ȘI ARHITECTURĂ

Una dintre carențele revistelor noastre de cultură mi se pare a fi absența unor rubrici de arhitectură. Aceasta e percepută probabil doar ca o chestie pur tehnică, „inginerească”, fără legătură cu spiritul, cu ceea ce numim în sens larg *cultură*. Este una dintre explicațiile pentru care orașele noastre sunt haotice, n-au nicio *idee,* urâte, construite anapoda și lipsite de identitate. Despre sate... ce să mai vorbim! Arhitectul de azi se limitează la postura de executant cuminte (onoarea cuvenită excepțiilor), dacă nărăvașul comanditar vrea 7 turnulețe, punem 7 turnulețe, dacă vrea turn de sticlă, facem turn de sticlă, banul să iasă. Iar la sate e chiar și mai rău, țăranii cu stare își distrug vechile case și mediul pentru a construi măgăoaie de beton care trebuie să aibă o singură calitate: să fie cât mai mari.

Și totuși, arhitectura ține de cea mai profundă esență a umanului, *locuirea* este una dintre dimensiunile centrale ale antropologiei, iar percepția spațiului și interacțiunea cu el caracterizează oameni și comunități. De aceea o personalitate („renascentistă” o numea cu dreptate Camil Petrescu încă din interbelic) precum G.M. Cantacuzino merită readusă în atenția publicului cu mai mare insistență. Este unul din „marii români”, ca și necunoscut azi în afara oamenilor de specialitate. Citisem încă din anii 70 acea ediție minunată a scrierilor sale *Izvoare și popasuri*, alcătuită de Adrian Anghelescu la editura Eminescu, și care

conține câteva din cele mai frumoase eseuri ale sale: *Izvoare și popasuri, Introducere la studiul arhitecturii, Arcade, firide și lespezi*... Cartea despre care vreau să vorbesc acum a apărut întâia oară într-un context istoric nefericit, anul spune totul: 1947. Pe muchie istorică deci, în ultimele bătăi de aripă obosită ale libertății. Ediția pe care o folosesc aici e reeditarea de la editura Paideia, seria *Spații imaginate,* în 2010. *Despre o estetică a reconstrucției, Cuvânt înainte* de Augustin Ioan, *Postfață „Timpul fracturii”* de Mariana Celac. În contextul sfârșitului de război, autorul își pune o întrebare simplă și presantă: cum trebuie reconstruit Bucureștiul (și alte orașe)? Cum spune Augustin Ioan: *„A citi astăzi această carte este dureros”*. Pentru că practic toate greșelile asupra cărora atrăgea atenția acum 70 de ani profesorul au fost comise cu asupra de măsură. Eu aș fi dat această carte ca un fel de examen candidaților la primăria capitalei.

G.M. Cantacuzino este fundamental un umanist clasic, el așază chestiunea locuirii în contextul cel mai larg al definirii condiției umane. Premisa eseului spune direct: *„O Estetică a reconstrucției nu poate lua ființă fără o Etică socială”*. Și, în consecință, despre această Etică vorbește mai mult textul său decât despre problemele tehnice. Nu tehnică și limbaj de specialitate avem aici, ci interogație asupra condiției omului modern. De altfel, Perpessicius sublinia la vremea respectivă *lirismul* fundamental al stilului lui G. M. Cantacuzino, lirism provenit, aș spune, din *implicarea* spirituală a autorului, din înălțimea la care se situează în explicarea problemelor construcției. Un cuvânt apare incredibil de frecvent în paginile sale: *fericire*. *„În locul orașului care exploatează omul, va trebui să înfăptuim cetatea care ocrotește pe om. În locul orașului care adoarme suferința cu diferite narcoze ale plăcerii va trebui ridicat orașul fericirii”.* Acest tip de optimism care se traduce prin folosirea viitorului este și el caracteristic omului care are încredere în destinul umanității. Ce magnific anacronic ne apare astăzi marele spirit GMC! *„Economiștii vor spune că e o formulă oneroasă, luxoasă și mai greu de realizat. Urbaniștii vor pierde prilejul efectelor de perspective și vor pleda teza mai practică și mai puțin scumpă a comasărilor de locuințe. Dar omul și fericirea lui au mai multă importanță decât aceste socoteli. Peisajul urban se va umaniza iarăși”*. La fel de frecvent apare și termenul *generozitate*. Militând, ca în fraza precedentă, pentru locuința individuală, el refuză să pună în prim plan problema costurilor, susține cu dreptate că, dacă lumea și-a permis enorma risipă de resurse pentru distrugere în timpul războiului, ea trebuie să mobilizeze astfel de resurse și pentru edificarea de orașe umane, umanizate. Nu cred că pe vremea când a fost scrisă cartea exista în limba noastră uzuală acea expresie atât de misterioasă de azi: *a face casă pe pământ*. După 50 de ani de comunism și traumatizantă, schiloditoare psihic, locuire „la bloc”, azi visul oricărui român este să aibă „o casă pe pământ”. Arhitectul anticipa perfect asta. În toată cartea el aduce argumente pentru locuințele individuale, înconjurate de mici grădini, era hotărât împotriva impersonalelor „mașini de locuit” (*...cea mai feroce expresie a egoismului din 1900*). Pornește de la această caracterizare fără rest: *„La noi în România, până astăzi peisajul nostru urban, organizările noastre urbane sunt încă efemere și șovăielnice improvizații, în care nimic nu s-a afirmat cu hotărâre. E poate un avantaj. Ne va veni mai ușor să lepădăm unele manii pe care le contracaraserăm din imitație. În urbanismul de mâine al României, alături de problema locuințelor se pune și aceea a instituțiilor Statului”*. Avem de-a face cu o perspectivă aș spune de antropologie a fericirii, nu o simplă analiză de specialitate. Ceea ce propune: *„umanizarea orașului, reducerea lui la scara omului, la sufletul omului”*. Atunci, în 1947, înaltul spirit care avea să fie întemnițat la Aiud și la Canal își păstra optimismul, încrederea în raționalitatea umană. De aceea el imaginează că este posibil un *program* coerent al reconstrucției. Capitalismul obsedat de maximalizarea profitului și minimalizarea cheltuielilor nu-i place, ca om tradițional el edifică doar ceea ce este nutrit de spirit. Dezavuează „silozurile” arhitecturii moderniste: *„Uluiți de unele noutăți tehnice, arhitecții nou-ieșiți din școli exclud pur și simplu din preocuparea lor pe om și plăcerea omului de a trăi. Ei reduc totul la silozuri: spitalul devine un siloz de suferinzi, biblioteca un siloz de cărți, școala un siloz de elevi, instituțiile publice silozuri de funcționari. Totul devine cantitativ și dimensional, în loc de a fi calitativ și proporțional”*. Arhitectul este, observ, un om al nesfârșitelor medieri: între natură și cultură, între public și privat, între individ și stat, între trecut și viitor, între clădire și peisaj, între ceea ce este necesar și ceea ce este suficient etc. Despre nesfârșitele nuanțe ale acestor treceri meditează pe fiecare pagină. El iubește evident cu disperare această țară neterminată. *„România este un organism viu care trebuie unificat nu numai din punct de vedere spiritual, dar și plastic”*. Desigur că acordă o atenție fundamentală spațiului, analizând simțul colosalului la ruși, sau legătura natură – om în America unde: *„orice casă concepută în America năzuiește să fie premisa unei fericiri”*. Este pentru proiecte de anvergură, de lungă durată și pentru un rol decisiv, asumat al Statului (care prin Instituțiile sale este și unul dintre principalii comanditari arhitecturali, în jurul acestora coagulându-se comunitatea). *„Concepția reconstrucției nu e o treabă regională și nu poate fi lăsată inițiativei particulare”*. Asta nu-l împiedică să observe dezastrele ce se petrec atunci când Statul e „miop și meschin”. Pe de altă parte, el pune în centru comunitatea, e pentru încurajarea micilor industrii locale, care asigură și specificul (combătând uniformizarea monotonia ucigătoare) și locuri de muncă, deci frumusețea și prosperitatea (id est fericirea) comunității locale. *„A da unei țări o înfățișare unitară nu înseamnă monotonia formelor standard”*. Umanistul imaginează un viitor care nu a fost să fie, vorba lui Noica. Vorbește despre drumuri care pot *sublinia, monumentaliza și completa un peisaj*, despre mahalale și piețe, despre Teatrul Național, muzee și monumente, despre omul de pe stradă și învățământ, despre orașele de provincie și confuzia dintre arhitect și inginer. Iată ce definiție splendid inactuală: *„Arhitectul construiește pentru om locuințe, instituții și temple a căror finalitate este frumusețea. Nu e om care să nu dorească o casă care să depășească utilul, o casă în care poate să-și adăpostească nu numai familia, dar și simbolurile și zeii...Arhitectul se ocupă de om și de zeii lui”*.

Există o propoziție peste care riscăm să trecem prea repede undeva în carte, despre omul care ar trebui să aibă dreptul în oraș să treacă pe străzi cu capul sus. Este poziția fizică și metafizică pe care numai o concepție umanistă o fundamentează. Orașul care îți îngăduie să vezi cerul. *„Exteriorul caselor e un tribut pe care cel care o construiește îl plătește omului de pe stradă, o datorie față de oraș, adică față de societate. Prin plantații și ornamente utile ori nu, orașul se umanizează”*. Buna cuviință este, de asemenea, un termen adesea invocat, o expresie vagă și deloc „de specialitate”, însă un operator moral, un criteriu de apreciere infailibil. Secretul stă în autentic și în adecvare, nu-l atrag împrumuturile dacă ele nu satisfac aceste două condiții. Iată acest adevărat elogiu adus mahalalei: *„Mahalaua e poate partea cea mai autentică a Bucureștiului. Ea este o lume în formație, care reprezintă lenta, dar stăruitoarea adaptare a ruralului la viața de oraș, ea reprezintă lenta dar metodica infiltrare, asediul neîntrerupt al unei confuze armate care e hotărâtă, dacă nu să ia în posesie capitala, dar în orice caz să-și facă loc în ea”*. Sau premonitoriu față de marile dislocări de populație din anii 70-80 care au alterat iremediabil și lumea orașului ca și pe cea a satului: *„Aceeași gospodină care va avea o curte înflorită, o casă întotdeauna văruită de Paști cu încăperi care miros a flori, va ruina un apartament cu frigider și bucătărie electrică. Omul din mahala nu vrea să fie depășit de progres. El vrea să simtă natura în jurul casei sale. Un balcon la etajul V, pe care e legat de picior un cocoș, nu-l mulțumește. Nu vreau flori în ghiveci, dar în răzoare”*.

(continuare în p. 31)

actualitate